

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Marek Folda

Volba prezidenta Československa roku 1927 a její odraz v tisku

The Czechoslovakian presidential election in 1927 and its reception in the press

Praha 2022

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D.

Na tomto místě bych chtěl velmi srdečně a upřímně poděkovat své vedoucí práce paní doc. Janě Čechurové za její pomoc, vedení a trpělivost, kterou mi s ochotou poskytla při tvoření této bakalářské práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval/a všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 22. května 2022

Marek Folda

Klíčová slova:

Československo, První republika, prezidentská volba, československý tisk, Tomáš Garrigue Masaryk, předvolební agitace

Key words:

Czechoslovakia, First republic, presidential election, czechoslovakian press, Tomáš Garrigue Masaryk, pre-election agitation

Abstrakt:

Tématem bakalářské práce je v pořadí třetí volba prezidenta Československé republiky z května roku 1927 se zaměřením na její reflexi v tisku. Prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který byl již prezidentem zvolen dvakrát, se rozhodl pro třetí kandidaturu a jeho jediným soupeřem se nakonec stal člen KSČ Václav Šturc. Masaryk chtěl původně prosadit volbu ministra zahraničí Edvarda Beneše, který však neměl dostatečnou podporu politické scény. Již předem prezident avizoval, že nehodlá jít do případného druhého kola a jednání o volbě nechal zcela v rukách ministerského předsedy Antonína Švehly. Před prezidentskou volbou se v tisku rozpoutala debata mezi novinami podporujícími Masaryka a těmi, které stály proti. Tato práce si klade za cíl zachytit a popsat tento tiskový spor.

Abstract:

The topic of the bachelor's thesis is the third presidential election of the Czechoslovak Republic in May 1927, focusing on its reflection in the press. President Tomáš Garrigue Masaryk, who has already been elected twice, decided for a third candidacy and his only opponent eventually became a member of Communist Party Václav Šturc. Masaryk originally wanted to push for the election of Foreign Minister Edvard Beneš, who, however, did not have sufficient support from the political scene. The president has already announced that he does not intend to go to a possible second round and has left the negotiations on the election entirely in the hands of Prime Minister Antonín Švehla. Before the presidential election, a debate broke out in the press between newspapers supporting Masaryk and those who opposed it. This thesis aims to capture and describe this press dispute.

Obsah

Úvod.....	8
1. Prezidentské volby v Československu 1918 a 1920.....	10
1.1. Volba 1918.....	10
1.2. Československá ústava a role prezidenta.....	12
1.3. Volba 1920.....	14
2. Dobový tisk v Československu.....	16
2.1. Československá tisková kancelář a stranický tisk.....	18
2.2. Tisk občanských stran.....	20
2.2.1. Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu.....	20
2.2.2. Československá strana lidová.....	21
2.2.3. Československá národní demokracie.....	22
2.2.4. Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská.....	23
2.2.5. Hlinkova slovenská ľudová strana.....	24
2.2.6. Krajně pravicový a fašistický tisk.....	25
2.3. Tisk levicových stran.....	25
2.3.1. Československá sociálně demokratická strana dělnická.....	25
2.3.2. Československá strana národně socialistická.....	26
2.3.3. Komunistická strana Československá.....	28
2.4. Německý tisk.....	29
2.5. Nezávislý či nestraničný denní tisk.....	30

2.5.1. Bulvární tisk	32
3. Počátky mediálního boje	33
3.1. Kauzy Stříbrný – Gajda	33
3.2. Karel Čapek a počátky agitace volby	37
3.3. Panská koalice	41
4. Prosinec 1926 – Duben 1927: Tiskový boj o Masaryka	43
4.1. Konec roku 1926 a interview Masaryka pro Národní listy	44
4.2. Silvestrovská aféra	48
4.3. Únorové doznívání afér a nové spekulace	54
4.4. Masaryk v zahraničí	56
4.5. Je Masaryk kandidátem všennárodním?	59
5. Květen 1927 a prezidentská volba	65
5.1. Vznik týdeníku Fronta – „největší kanon proti Masarykovi“	67
5.2. Stanoviska stran před volbou	70
5.3. Korespondence Masaryka a Švehly těsně před volbou a Masarykův návrat	74
5.4. Volba Československého prezidenta	76
6. Ohlasy po volbě	82
6.1. Hodnocení volby a přepočítávání hlasů	84
6.2. Reflexe volby z Masarykova pohledu	90
Závěr	94
Seznam použitých pramenů a literatury	96

Edice pramenů.....	96
Vzpomínky a tištěné prameny.....	96
Noviny a časopisy	96
Odborná literatura a články	98
Internetové zdroje.....	99

Úvod

Ve své bakalářské práci bych se chtěl zaměřit na třetí volbu prezidenta Československé republiky a zejména na její mediální obraz v dobovém československém tisku. Tomáš Garrigue Masaryk byl zvolen prezidentem Československé republiky 14. listopadu 1918 jednohlasnou aklamací. Po ustanovení Československé ústavy podstoupil pak již řádnou volbu 27. května 1920. V následující třetí volbě, která se konala 27. května 1927, pak Masaryk zvítězil s nejtěsnějším výsledkem, jaký kdy v prezidentských volbách získal. Tato volba byla specifická svou mediální reflexí, které se v této práci dostane nejvyšší pozornosti.

Československý tisk byl velmi rozmanitý, na což měla velký vliv stranická příslušnost většiny vydávaných tiskovin. V tomto mediální prostoru prakticky neexistoval žádný nezávislý list, který by nehájil politiku pravice, levice či politiku tzv. Hradu. Politické strany využívaly tisk jako hlavní prostředek působení na veřejné mínění, stranickou agitaci a obhajobu své politiky. Mimo to poskytoval stranám prostor k vyjádření stanovisek k významnějším událostem či politickým aférám. Ve sledovaném období československým tiskem rezonovala řada takových afér (Stříbrný, Gajda), které velmi ovlivnily i samotnou podobu mediálního prostoru. Volba prezidenta byla pak určitým vrcholem v tiskovém zápasu mezi stranami i redaktory a v mnohém refletovala vyhrocené spory v tehdejších pestrém politickém prostředí.

V této bakalářské práci jsem si dal za úkol pozorovat a popsat tento tiskový boj, který byl spojen s významnou politickou událostí – prezidentskou volbou. V úvodní kapitole stručně shrnu předchozí dvě prezidentské volby, jejich průběh a výsledky. Poté se pokusím nastínit strukturu dobového československého tisku a jeho politické diferenciaci. Nejobsáhlejší část práce bude věnovaná předvolební agitaci prezidentské volby, především pak významným tiskovým sporům či aférám, které byly přímo spojené s prezidentem Masarykem či jeho úřadem. Dále shrnu průběh volby prezidenta Československé republiky z 27. května 1927 a její bezprostřední mediální odezvu. Nakonec se zaměřím na hodnocení výsledku volby z pohledu různých tiskovin, stranických představitelů i samotného Masaryka.

Pro účely své bakalářské práce budu nejvíce vycházet z dobového tisku. Nejčtenějším listem tohoto období byly *Lidové noviny*, které i díky osobnosti Karla Čapka výrazně zasáhly do tiskových debat kolem prezidentské volby, a to zejména svým silným „promasarykovským“ postojem. Na této straně stál i týdeník *Přítomnost* s Ferdinandem Peroutkou v čele. V opačné pozici se nacházel zejména tisk strany národních demokratů, jehož spor s tiskem sympatizujícím s Hradem byl v tomto období ten nejvyhrocenější. K tomuto sporu přispívaly více či méně i tiskoviny ostatních politických stran. Na protimasarykovské straně se ocitly listy jako národně-demokratické *Národní listy*, luďácký *Slovák*, lidovecké *Lidové listy* či týdeník Karla Horkého *Fronta*. Naopak k podpoře Masaryka, kromě *Lidových novin* a *Přítomnosti*, přispívaly zejména tiskoviny levice jako sociálně-demokratické *Právo lidu* či národně-socialistické *České slovo*. Zajímavý byl postoj agrárnického tisku, který se, nespíš z intervence předsedy strany Antonína Švehly, do předvolebních diskusí naplno nezapojil, ale agrárnický *Venkov* přinášel místo toho velmi podrobné zprávy o technických a jiných přípravách na prezidentskou volbu. Stranou stály také deníky komunistů jako *Rudé právo* či *Rovnost*, které vystupovaly jak proti Masarykovi, tak proti občanským stranám.

K doplnění informací, které bych z tisku nezískal, budu využívat pomocnou odbornou literaturu zabývající se obdobím meziválečného Československa. Z té budu vycházet hlavně v úvodních kapitolách o předchozích dvou prezidentských volbách a o struktuře československého tisku. Odborné literatury poté využiji i k dokreslení některých významnějších aktérů mediálního prostoru či samotného Masaryka. V jeho případě pak hodlám dokreslit pohled na prezidentskou volbu především pomocí korespondence.

Ve své bakalářské práci si kladu za cíl zachytit tiskovou reflexi prezidentské volby z roku 1927, především pak v jejím období předvolebním. Chystám se zmapovat a popsat tiskem nejvíce reflektovaná témata a způsoby agitace, jakým noviny vystupovaly proti či pro Masarykovo znovuzvolení. Pokusím se také zachytit postoje jednotlivých významnějších periodik vůči prezidentské volbě a odhalit, která se v této agitaci nejvíce angažovala. V neposlední řadě pak mediální obraz doplním pohledem Tomáše Garrigue Masaryka, který by měl ukázat, koho vnímal Masaryk za největšího soka a jak hodnotil předvolební tiskovou debatu.

1. Prezidentské volby v Československu 1918 a 1920

1.1. Volba 1918

První volba prezidenta Československé republiky proběhla 14. listopadu 1918. Stalo se tak na schůzi Národního shromáždění, která byla zahájena v 11:40, tak aby byl výsledek volby vyhlášen přesně na rozeznění zvonů, což se však vzhledem k nabitému programu nestalo.¹ Schůzi vedl Karel Kramář, který ve své řeči shrnul snažení a statečnost československého národa za války, poděkoval představitelům domácího i zahraničního odboje, srdečně pozdravil spřátelené státy jako Francii, USA, Itálii či právě nový a svobodný Československý stát. Ke konci své řeči pak vyzval shromáždění ke zvolení Tomáše G. Masaryka prvním prezidentem Československé republiky. Po nadšeném zvolání slávy a potlesku tedy Karel Kramář pronesl: „*Prohlašuji tedy profesora dra. Tomáše G. Masaryka jednohlasně zvoleným prezidentem Československé republiky*“.²

První prezidentská volba tedy proběhla aklamací, a navíc bez přítomnosti zvoleného prezidenta Masaryka, který dosud pobýval v USA. Existuje množství verzí o tom, jak se Masaryk o svém zvolení prezidentem dozvěděl. Podle staršího bratra Edvarda Beneše Vojty se zpráva k Masarykovi dostala telegramem již 16. listopadu, právě když se účastnil slavnostní večeře na jeho počest v New Yorku, kterou pořádala Slovanská společnost. Literární sekretář Císař zase tvrdí, že se Masaryk k této informaci dostal až hodinu po hostině prostřednictvím novin.³ Podle historika Jiřího Kovtuna Masaryk obdržel telegram o svém zvolení při obědě v newyorském Klubu právníků.⁴

V každém případě byl v tomto období Masaryk vnímán víceméně jako jediný možný kandidát na funkci prezidenta. Nahlížela tak na něj nejen zahraniční politická reprezentace a příslušníci československých legií, ale i vítězné velmoci Dohody. Zástupcům dohodových velmocí pak

¹ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad. Hrad a Pětka. Vnitropolitický vývoj Československa 1918-1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 20-21.

² Stenoprotokol schůze Národního shromáždění 14. listopadu 1918. [on-line]. Dostupné z: www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenoprot/001schuz/s001001/htm.

³ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad. Hrad a Pětka. Vnitropolitický vývoj Československa 1918-1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 22-24.

⁴ KOVTUN, Jiří; *Masarykův triumf: příběh konce velké války*. Vyd. 1. Praha: Odeon 1991, s. 439

po skončení ženevských rozhovorů Edvard Beneš potvrdil, že prezidentem nového státu bude právě Masaryk.⁵ Z pozdějších rozhovorů s Karlem Čapkem však Masaryk uvádí: „*Že jsem se stal prezidentem: na to jsem nebyl připraven. I když jsem byl uznán za hlavu naší zahraniční vlády, i když jsem už byl jist, že z té vojny vyjdeme svobodni a že se navrátím – co budu dělat, až zase budu doma, o tom jsem neměl kdy přemýšlet*“. Sám prý počítal spíše s pokračováním na univerzitě a vedle toho působit jako poslanec či publicista. Na své cestě zpátky měl tedy poprvé přemýšlet o podobě republiky jako hlava státu.⁶ V zahraničí však již ve vedoucí pozici působil. Dne 26. září byla stanovena Prozatímní československá vláda, v jejímž čele stál právě Masaryk.⁷

Jediným čistě teoretickým protikandidátem, který si mohl na úřad prezidenta činit jakýsi morální nárok, byl tehdejší předseda vlády Karel Kramář. Ten však spoléhal na to, že o deset let starší Masaryk úřad dlouho zastávat nebude a Kramář sám se mezitím soustředí na vedení vlády. Post předsedy vlády mu vydržel však jen do ledna 1919.⁸

Při návratu do vlasti byl Masaryk vyčerpaný. Brzy měl oslavit sedmdesáté narozeniny a válečná léta měla neblahé důsledky na jeho zdraví. Z tohoto důvodu již v této době přemýšlel o svém možném nástupci v prezidentském křesle. Na večeri se Josefem S. Macharem, předsedou parlamentu Tomáškem a ministry Habrmanem a Švehlou vyjevil svou představu o prezidentském nástupnictví: „*Hoši, jsem starý člověk, může se stát leccos; v tom případě je tu jediný dr. Beneš, jenž by mohl v mých intencích vést dále. Pracoval se mnou za hranicemi, ví, jak to tam chodí, vy se o to přičiníte tady, slibte mi to! (...) Beneš je ovšem málo znám, je nutno mluvit o něm, psát o něm, přiblížit ho národu*“.⁹

⁵ KUKLÍK, Jan. *Příběh československé ústavy 1920 I. Příprava a přijetí ústavní listiny*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2020, s. 81

⁶ ČAPEK, Karel. *Hovory s TGM*. Vyd. 1. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 192

⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 31.

⁸ ČECHUROVÁ, Jana. *Kdo mířil na Hrad? 35 neúspěšných kandidátů na funkci československého prezidenta*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 2022, s. 16, 22.

⁹ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 25.

1.2. Československá ústava a role prezidenta

Před druhou volbou prezidenta Československé republiky došlo k důležité změně. Prozatímní ústava byla nahrazena novou Československou ústavou roku 1920, která mimo jiné upravila prezidentské pravomoci i konání prezidentské volby.

Postavení prezidenta, tak jak bylo zakotveno v Prozatímní ústavě, kritizoval od počátku sám Masaryk. Při přivítání československými představiteli v Dolním Dvořišti měl tento dokument prostudovat a zhodnotit jej slovy: „*Tož to ne*“.¹⁰ Prezident byl podle této ústavy volen Národním shromážděním za přítomnosti dvou třetin poslanců dvoutřetinovou většinou. Prezident zastupoval stát navenek, byl nejvyšším velitelem vojska, přijímal vyslance, jmenoval důstojníky či soudce. K vládním výkonům potřeboval spolupodpis příslušného člena vlády. Jedním z největších problémů se však mimo jiné ukázala nemožnost prezidenta jmenovat ministry ani se s nimi radit. Masaryk si představoval silnější postavení prezidenta republiky a inspiraci hledal hlavně v americkém a francouzském modelu.¹¹

Proti Masarykovým představám výrazně vystupoval ministerský předseda Karel Kramář, který se od ledna 1919 účastnil Pařížské mírové konference. V jednom svém dopise se k otázce prezidentských pravomocí vyjádřil: „*Chce-li naše republika dovoliti americký systém, chce-li, aby politiku dělal president, budu se proti tomu bránit jako proti největšímu neštěstí hledě k psychice a politické nevyspělosti a vášnivosti a citovosti našeho národa, ale budu-li poražen, podřídím se a přirozeně přestanu být členem jakékoliv vlády za takového režimu*“.¹² Argumentoval především tím, že vláda by měla mít za prezidenta odpovědnost a on by měl zůstat nadstranický.¹³

¹⁰ KUKLÍK, Jan. *Příběh československé ústavy 1920 I. Příprava a přijetí ústavní listiny*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2020, s. 80.

¹¹ BROKLOVÁ, Eva; *Prezident republiky československé. Institut a osobnost T. G. Masaryka*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001, s. 15, 34.

¹² QUAQLIATOVÁ, Vlasta. *Korespondence T. G. Masaryk – Karel Kramář*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2005, s. 191.

¹³ KUKLÍK, Jan. *Příběh československé ústavy 1920 I. Příprava a přijetí ústavní listiny*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2020, s. 82.

Masaryk však trval na svém a nechtěl z úřadu prezidenta vytvořit jen pouhou reprezentativní složku. Velmi aktivně tedy vedl diskusi s představiteli ústavního výboru (dr. Meissner, dr. Bouček, dr. Weyr či profesor Hoetzel), který novelizaci připravoval. Velmi vstřícně mu v jeho požadavcích vyšel také tehdejší ministr vnitra a předseda agrárníků Antonín Švehla. Pro silné postavení prezidenta hovořil mimo jiné argument případné krize vlády či rozpuštění Národního shromáždění. V takovém případě by prezident, který by měl právo jmenovat vládu a ministry, byl určitým pevným politickým bodem.¹⁴

Masaryk při tvoření nové ústavy také myslel na otázku svého nástupce v prezidentském křesle. Jak již bylo zmíněno výše, Masarykovou první volbou byl jeho blízký spolupracovník Edvard Beneš. Ten však nedosahoval širšího politického vlivu a v této době byl na kandidaturu velmi mladý. Proto si Masaryk do ústavy dokázal, hlavně za pomoci Antonína Švehly, prosadit velmi nízkou věkovou hranici pro prezidentského kandidáta. Zatímco pro členy parlamentu byla minimální věková hranice 45 let, prezidentem se mohl stát občan Československé republiky již ve věku 35 let. Tato ústavní zvláštnost byla zakotvena jen kvůli Benešovi, který právě věku 35 let dosáhl.¹⁵

Nová ústava také upravila samotnou prezidentskou volbu: Prezident byl volen Národním shromážděním. K volbě bylo potřeba přítomnosti nadpoloviční většiny úhrnného počtu členů obou komor a třípětinová většina přítomných. Pokud se nerozhodne po dvojí volbě, přistupuje se k volbě užší mezi dvěma kandidáty s největším počtem hlasů. V této volbě je pak zvolen kandidát s vyšším počtem hlasů. Pokud ani užší volba neurčí vítěze, rozhoduje los. Prezidentské volební období trvalo od vykonání slibu po sedm let. Volba se měla konat poslední čtyři neděle do uplynutí volebního období a nikdo nemohl být zvolen více jak dvakrát po sobě, kromě prvního prezidenta Československé republiky.¹⁶

¹⁴ BROKLOVÁ, Eva. *Prezident republiky československé. Institut a osobnost T. G. Masaryka*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001, s. 17.

¹⁵ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad. Hrad a Pětka. Vnitropolitický vývoj Československa 1918-1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 108.

¹⁶ Zákon ze dne 29. února, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky. [on-line]. Dostupné z: https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

Československá ústava byla vydána 29. února 1920.¹⁷ Prezident Masaryk trval na tom, aby na základě této nové ústavy proběhla i řádná prezidentská volba.¹⁸

1.3. Volba 1920

V dubnu 1920 se konaly první řádné parlamentní volby. Oproti komunálním volbám v červnu 1919 se jich účastnily i strany slovenské a menšinové.¹⁹ Nově složené Národní shromáždění čekal hned v květnu úkol zvolit prezidenta republiky. Masaryk si sám přál být zvolen tímto novým shromážděním, které bylo již sestavené podle všeobecného a rovného volebního práva.²⁰

Masaryk měl před sebou poprvé i oficiálního protikandidáta. Byl jím profesor pražské německé univerzity August Neagle. Byl považován za společného kandidáta německých politických stran a sám zastával post senátora Německé nacionální strany. Ne všechny německé strany však za ním stály. Například strana německé sociální demokracie v této volbě odevzdala tzv. bílé/prázdné lístky.²¹

První řádná prezidentská volba proběhla na schůzi Národního shromáždění 27. května 1920. Byla zahájena v 11:35 a vedl ji předseda poslanecké sněmovny Tomášek. Zúčastnila se jí potřebná nadpoloviční většina úhrnného počtu poslanců i senátorů, konkrétně 270 poslanců z 281 a 134 senátorů z 142. Odevzdáno bylo 411 platných hlasů z toho bylo 6 roztržštěných.²² Třípětinová většina potřebná pro zvolení prezidenta činila 247 hlasů, Tomáš G. Masaryk jich

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 75.

¹⁹ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice. Mezi převratem a krizí*. Vyd. 1. Praha: NLN, 1999, s. 29.

²⁰ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 128.

²¹ ČECHUROVÁ, Jana. *Kdo mířil na Hrad? 35 neúspěšných kandidátů na funkci československého prezidenta*. Vyd. 1. Praha: Albatros, 2022, s. 24, 27.

²² Roztržštěné, tedy neplatné hlasovací lístky, odevzdali komunisté se jmény neoficiálních kandidátů Aloise Muny a Antonína Janouška

obdržel 284, tedy dostatek na vítězství. Německý kandidát Naegle obdržel 61 hlasů a odevzdáno bylo 60 bílých lístků.²³ Masaryk si tedy úřad prezidenta obhájil na dalších 7 let.

²³ Stenoprotokol ze schůze Národního shromáždění; 27. květen 1920

2. Dobový tisk v Československu

Tištěná média byla v této době klíčovým a nejrozšířenějším prostředkem mediálního vlivu na československou společnost. Ve 20. letech se k tisku nově přidružil i rozhlas. Ten byl však velmi nákladný a technicky zatím ne zcela dokonalý. Jeho informační funkce byla oproti tištěnému slovu naprosto minimální.²⁴ Větší konkurenci tisku v tomto ohledu nevytvořilo ani nově se rozvíjející filmové zpravodajství.²⁵

V období první republiky dochází v tištěných médiích ke kvantitativní expanzi a celkovému zkvalitnění. Velmi tomu vypomáhala vcelku uvolněná demokratická atmosféra, vzestup středních vrstev, ekonomický potenciál samostatné země a velký kulturní a intelektuální rozmach. V této době se v důsledku komercializace tisku vytvořil průmysl tištěných médií a tiskové podniky se stávaly organizační i ekonomickou základnou pro struktury novin a časopisů.²⁶

Jádro struktury tištěných médií však bylo utvořeno již před vznikem samostatného státu. Tímto základem byl stranický tisk politických stran v rámci Rakouska-Uherska. Velmi posílila role tiskových koncernů a technologický rozvoj znamenal i vyšší kvalitu grafické podoby tisku. Novinkou byl také rozvoj bulvárního (někdy také revolverového či šestákového) tisku.²⁷

Nejvlivnějšími tiskovinami byly bezesporu noviny, které vycházely v pravidelných intervalech. Nejaktuálnějším periodickým tiskem byly deníky (také tzv. raníky), které, jak již název napovídá, vycházely každý den. Existovaly však i obdeníky, které vycházely jen dvakrát či třikrát týdně, a jednou do týdne vycházející týdeníky. Tyto noviny však většinou přebíraly zprávy a články z mateřského listu, a proto jsou také někdy nazývány jako

²⁴ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 326.

²⁵ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 32.

²⁶ Tamtéž, s. 32.

²⁷ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 157

hlavičkové noviny. Nejrozšířenější deníky pak vydávaly i své odpolední vydání (tzv. večerníky).²⁸

Rozdíl mezi těmito tiskovinami byl i z hlediska obsahu. Raníky především psaly o politických záležitostech, nebo stranické politice, pokud se jednalo o list některé politické strany. Zde byly čtenářům nabídnuty stranicky zabarvené komentáře k současným politickým událostem, projevy stranických činitelů či unesení ze stranických schůzí. Svou formou je lze označit za seriózní tisk (tisk kvality), který je srovnatelný s úrovní zahraničních novin. Mnohem větší oblibě čtenářů se však dostávalo večerníkům, které měly obsah pestřejší a přitažlivější pro širokou veřejnost. Večerníky se lišily i svou výraznější grafickou podobou, barevnými titulky, množstvím fotografií, a proto byly jejich náklady zpravidla mnohem vyšší než u ranních vydání. Obsahem se pak občas blížily bulvárním zprávám.²⁹

Náklady večerníků byly až o třetinu vyšší než náklady raníků. Náklady ranních vydání se zpravidla pohybovaly kolem desetitisíců na číslo. Dle údajů z poloviny 30. let byl náklady velkých deníků zhruba takové: *Lidové noviny* – 45 tisíc, *Národní listy* – 20 tisíc, *Venkov* – 30 tisíc, *Lidové listy* – 10 tisíc, *České slovo* – 25 tisíc, *Právo lidu* – 40 tisíc či *Rudé právo* – 45 tisíc. Vysoké náklady měla také nedělní vydání, která byla považována za vrchol týdenního snažení listu.³⁰

Cena tištěných médií se v průběhu let první republiky postupně zvyšovala. Vzrůstající ceny však vyvažovalo zkvalitnění formy i obsahu. Ve 20.-30. letech stálo ranní vydání velkého deníku zhruba 50-80 haléřů. Cena večerníků se pak pohybovala mezi 20-30 haléři. Nedělní vydání se pak cenově pohybovalo mezi 10-20 haléři. Cenu novin a časopisů ovlivňovalo více faktorů – tematické zaměření, rozsah, kvalita či typ cíleného čtenářstva.³¹

²⁸ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 326.

²⁹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 159-160.

³⁰ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 38-39.

³¹ Tamtéž, s. 40.

2.1. Československá tisková kancelář a stranický tisk

Za první republiky čerpal tisk informace zejména z agenturního zpravodajství. Ty poskytovala především Československá tisková kancelář (ČTK), která vznikla rozhodnutím Národního výboru československého (NVČ) současně s novým samostatným státem a první zpráva podala hned 28. října 1918.³²

ČTK poté, opět na základě rozhodnutí NVČ, převzala dne 14. listopadu 1918 pražskou pobočku rakouské tiskové agentury Kaiserlich-Königliches Telegraphen-Korrespondenz-Bureau, obecně označované jako Korbyro.³³ Korbyro sídlilo ve Štěpánské ulici, kam se brzy přestěhovala celá organizace ČTK. Nakonec se stálým sídlem stala budova v Lützowově (dnešní Opletalově) ulici po přestěhování roku 1930. Prvním ředitelem nově vzniklé tiskové kanceláře se stal Vladimír Weinerek, šéfredaktor pražské pobočky Korbyra, kterého roku 1920 na jeho místě vystřídal Emil Čermák.³⁴

Československá tisková kancelář navázala zpravodajské styky s významnými světovými agenturami, mezi které patřila například britská *Reuters*, německá *Wolff*, americká *AP* či francouzská *Havas*. Samotní zpravodajové ČTK pak působili v Paříži, Londýně, Berlíně, Římě, Curychu, Bělehradě a Sofii. Agentura sama pak spolupracovala s dopisovateli z Vídně, Záhřebu, Bukurešti, Moskvy, Varšavy atd.³⁵ V polovině 20. let zaměstnávala ČTK kolem třiceti redaktorů a koncem 30. let dosáhla až k počtu padesát.³⁶

³² BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 175.

³³ Tamtéž, s. 175.

³⁴ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 31.

³⁵ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 175.

³⁶ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 31.

ČTK poskytovala informace ze zahraničního i vnitropolitického zpravodajství, parlamentní zprávy, sportovní zprávy či novinky z burzy.³⁷

Tištěná média však získávala zprávy a informace i od svých vlastních externích korespondentů, kteří v nejlepším případě pokrývali většinu regionů Československé republiky. Zahraniční korespondenty si pro jejich vysoké náklady ale nemohlo dovolit žádné médium. Tiskovinou, která disponovala dotyčnými zahraničními dopisovateli, byly například *Lidové noviny*.³⁸

Velmi silnou pozici a danou strukturu si z období Rakouska-Uherska přenesl hlavně tisk podléhající některé z politických stran. Kromě ústředního tisku vydávaly strany i tiskoviny regionální s různou periodicitou, ale také s různým zaměřením (pro ženy, děti, se sportovní či kulturní tematikou). Ze stranických novin, které byly vydávány již před válkou a pokračovaly dál i za první republiky, je nutno zmínit zejména agrárníký *Venkov*, národně socialistické *České slovo*, národně demokratické *Národní listy* či sociálně demokratické *Právo lidu*.³⁹

Prostřednictvím stranického tisku mohla politická strana komunikovat se svými voliči či agitovat pro získání nových členů. Noviny se touto skutečností nijak netajily a příslušnost daného tisku k politické straně byla zpravidla zmíněna již v jeho záhlaví.⁴⁰

Velmi důležitou úlohu hrály v periodickém tisku také tiskové koncerny. Významnější z nich pak byly přímo napojeny na politické strany. Dle prvorepublikových zákonů však politická strana nemohla vlastnit nemovitý majetek či uzavírat právně závazná ujednání. Strana totiž nebyla považována za právnickou osobu a oficiálním vydavatelem novin se musela stát osoba (fyzická či právnická), která byla zapsána v obchodním rejstříku. Tiskové koncerny pak byly

³⁷ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 175.

³⁸ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 31.

³⁹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 159.

⁴⁰ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 327.

většinou akciové či komanditní společnosti, v jejichž čele stáli představitelé určité politické strany.⁴¹

2.2. Tisk občanských stran

2.2.1. Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu

Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu (do 1922 Republikánská strana československého venkova) se mohla pyšnit druhým největším tiskovým koncernem meziválečného Československa. Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, později Tiskařské a vydavatelské podniky Novina, vydávaly agrární straně její ústřední tiskový orgán deník *Venkov*. V Praze pak dále vycházel večerník *Večer a Lidový deník*, v Brně deník *Svoboda* a v Olomouci *Selské listy*.⁴² Na Slovensku byl agrární tisk velmi ovlivňován Milanem Hodžou, který roku 1903 založil *Slovenský týždenník* a měl velký vliv i na pozdější deník *Slovenská politika*. Agrární ideje šířil také *Slovenský denník*, názorově blízký Vavro Šrobárovi. Na Podkarpatské Rusi pak vycházel v Užhorodě od roku 1921 list *Zemledělskaja politika*.⁴³

Deník *Venkov* mohl v prvních letech republiky navázat na předválečnou tradici, kdy jej roku 1906 pomohl založit sám předseda agrární strany Antonín Švehla. List se zabýval hlavně otázkami politickými, ale postupně zaváděl nové přílohy pro různé skupiny čtenářů (rubriky jako Naše samospráva, Venkovský živnostník či Dělnická hlídka). *Večer a Lidový deník* byly listy založené roku 1914, které se od sebe lišily svým zacílením. Zatímco *Večer* byl určen spíše pro pražské čtenářstvo, *Lidový deník* byl zaměřený na venkov. Z předválečných tiskovin stojí za zmínku ještě *Agrární revue* (založená 1914), první vědecký časopis zabývající se zemědělskými problémy.⁴⁴

⁴¹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 165.

⁴² Tamtéž, s. 168.

⁴³ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 575.

⁴⁴ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 574.

Koncem 20. let vlastnily Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské již 13 tiskáren na různých místech republiky, zaměstnávaly 87 redaktorů a několik set externistů a stálých zaměstnanců. Měly k dispozici svou vlastní zpravodajskou kancelář, která dodávala zprávy i do regionálního tisku. I přes výrazný rozvoj agrárního tisku nebyla jeho úroveň vysoká, ale svou roli propagace agrarismu plnil dobře.⁴⁵

Rozhodující postavení měla u agrárního tisku osoba Josefa Vraného, který se podílel na největším rozmachu stranického tisku v prvním desetiletí republiky. Jeho vlivem se však změnila i orientace některých listů. Ve *Večeru* se proto objevovaly ostré útoky nejen proti politickým protivníkům, ale občas také proti samotným členům republikánské strany. Jednalo se bezpochyby o názory nejradikálnějšího proudu strany. Koncem 20. let koupil agrární tiskový koncern doposud nezávislý časopis *Tribuna* a Vraný navázal kontakty s krajně pravicovým tiskem, což se promítlo i do dalších jeho periodik.⁴⁶

Pro agrární tisk pak bylo charakteristické, že nedosahoval literárních výšin a mezi jeho redaktory chyběly známější osobnosti. Mezi občasné přispěvovatele však patřili Václav Tille, Arne Novák, F. X. Svoboda, Cyril Bouda či Quido Maria Vyskočil.⁴⁷

2.2.2. Československá strana lidová

Lidová strana si hned po válce uvědomila nutnost zřízení vlivného deníku. Jejím tiskovým koncernem byla Československá akciová tiskárna, která byla založená již roku 1911. Od 1. ledna 1922 začala vydávat lidovecký ústřední orgán *Lidové listy*.⁴⁸ V nové republice strana ztratila přízeň pražského deníku *Čech*, jenž obklopovaly názory bývalých katolických politiků, kteří se nesmířili s rozpadem Rakouska-Uherska a lidovce kritizovali za jejich umírněnou politiku. Kromě *Lidových listů* však lidová strana disponovala i druhým pražským deníkem *Lid* a večerníkem *Pražský večerník*. Mezi regionálními listy lze zmínit například

⁴⁵ Tamtéž, s. 577.

⁴⁶ Tamtéž, s. 578.

⁴⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 329.

⁴⁸ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 168.

Český západ v Plzni, *Štít* v Hradci Králové či *Hlas* v Českých Budějovicích. Na Moravě patřily k nejvýznamnějším deníky *Den* v Brně a *Našinec* v Olomouci, který byl pokládán za jeden z nejlepších deníků lidové strany. Na Slovensku pak vycházel deník *Ludová politika* a v Užhorodě týdeník *Svoboda*.⁴⁹

Lidovecký tisk cílil hlavně na katolickou část čtenářstva a její inteligenci. V Československé akciové tiskárně také vycházela celá řada dalších katolicky zaměřených časopisů, které cílily na čtenáře z venkova a malých měst.⁵⁰

Přesto tištěná média lidové strany nikdy nedosáhla úrovně deníků jiných velkých politických stran. Jejich vliv ztrácel zejména regionální i názorovou roztržitostí. *Lidové listy* balancovaly mezi prohradní a protihradní politikou, což velmi ovlivňovala osobnost šéfredaktora. Prvním se stal roku 1922 dosavadní šéfredaktor olomouckého *Našince*, levostředový František Světlík. Na jeho místo pak postupně usedli: Masarykův obdivovatel Josef Doležal, konzervativní Bohumil Stašek a ve 30. letech bývalý fašista Jan Scheinost.⁵¹

Z dalších významnějších osobností, které přispívaly do tisku lidové strany, můžeme jmenovat Jaroslava Durycha, Alfréda Fuchse či Aloise Petra.⁵²

2.2.3. Československá národní demokracie

Tiskovým koncernem národních demokratů byla Pražská akciová tiskárna, která patřila Živnostenské bance. Vycházel zde jejich ústřední tiskový orgán *Národní listy*. Večerníkem tohoto listu byl *Národ*. Tak jako u ostatních stranických tiskovin i zde bylo množství specificky zaměřených časopisů jako *Ženský svět*, *Mladý národ*, *Česká revue* či *Národní*

⁴⁹ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 662.

⁵⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 168.

⁵¹ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s.47.

⁵² KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 328.

učitel.⁵³ Z regionálních novin měla strana podporu u *Českého deníku* v Plzni, *Pozoru* v Olomouci, *Moravskoslezského deníku* v Moravské Ostravě či *Obzoru* v Přerově.⁵⁴

Tisk Národní demokracie byl konzervativně založený s důrazem na nacionalismus a později s výraznou protihradní orientací. Od poloviny 30. let inklinoval ke krajní pravici a ve snaze o oslovení širší části čtenářstva sklouzával až k agresivnímu nacionálnímu šovinismu.⁵⁵

V *Národních listech* i jiných stranických tiskovinách občas docházelo k tomu, že vedoucí představitelé strany razně zasáhli do redaktorského složení, pokud se tiskový orgán začal odchylovat od oficiálních postojů národních demokratů. Například když se Mladá generace přiklápěla k Hradu, došlo k výměně vedoucích činitelů. Místo J. Werstadta přišli J. Renner, V. Klíma a F. Polák, kteří převzali i časopis organizace. Podobná událost se odehrála i v samotných *Národních listech*, kde byla propuštěna část redakce.⁵⁶

Mezi redaktory *Národních listů* figurovala jména osobností jako Miroslav Rutte, Vincenc Červinka, Josef Hudec či Antonín Pimper. Přispívali sem i významní představitelé národně demokratické strany jako její předseda Karel Kramář, Viktor Dyk či Alois Rašín. Mezi další významné přispěvovatele patřili Emanuel Poche, Arne Novák, Milena Jesenská a K. H. Hillar. Kulturní rubrika měla vysokou úroveň, ale kvůli zásahům strany se s národně demokratickým tiskem mnohé osobnosti rozešly (např. bratři Čapkové).⁵⁷

2.2.4. Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská

V Čechách měla živnostenská strana tiskový podnik Čechie, který vydával i hlavní tiskový orgán *Reforma*. Odpoledním vydáním byl *Nový večerník* a od roku 1924 lidovější *Nový deník*.

⁵³ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 170.

⁵⁴ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 44.

⁵⁵ Tamtéž, s. 43-44.

⁵⁶ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 598.

⁵⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 328.

Na Moravě kvůli finančním potížím strany žádný tiskový podnik nevznikl, ale v Olomouci vycházel vlivný *Československý deník*.⁵⁸ Na Slovensku byl živnostenským tiskovým orgánem týdeník *Hlásnik*.⁵⁹

Zatímco v koncernu Čechie měl rozhodující postavení vůdce strany Josef Václav Najman, u *Československého deníku* měl výrazný vliv jeho stranický rival Rudolf Mlčoch.⁶⁰

Kvalitou byl živnostenský tisk slabý. Doplácel na přílišné zaměření na vnitrostranické a finanční problémy. Ve 30. letech se pak začal bulvarizovat.⁶¹

2.2.5. Hlinkova slovenská ľudová strana

Ústředním tiskovým orgánem Ľudáků byl deník *Slovák*, který poprvé vyšel roku 1919 jako čtrnáctideník. Od roku 1920 pak vycházel paralelně *Slovák denník* a *Slovák týždenník*. Kromě těchto listů si strana postupně vytvořila týdeníky jako *Slovenské ľudové noviny*, *Ľudová politika*, *Slovenská pravda* a odborně zaměřené časopisy *Slovenský kresťanský socialista*, *Hlasy železničiarov* či *Slovenský roľník*.⁶²

Cílem těchto tiskovin bylo propagovat požadavky slovenských nacionálních katolíků a informovat čtenáře o akcích strany na celém území Slovenska. Čtenářstvo představovala hlavně katolická inteligence a duchovenstvo, chudí rolníci, železničáři, řemeslníci či střední městské vrstvy.⁶³

⁵⁸ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 45.

⁵⁹ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 802.

⁶⁰ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 45.

⁶¹ Tamtéž, s. 45.

⁶² MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 848.

⁶³ Tamtéž, s. 848.

2.2.6. Krajně pravicový a fašistický tisk

Ve 20. letech se v Československu utvořilo i několik fašistických a krajně pravicových uskupení. V roce 1927 se jako politické hnutí ustanovila Národní obec fašistická pod vedením Radoly Gajdy. Fašistický tisk pak budoval Jan Scheinost. Ústředním orgánem byl týdeník *Říšská stráž*. Vedle NOF existovala ještě fašistická organizace Vlajka.⁶⁴

Fašistické hnutí bylo politicky nepřilíš úspěšné a její tisk nebyl čtenářsky oblíbený. Výraznější podporu dokázali získat snad jen na jižní Moravě.⁶⁵ Pro šíření své politické agitace fašisté používali distribuci letáků, veřejná vystoupení a svůj tisk.⁶⁶

2.3. Tisk levicových stran

2.3.1. Československá sociálně demokratická strana dělnická

Sociálně demokratický tisk velmi poznamenal vnitřní rozkol strany v letech 1920-1921, kdy se značná část členů oddělila a vytvořila komunistickou stranu. Tisk sociální demokracie tak expandoval až od poloviny 20. let, ale ke konci těchto let již vydával pět deníků a kolem 70 politických listů. Tiskovým koncernem strany byla Lidová knihtiskárna, která byla součástí Lidového domu. Zde vycházel ústřední deník strany *Právo lidu*, založený již roku 1897. Dále byl vydáván *Večerník Práva lidu* a od roku 1926 také hlavičkový list určený pro venkov *Přítel lidu*. Z regionálních periodik stojí za zmínku *Nová doba* v Plzni, *Duch času* v Moravské Ostravě či brněnská *Rovnost*, kterou však od 20. let do roku 1929 ovlivňovala komunistická strana.⁶⁷ Na sjezdu roku 1927 strana konstatovala nedostatek stranického tisku na Slovensku, kde z významnějších vycházel jen deník *Robotnické noviny*. Ze speciálně

⁶⁴ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 52.

⁶⁵ Tamtéž, s. 52.

⁶⁶ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 634.

⁶⁷ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 50.

zaměřených tiskovin byly významné *Ženské noviny* pro ženy, *Mladý socialista* a *Omladina* pro mládež či satirický týdeník *Kopřivy*.⁶⁸

Tisk sociální demokracie se vyznačoval velkou seriózností a oblibu si získával spíše v politicky angažovaných kruzích. Zaujímal převážně hradní postoje, reprezentoval kvalifikované dělnictvo, část inteligence a od počátku 30. let se velmi ostře stavil vůči fašistickým uskupením. Oblibou a expanzí se sice nemohl měřit s tiskovým koncernem národních socialistů, ale soutěžil s ním s respektem.⁶⁹

Po celé meziválečné období byl šéfredaktorem *Práva lidu* čelný vůdce strany Josef Stivín. Jeho zástupcem byl Jaroslav Koudelka a redaktorem *Večerníku Práva lidu* byl Vincenc Charvát. Do sociálně demokratického tisku přispívala většina představitelů strany jako Rudolf Bechyně, František Soukup, Antonín Němec či Antonín Srb. Strana měla k dispozici i zahraničního dopisovatele Gustava Wintera. Národním hospodářstvím se pak zabýval Theodor Pistorius, ženskou rubrikou Josefa Severýnová a do kulturních rubrik pak často přispívali F. V. Krejčí, Emil Vachek či A. M. Tilschová. Po rozkolu v KSČ roku 1929 se pak mezi přispěvovatele zařadil například i Jaroslav Seifert.⁷⁰

2.3.2. Československá strana národně socialistická

Tisk národních socialistů vydával koncern Melantrich, který byl největším tiskovým koncernem v Československu. Ústředním tiskovým orgánem strany byl deník *České slovo*. Nejčtenějším listem bylo *Večerní České slovo*, které se brzy stalo vůbec nejrozšířenějším deníkem Československa. Mezi další populární tiskoviny patřil deník *A-Zet*, odpoledník pro Prahu *Telegraf*, týdeník *Pražský ilustrovaný zpravodaj*, pro ženy *Hvězda československých paní a dívek*, sportovní časopis *Start* či týdeníky pro mládež *Ahoj na neděli* a *Mladý*

⁶⁸ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 699-700.

⁶⁹ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 49-50.

⁷⁰ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 330.

hlasatel.⁷¹ S obtížemi však pronikal národně socialistický tisk na Slovensko, kde vycházel list *Slovenský robotník* a později deník *Slovenské slovo*.⁷²

Koncern Melantrich se transformoval z původně tiskařského družstva národních socialistů zásluhou jeho ředitele Jaroslava Šaldy. Vydavatelský podnik dosáhl takového postavení, že brzy dokázal vůči straně zaujmout samostatnou pozici a posléze se strana dokonce stala do jisté míry na Melantrichu závislá. Pro zájmy strany sloužilo pouze ranní vydání *Českého slova*. Na ostatní tiskoviny, včetně *Večerního Českého slova*, strana žádný vliv neměla. Šalda sám však měl zájem na rozšiřování jejího vlivu a díky velkým ekonomickým úspěchům mohl Melantrich často financovat některé ztrátové propagandistické či agitační akce strany.⁷³ Pobočky Melantrichu se nacházely ve 29 městech Československa, patřilo mu 5 tiskáren a ve 30. letech vydával 11 deníků, 60 regionálních týdeníků a přes 100 dalších tiskovin.⁷⁴ *Večerní České slovo* mělo dosáhnout až na náklad neuvěřitelných 530 tisíc výtisků.⁷⁵

Národní socialisté byli zastánci hradní politiky, zejména po sjezdu roku 1926, kdy byl ze strany vyloučen Jiří Stříbrný a velmi vzrostl vliv Edvarda Beneše. Svými postoji zastupovali zájmy nižší a střední vrstvy, především řemeslníků, dělníků, zaměstnanců železnic či učitelů. Strana měla podporu také v drobné inteligenci (hlavně učitelé) a velmi blízko měla k Československé obci legionářské. Melantrišská produkce se však orientovala v první řadě na komerční úspěchy a cílení na masového čtenáře, až poté na agitaci strany.⁷⁶ Je zajímavostí,

⁷¹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 165-166.

⁷² MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 776.

⁷³ Tamtéž, s. 775.

⁷⁴ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 48.

⁷⁵ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 329.

⁷⁶ KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 47, 49.

že tiskoviny Melantrichu, až na *České slovo*, se ke stranictví otevřeně nehlásily, což potvrzuje jejich snahu cílit na širokou veřejnost bez ohledu na její politické přesvědčení.⁷⁷

Vedoucími redakce byli postupně Jiří Pichl, Otakar Sýkora a K. Z. Klíma. Dále zde působili Ivan Herben, Jan Hajšman či po roce 1929 Josef Hora, který vedl kulturní rubriku. S melantrišským tiskem pak spolupracovali například Hugo Haas, spisovatel Karel Poláček, Ema Řezáčová, soudnickář František Němec, kreslíř Josef Lada, karikaturista František Bidlo či fotograf Karel Hájek. Mezi přispěvateli byli samozřejmě i významní straničtí představitelé Václav Klofáč, Fráňa Zemínová, Jaroslav Stránský či Emil Franke.⁷⁸

2.3.3. Komunistická strana Československá

Komunistický tisk vycházel v tiskárně Grafia, která sídlila po roce 1927 v nově zbudovaném komunistickém Lidovém domě v Karlíně. Ústředním orgánem KSČ bylo *Rudé právo* s odpoledním vydáním *Večerník Rudého práva*, později *Rudý večerník*.⁷⁹ Mezi další populární tiskoviny patřila kladenská *Svoboda* či plzeňská *Pravda*. Na Moravě byla nejvlivnějším listem *Rovnost*, která vycházela v Brně. Na Slovensku lze jmenovat například *Pravdu chudoby* či *Hlas ľudu*. Jako internacionální strana vydávala také tiskoviny v cizích jazycích jako *Munkás* v maďarštině, *Vorwärts* v němčině či *Głos robotniczy* v polštině.⁸⁰ Komunistický tisk také věnoval velkou pozornost ženským časopisům jako *Rozséváčka* či listům pro mládež jako *Kohoutek*, *Oheň* či *Průkopník*.⁸¹

Po rozkolu a odtržení se od sociálních demokratů v květnu 1921 měla KSČ nejprve k dispozici 34 ústředních a okresních časopisů, z toho čtyři deníky – *Rudé právo*, *Večerník Rudého práva*, *Dělnický deník* a *Rovnost*. Na podzim tohoto roku však již strana měla 53 listů,

⁷⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 329.

⁷⁸ Tamtéž, s. 330.

⁷⁹ Tamtéž, s. 51.

⁸⁰ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 726.

⁸¹ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 170.

z toho sedm deníků. Prvním šéfredaktorem *Rudého práva* se stal Bohumír Šmeral. Komunistický tisk byl velmi rozvětvený, ale náklady na něj nebyly nijak vysoké. Specifikem bylo, že často podléhal cenzuře a delším zákazům vydávání. Proto strana zacházela i k vydávání ilegálních listů či různým letákovým akcím.⁸²

Obsahově sloužil tisk KSČ především k propagaci programu a cílů strany. Čtenáře podněcoval k boji proti kapitalismu, demokracii i Československé republice. Postupná redukce komunistického tisku pak nebyla způsobena jen perzekucí a cenzurou ze strany státu, ale také nevelkým zájmem čtenářů. Přestože produkovaného tisku bylo velké množství, noviny byly pro čtenáře nezajímavé. Přinášely často různé teoretické traktáty na pokračování, referovaly o sjezdech a schůzích strany či útočily na nepřátelské frakce či osobnosti. Cílené čtenářstvo, tedy zejména dělníky, tyto zprávy však příliš nelákaly.⁸³

V prvních letech, které poznamenalo revoluční nadšení a „šmeralovská“ orientace, disponovaly komunistické noviny širokou škálou významných osobností. Mezi přispěvateli můžeme nalézt Ivana Olbrachta, Josefa Horu, Marii Majerovou, Jaroslava Seiferta, Vladislava Vančuru či Helenu Malířovou.⁸⁴

2.4. Německý tisk

Německý tisk byl strukturován podobně jako ten československý. Některé pražské německé deníky měly tradici dokonce starší než ty české. Jedním z nich byl deník *Deutsche Zeitung Bohemia*, založený již roku 1848 a vycházející dvakrát denně. List nepodléhal žádné politické straně, ale zaměřením byl silně nacionalistický. Zpravodajská a literární úroveň byla velmi vysoká a deník disponoval zvučnými jmény redaktorů jako například Egon Ervín Kisch.

⁸² Tamtéž, s. 169.

⁸³ MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol. *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*. Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, s. 725.

⁸⁴ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 331.

Vydavatelem *Bohemia* byl Bruno Kafka. Dalším významným a nestrannickým listem byl pražský deník *Prager Tagblatt*.⁸⁵

Německá sociální demokracie byla největší německou politickou stranou, která disponovala řadou novin. Celostrannickým časopisem byla teplická *Freiheit*, na kterou posléze navázal *Socialdemokrat* s šéfredaktorem Wenzelem Jakschem. Zpočátku měla strana i mnoho regionálních tiskovin jako *Nordböhmisches Volksblatt* v Děčíně či liberecký *Vorwärts*, který se však po rozkolu ve straně stal významným deníkem německých komunistů.⁸⁶

Dalším ústředním tiskovým orgánem německých stran byly noviny *Deutsche Landpost*, které podléhaly německým agrárikům a přispívali do nich i jejich nejvyšší představitelé Franz Křepek a Franz Spina. U německých křesťanských sociálů pak úlohu hlavního listu plnily noviny *Deutsche Presse*.⁸⁷

2.5. Nezávislý či nestrannický denní tisk

Denní tiskoviny, které nebyly závislé na politických stranách, sice nedisponovaly větším množstvím, ale vynikaly svou kvalitou a významným mediálním vlivem.

Mezi nejvýznamnější patřily bezesporu *Lidové noviny*, které založil v Brně Adolf Stránský. Později expandovaly do Prahy a vedení přešlo na Adolfova syna Jaroslava Stránského. Velkou zásluhu na úspěchu *Lidových novin* měl však také jejich šéfredaktor Arnošt Heinrich. Noviny získaly status seriózního listu, který si získal čtenářstvo zejména mezi inteligencí. Poskytovaly aktuální zpravodajství, objektivní komentáře s patrnou sympatií k Hradu a s důrazem na kulturu. *Lidové noviny* také disponovaly velkým množstvím významných osobností, které zde přispívaly a patřily mezi novinářské špičky. Z nejvýznamnějších můžeme jmenovat Karla Zdeňka Klímu, Ferdinanda Peroutku, Eduarda Basse, bratry Karla a Josefa

⁸⁵ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 334.

⁸⁶ Tamtéž, s. 334.

⁸⁷ Tamtéž, s. 334.

Čapky či Rudolfa Těsnohlídka. *Lidové noviny* byly také výjimečné tím, že vybuodovaly vlastní síť zahraničních zpravodajů, kteří působili v Paříži, Londýně či ve Vídni.⁸⁸

Dalším velmi vlivným listem byla *Národní politika*, která patřila svým založením roku 1883 k nejstarším českým deníkům. Zpočátku měla obsahem blízko ke konzervativním staročekům a po roce 1918 k národním demokratům. Přesto poskytovala velmi objektivní zpravodajství, aniž by se zapojila do bojů mezi stranami. U *Národní politiky* však nepůsobilo mnoho významnějších osobností.⁸⁹

Značné sympatie k hradní politice prezentoval deník *Národní osvobození*, který vznikl roku 1924 sloučením *Času*, *Československých novin* a *Legionářského směru*. List byl ústředním tiskovým orgánem Československé obce legionářské a vydavatelem byla akciová společnost Pokrok. *Národní osvobození* je neodmyslitelně spjato se jménem Lev Sychrava, který byl jeho šéfredaktorem po celou dobu existence listu.⁹⁰

Dalším periodikem sympatizujícím s Hradem byl časopis *Přítomnost*, který vznikl roku 1924 pod neformálním patronátem samotného prezidenta Masaryka. Šéfredaktorem se stal Ferdinand Peroutka a mezi přispěvovatele patřila řada významných osobností jako Karel Čapek, Josef Čapek, Emil František Burian, Karel Poláček, Marie Pujmanová, Eduard Bass a občas také sám prezident Masaryk. Na pomyslné druhé straně stál od roku 1927 politický týdeník *Fronta*, který založil Karel Horký a velmi kriticky zde hodnotil hradní politiku i domácí politické poměry.⁹¹

Na Moravě měl z nezávislého tisku významné postavení tiskový koncern Globus, který vydával deníky *Moravské noviny* a *Moravskou orlici*.⁹²

⁸⁸ KONČELÍK, Jakub. VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 41-42.

⁸⁹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 331.

⁹⁰ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 171.

⁹¹ Tamtéž, s. 162.

⁹² Tamtéž, s. 171.

2.5.1. Bulvární tisk

Do československého prostředí začal bulvární tisk proudit mnohem později v porovnání s ostatními evropskými zeměmi a USA. Za pravý nástup bulváru do tiskového prostředí lze označit druhou polovinu 20. let. Nejvýznamnějším představitelem bulvárního tisku byl bezpochyby Jiří Stříbrný a jeho tiskový koncern Tempo.⁹³

Po sporu s Václavem Klobáčkem a Edvardem Benešem a Stříbrného následným vyloučením ze strany národních socialistů založil tiskovou společnost Tempo, která se soustředila na vydávání bulvárních novin. První vydanou tiskovinou byl *Pondělní list*, vycházející od 20. prosince 1926 v rozsahu 12 stran. Pro velký zájem se k pondělníku v březnu 1927 přidal i deník *Večerní list*. Na konci roku 1927 tento deník dosáhl na náklad 56 tisíc výtisků. Později změnil své jméno na *Polední list*. Tiskový koncern Tempo pak dále vydával tiskoviny jako *Nedělní list* či *Expres*.⁹⁴

V novinách vydávaných Tempem pak byly prezentovány Stříbrného politické názory, ale zbytek obsahu byl tvořen bulvárními senzacemi jako například vraždami, skandály, soukromým životem známých osobností či politickými aférami. Protože se však bulvární noviny nezastavily před ničím, byly často předmětem cenzury.⁹⁵

⁹³ BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: Od počátku do současnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 172.

⁹⁴ Tamtéž, s. 173.

⁹⁵ Tamtéž, s. 174.

3. Počátky mediálního boje

Parlamentní volby určující složení Národního shromáždění, na kterém bude roku 1927 ležet úkol zvolit prezidenta, proběhly 15. listopadu 1925. Znamenaly velký úspěch pro Komunistickou stranu, která se v Čechách dokonce umístila na prvním místě a jen díky úspěchu slovenských agrárníků se nestala nejsilnější stranou celé republiky.⁹⁶ KSČ díky tomuto úspěchu získala 41 poslaneckých mandátů a 20 senátorských. Švehlova agrární strana se nakonec stala těsným vítězem voleb a odnesla si 45 poslaneckých a 23 senátorských křesel. Necelých 300 tisíc hlasů dělilo druhé místo od třetího. Na něm se umístila Šrámkova Československá strana lidová, která získala 31 a 16 mandátů. Na dalším místě se umístily strany sociální demokracie – 29, 14; národních socialistů – 28, 14; německých agrárníků – 24, 12; Hlinkových Rudáků – 23, 12; německé sociální demokracie – 17, 9; německých křesťanských sociálů – 13, 7; živnostníků – 13, 6 a národní demokracie – 13, 7.⁹⁷

3.1. Kauzy Stříbrný – Gajda

Roku 1926 došlo ke dvěma důležitým událostem, které výrazně zasáhly do politické struktury a staly se v následujících měsících velkým tématem tiskových diskusí. Tyto události se promítaly i v diskusích kolem prezidentské volby, proto je důležité se alespoň stručně seznámit s jejich vznikem a pozdějším dopadem. Jedná se o aféry dvou významných postav Československé republiky – Jiřího Stříbrného a Radoly Gajdy.

Jiří Stříbrný byl nejen velmi významnou osobností Československé strany socialistické, ale i celé politické scény. Patřil mezi Muže 28. října a také byl členem tzv. Pětky. Za svou kariéru čelil mnoha obviněním v rámci různých skandálů či korupčních afér. Jeho politické schopnosti však byly značné a postupně se dostával do konfliktu s předsedou strany Václavem Klobáčkem. Dostal se do sporu i s prezidentem Masarykem v otázce zásluh

⁹⁶ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 376-378.

⁹⁷ Volby do Národního shromáždění 1920 a 1925. Český statistický úřad. [on-line]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/volby-do-narodniho-shromazdeni-1920-az-1935-n-2hwxuf57q>

zahraničního a domácího odboje a v neposlední řadě také s dalším členem strany Edvardem Benešem. Jejich roztržka v dubnu 1926 se nakonec stala pro Stříbrného osudovou.⁹⁸

Již na počátku roku 1926 se v ústředním tiskovém orgánu národních socialistů Českém slovu začaly objevovat články polemizující s nutnou reformou státu. Za jejich iniciátora byl považován právě Stříbrný, neboť jejich autoři mu byli velmi blízcí.⁹⁹ Posupně články nepřímě volaly po převratu a dokonce diktatuře. Stříbrný měl zcela rezignovat na levý blok a začít jednat o spolupráci s pravicí na vlastní pěst. Navíc se dostal do kontaktu i s generálem Gajdou, se kterým měli být připraveni na plánovaný převrat. Dne 9. dubna proběhl rozhovor mezi Benešem a Stříbrným o otázce oktroje. Obě strany se později rozcházely v průběhu debaty a oba se rozešli ve zlém. Situace ve straně se vyostřovala a Stříbrný navíc začal velmi prudkou agitační kampaň proti Benešovi, který si měl vybrat mezi ministerským křeslem a poslaneckým mandátem.¹⁰⁰

Klofáč, Beneš a část tisku pak s posvěcením Hradu využili Stříbrného ozdravného pobytu ve Francii, aby jeho osobu z politiky postupně vytlačili. Klofáč v květnu inicioval setkání s profesorem dermatologie Antonínem Trýbem v Brně, který měl sepsat lékařskou diagnózu, podle níž měl Stříbrný trpět syfilidou ve stádiu rozvrácené psýchy a měl být tedy nezodpovědný za své chování ve straně. Klofáč se odvolával na blaho státu i na samotného Masaryka, a přesto, že Klofáč zřejmě jednal z vlastní iniciativy, profesor Trýb se „*nechal zaslepit jmény prezidenta a ministra zahraničí*“ a požadovaný dokument vytvořil a podepsal. Stříbrný z této smyšlené diagnózy zuřil a plánoval protiútok. Jeho hněv se obrátil proti Klofáčovi i Benešovi, který byl podle něj hlavní iniciátor. Stříbrný se poté nechal u redaktora Otakara Wünsche slyšet: „*Klofáč, největší holkař pod sluncem, pro něhož se utopilo tolik žen a který řadu jiných zničil, chce mne mentorovat. Klofáč, ... jak jsem zjistil, ... šel na Trýba jménem Masarykovým a Benešovým, že prý ti si toho přeje*“.¹⁰¹

⁹⁸ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 392.

⁹⁹ *Ferdinand Kahánek, František Schwarz, Rudolf Kepka

¹⁰⁰ VYKOUPILO, Libor. *Jiří Stříbrný. Portrét politika*. Vyd. 1. Brno: Matice Moravská, 2003, s. 123-130.

¹⁰¹ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 37-40.

V následném mezistranickém boji byly síly zpočátku vyrovnané. Stříbrnému ale uškodilo spojení s generálem Gajdou, jehož aféra se zrovna dostala na veřejnost, a také podpora od tisku občanských stran. Snahy Stříbrného se postupně obracely proti němu samotnému. Na XI. Sjezdu Československé strany socialistické 18. 9. 1926 se pro vyloučení Stříbrného a jeho nejbližších spolupracovníků vyslovilo 95 ze 187 delegátů a Stříbrný byl tedy ze strany vyloučen bez možnosti na odvolání. Znechucen z výsledku hlasování i ze zrady spolustraníků, začal Stříbrný brzy vytvářet svůj vlastní tiskový orgán. Již 29. listopadu vyšlo první číslo jeho *Poledního listu* a od 19. března 1927 také první *Večerní list*. Stříbrný dal svému tisku velmi bulvární podobu a ze zcela pochopitelných důvodů vedl velmi ostrý boj proti Klofáčovi, Benešovi i samotnému Hradu.¹⁰²

Kauza Radoly Gajdy (vlastním jménem Rudolf Geidl) se v mnoha aspektech podobá případu Stříbrného. Radola Gajda měl za sebou v této době již velmi pestrou vojenskou kariéru. Byl důstojníkem československých legií, velel v bitvě u Zborova, jeden čas se stal dokonce diktátorem Sibíře a velmi mladý obdržel hodnost generála. Přes své zjevné vojenské schopnosti byl ale velmi rozporuplnou osobností, se kterou si nevěděli rady ani nejvyšší zástupci republiky s Masarykem v čele. V březnu 1926 byl navíc jmenován náčelníkem generálního štábu a jeho vojenská kariéra byla na vrcholu. Gajda měl však sklony k excesům a postupně se velmi sblížil s rostoucím fašistickým hnutím. Při údajném Stříbrného plánu o státní převrat se nepřekvapivě objevilo i jméno generála Gajdy. Brzy si zneprátelil ministra zahraničí Beneše i významného generála Josefa Šnejdárka.¹⁰³

Tímto „odbojem“ proti významným představitelům státu se postupně dospělo k názoru, že bude nejlepší Gajdu odklidit z veřejného prostoru. Tím, kdo měl být hlavním strůjcem Gajdova pádu, byl jeho dlouholetý nepřítel Jaroslav Kratochvíl. Ten byl známý svým blízkým vztahem k sovětům a stále udržoval styky s některými sovětskými pracovníky. V červnu 1926 pak Kratochvíl navštívil hradního šéfredaktora Arne Laurina a sdělil mu, že má důkazy, které usvědčují Gajdu z placené špionáže pro sověty, pro což má Kratochvíl i svědky. Důkazy a svědectví byla předána Masarykovi a ten byl rozhodnutý ihned proti Gajdovi jednat. Nejprve mu byla nabídnuta penze, kde by dokonce získal nemovitost a zvýšené roční služné. Masaryk

¹⁰² VYKOUPILO, Libor. *Jiří Stříbrný. Portrét politika*. Vyd. 1. Brno: Matice Moravská, 2003, s. 135-141.

¹⁰³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 394-395.

sám pak v červnu 1927 ministru obrany napsal, že Gajda dostal nabídku na slušné penzionování někde v ústraní v zahraničí, ale místo toho se dal na cestu vzdoru. Gajda čelil obvinění nejen ze špionáže, ale také ze zmíněného plánovaného puče. Dne 14. července 1926 poprvé stanul před vyšetřující komisí. Důkazy a svědectví se však ukázala nedůvěryhodná a obvinění nebyla dokázána. Ani s určitou podporou občanských stran ale Gajda nemohl úspěšně čelit Masarykovi, který byl i přes chatrné důkazy rozhodnutý velmi ostře tlačit na Gajdovo disciplinární potrestání a okamžitou superarbitraci. Ta nakonec proběhla 14. srpna a velmi uražený Gajda se tím ještě více přiblížil k českému fašismu.¹⁰⁴

Národní obec fašistická si nakonec počátkem roku 1927 zvolila Gajdu za svého vůdce a získala v něm velmi výraznou reprezentativní osobnost. Svým programem fašisté vystupovali proti soudobé podobě a fungování státu a jeho činitelům. Gajda sám navíc hledal další politické spojence, hlavně v pravicových stranách. Jeho pozornost se obracela k národním demokratům, lidovcům, a hlavně k Jiřímu Stříbrnému.¹⁰⁵

Tyto dvě osobnosti, jejichž aféry spolu úzce souvisí, stojí v době volby prezidenta v Masarykově opozici. Ztratili sice svá postavení, ale umocnil se tím i jejich odpor k Hradu. Pro Masaryka zůstávali trnem v oku oba i s agráříkem Milanem Hodžou. V dopise Antonínu Švehlovi z dubna 1927 Masaryk svůj postoj k těmto osobnostem shrnuje slovy: „*Hodža – Gajda – Stříbrný, dost hochštaplerů v postavení vysokém. To mně charakterizuje situaci – není docela zlá, jestli se je podaří odstranit. Čím dřív a čím jistěji, tím lépe*“.¹⁰⁶ Je třeba ještě dodat, že měl Masaryk v létě 1926 podezření, podle kterého měl za údajným pučem stát mimo Stříbrného a Gajdy i sám Karel Kramář.¹⁰⁷

¹⁰⁴ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 69-75.

¹⁰⁵ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice. Mezi převratem a krizí*. Vyd. 1. Praha: NLN, 1999, s. 92-93.

¹⁰⁶ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 66.

¹⁰⁷ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 130.

3.2. Karel Čapek a počátky agitace volby

V létě 1926 měl dát Masaryk pokyn k vytvoření silného bloku hradních a levicových novinářů, kteří by začali připravovat tiskovou agitaci blížící se prezidentské volby. Do čela tohoto bloku byl postaven Karel Čapek. Na konci srpna pak Čapek informoval Masaryka o schůzce s novináři Laurinem, Stivínem, Skýpalou, Kepkou, Ripkou či Hlaváčem. Většina oslovených návrh na spolupráci přijala, ale tento tiskový blok již od počátku provázely spory mezi jednotlivými levicovými proudy. Jak však Karel Čapek novinářům připomínal, bylo potřeba Masaryka představit jako kandidáta všech demokratických stran, nikoli pouze levého bloku.¹⁰⁸

Karel Čapek byl na tento úkol Masarykovou přirozenou volbou. V této době jejich přátelský vztah dosáhl vrcholu. Oba se znali již několik let a od roku 1925 začala jejich přímá spolupráce. Známými se stala hlavně jejich společná sezení s přáteli o pátečním odpoledni. Masaryk, Čapek a další „pátečníci“ se takto poprvé sešli 19. března 1926. Tato společnost byla zastoupena celou řadou intelektuálů a významných osobností tehdejšího Československa. Setkáváme se zde se jmény jako Ferdinand Peroutka, Arne Laurin, Josef Čapek, Karel Poláček, Josef Šusta, Edvard Beneš, Vladislav Vančura či František Langer.¹⁰⁹ Mnozí z těchto „pátečníků“ se velmi aktivně zapojili do mediální kampaně před prezidentskou volbou. Karel Čapek také na Masarykův pokyn pomáhal vést tiskovou kampaň proti formujícímu se fašismu a jeho hlavnímu představiteli Gajdovi.¹¹⁰

Za určitý počátek celé agitace pro znovuzvolení Masaryka se dá považovat článek Karla Čapka v Lidových novinách s názvem *Žurnalistům* (později označován také jako *Čtyři články víry*), který vyšel v ranním vydání 5. září 1926. Čapek se zde, podle něj pohledem obyčejných lidí, obrací k žurnalistům a táže se, zda vzhledem k posledním událostem a politickému napětí stále trvá systém neboli tzv. články víry, na které si obyčejní lidé již v osmileté republice zvykli. Své články víry zde dělí do čtyř kategorií. První článkem se odkazuje k demokracii a

¹⁰⁸ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 124-125.

¹⁰⁹ PROTIVA, Josef. *Karel Čapek a T. G. Masaryk*, in: *Masarykův sborník XIII*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2006, s. 130.

¹¹⁰ VAŠEK, Richard; „*Račte to podepsat libovolnou šifrou.*“ *Prezident Masaryk jako anonymní publicista (1918-1935)*; Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2018, s. 82.

ohrazuje se proti hlasům, které volají po diktátorském režimu. Druhý článek víry je Československý stát, který si pro svůj růst zaslouhuje klid a mír a kde Čapek odkazuje i na aféru generála Gajdy. Třetí se taktéž zabývá státem, zejména jeho zahraniční politikou, kde se Čapek pozastavuje nad štvavou kampaní proti ministru zahraničí Edvardu Benešovi. A nakonec čtvrtý článek víry, který podle Čapka nemůže být diskutován, je prezident Masaryk. V něm apeluje na ostatní novináře takto: *„Chtěli bychom Vás, kteří děláte veřejné mínění, poprosit: pamatujte, že stojíme před druhou volbou presidenta; nedopusťte, pokud na Vás jest, aby tato volba se dala ve vřavě a hanbě, která se nyní rozpoutává. Je věcí národní cti a prestiže, aby ve volbě presidenta promluvila národní vůle jednotně, důstojně a bezúhonně. Je čas přestat s povykem posledních dnů a připravovat chvíli, která přichází. Záleží-li Vám na cti nás všech, izolujte výtržníky; hleďte, ať se ukáže, kdo v národě myslí na vážné věci a kdo na ostudy a pepický hec. Toto třídění duchů je ve Vašich rukou; prosíme, abyste s ním nemeškali a chránili věci národa od úhony v době, jež žádá vážnosti na nás všech“*.¹¹¹

Na Čapkův článek reagovaly téměř všechny české noviny. Karel Horký vydal v Zemědělském knihkupectví A. Neuberta nejvíce známou reakci s názvem *Masaryk Redivivus? Několik otázek k otázkám Karla Čapka*. Hned v úvodu uvádí, že hradní tisk hlásá boj za demokracii, ale Čapek ve svém čtvrtém článku víry ve věci volby prezidenta uvádí: „nebudíž diskutováno!“ Karel Horký naopak širší diskusi podporuje: *„Temperamentní národ, který kdysi s takovou živostí si vyreklamoval Jiřího Poděbradského, asi těžko po pěti stech letech se dá animovati k tomu, aby svoje presidenty volil ve znamení němohry. Jde jen o to, aby bylo diskutováno loajálně a věcně“*. Poté Horký reaguje na nečekaný obrat tisku ohledně Masarykova zdraví, které bylo ještě před několika týdny představováno jako ne zcela ideální a najednou se strhla vlna oslavující prezidentovu vitalitu: *„Jistě ji neočekávaly ani Národní listy, když pouštěly do světa svůj předčasný článek „Unaven...“, jehož tři provokativní tečky elektrisovaly starého presidenta a připozabily pana Hlaváčka. Výbojný, útočný, pro presidenta nepřípustný, ale po strategické stránce tím rázovitější interview Prager Tagblattu¹¹² ukazuje nám pana presidenta v nečekaném a dokonalém návratu mládí. Zdráv, čil a mlád je tu opět Masaryk z Polné, Masaryk z Friedjungova procesu, Masaryk ze sporu o*

¹¹¹ Lidové noviny. roč. 34, 5. 9. 1926, č. 448, s. 1.

¹¹² *Horký odkazuje na Masarykův interview v Prager Tagblatt ze 7. září, kde se prezident opřel do dr. Kramáře a fašismus označil jako „patologický sediment“ Národní demokracie

katechety, Masaryk profesor, Masaryk Redivivus! Zase sám, jako bývalo, nejen bez Beneše, ale i pro Beneše a za Beneše, - zase sám, vyhrát si to sám, rovnou vpřed, hlavou přímo do toho! Oslnit odvahou své šestasedmdesátky, vnést zmatek v řady nepřátel, vytrhnout udivenému Dykovi jeho rapír!“.

Horký dále konstatuje, že Masaryk, vědom si toho, že ani tuto prezidentskou volbu se mu nepodaří jako svého nástupce prosadit Beneše, musí znovu obhájit prezidentský post sám.¹¹³

Karel Horký chválí Masarykovu volbu svého hlavního mluvčí v osobě mladého a talentovaného Karla Čapka, kterého podle něj charakterizuje „*i síla ducha a nadání vskutku neobyčejná a úměrná světovému rozpětí Masarykovu*“.

Je však zaskočen, že publicista jako Čapek použil ono „*Nebudiž diskutováno!*“ a sám mu pokládá otázky: „*Proč? Snad z pouhé úcty ku presidentově stáří? Nebo snad z vděku k osvoboditelským zásluhám? Proč? Proč právě náš národ má býti vyňat z práv, uhájených až dosud lidem všech zemí v celé Evropě, ba na celém civilizovaném kontinentě? Proč?*“.

Všechny tyto argumenty Horký označuje za irelevantní. Prezident je přeci podle tisku mlád a zdrav a osvoboditelské zásluhy neznamení automaticky doživotní výhody, což ukazuje i případ Stříbrného. Hlavní příčinu společenské nespokojenosti, nevidí ani tak v osobě Masaryka, ale spíše v jeho vztahu a podpoře vůči ministru zahraniční Benešovi.¹¹⁴

V poslední části Horký odmítá Čapkova tvrzení o zájmu části lidí o politický převrat a naopak prohlašuje, že jediné, co chtějí, je slyšet pravdu. Chtějí také rovnoprávnou svobodu tisku, kde by stejná pravidla platila pro Lidové noviny, Národní osvobození a také pro Lidové listy či Rudé právo. Odstraněním těchto překážek pak může společnost dojít ke spolupráci. V otázce prezidentské volby by Horký přivítal „Masaryk redivivus“, kdyby to znamenalo návrat Masaryka předválečného, kterého si vždy velmi cenil.¹¹⁵

Odpověď Karla Čapka přišla 8. října ve článku *Dvě odpovědi*. V první se věnuje otázce, kterou mu ohledně článků víry položil Viktor Dyk týkající se ochrany státu a demokracie. V druhé pak reaguje na Horkého „*pamflet*“. Zdůrazňuje, že svým „*nebudiž diskutováno*“ míní

¹¹³ HORKÝ, Karel. *Masaryk redivivus? Několik otázek k otázkám Karla Čapka*. Praha: A. Neubert, 1926, s. 4-7.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 8-22.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 22-28.

přípravu na důstojnou volbu prezidenta a „že se osoba presidentova nemá zatahovat do partijních polemik a rozpoutaného affairismu“. Čapek se ohrazuje proti tvrzení, že by vyzýval k omezení svobodné diskuse: „Načež pan Horký honem ukazuje, že diskusí, kritikou a svobodným míněním rozumí právo na klevety a špinavé řeči“. Zde naráží na četné obvinění a spekulace kolem Hradu a především Beneše. Čapek pak hájí Masaryka i Beneše především argumentem, že se ani jeden z nich nemůže tiskovým útokům přímo bránit a tyto útoky považuje za nerytířský boj. Horkého brožuru pak zkritizoval slovy: „zrovna pamflet pana Horkého oplývá poučením, jak se z našich psavců sype politická nevyspělost jako piliny z dětského panáka“. I přes tuto kousavou poznámku však Čapek na konci článku znovu vyzývá k uzavření divoké politické diskuse posledních dní.¹¹⁶

Horký ve své reakci zmiňuje i prezidentův interview *Unterredung mit Masaryk* s redaktorem Prager Tagblatt. Masaryk v něm hovořil o úřednické vládě a jeho přání, aby se do nové politické vlády dostaly i strany německé. Dále přibližuje Gajdovu aféru a hnutí fašistické. Toto hnutí označuje jako „oběť národní demokracie“ a jejího předsedy Karla Kramáře. Národní demokracie podle něj vede rok od roku boj proti Benešovi a mýtickému Hradu, což vede ke vzniku hnutí „politicky nezralých lidí“. Nakonec je prezident dotázán na blížící se prezidentskou volbu. Masarykova odpověď je velmi skromná, když tvrdí, že volba není záležitostí jeho, ale spíše československého národa: „Milý Bože! Tato volba není mojí věcí, nýbrž věcí národa a republiky; otázka příští volby prezidenta mne ani dost málo neznepokojuje. Jak bych byl šťasten, kdybych republice a demokracii mohl sloužit jako volný publicista a zhodnotit svoje politické zkušenosti žurnalisticky!“¹¹⁷ Na rozhovor reagoval Karel Kramář v Národních listech článkem *Moje odpověď*, kde hájil zejména svoji stranu a vytýkal Masarykovi jeho vztah k ministru zahraničí Benešovi. Národní demokracie prý sama trpí politickou agitací mířenou zejména od hradních stran a jejich tisku. Část o prezidentské volbě se zde však nekomentoval.¹¹⁸

Masarykova bezvýhradná podpora ministra zahraničí Beneše nebyla kritizována jen Kramářem. Útoky většinou pravicového tisku vedly Masaryka k častým anonymním

¹¹⁶ Lidové noviny. roč. 34; 8. 10. 1926, č. 508, s. 1.

¹¹⁷ Prager Tagblatt. roč. 51, 7. 9. 1926, č. 211, s. 1.

¹¹⁸ Národní listy. roč. 66, 10. 9. 1926, č. 248, s. 1.

odpovědím na obranu Benešovy osoby. Za těmito útoky totiž neviděl jen kritiku ministra zahraničí, ale také nepřímý boj proti němu samotnému.¹¹⁹

Socialistický spisovatel Antal Stašek vydal roku 1926 krátkou brožuru s názvem *Boj o Masaryka*. Zde hovoří o rozdělení světa na dva tábory – pokrokový a zpátečnický. Všichni lidé z tábora pokrokového by se podle něj měli postavit na stranu prezidenta Masaryka, neboť jen tak se stane celá republika nedobytným „Hradem“.¹²⁰

3.3. Panská koalice

Tiskové debaty o prezidentovi utichly v souvislosti s vytvořením nové vlády, která vystřídala úřednickou vládu Jana Černého, jenž vládl od 18. března do 12. října 1926.¹²¹

V září 1926 se se předseda agrárníků Antonín Švehla vrátil z ozdravné dovolené a ihned se zapojil do tvoření nové vládní koalice. Velký pokrok učinil v jeho nepřítomnosti Milan Hodža, když vytvořil poslaneckou koalici ze 4 českých a 3 německých stran, které se postavily proti stranám socialistickým. Sestavení minulé tzv. všenárodní koalice již nebylo kvůli sporům mezi levicí a pravicí možné, proto se zformovala vláda převážně z občanských stran. Stejně jako ve všenárodní koalici se součástí vlády stali agráři, lidovci a živnostníci. Antonín Švehla doufal ve vstup Hlinkovy strany, a dokonce vyšel vstříc jejich počátečním pochybám, když pro ně podržel dvě místa ve vládě do jejich rozhodnutí. Švehla však získal i strany německé, respektive německé agráři a křesťanské sociály. Tato vláda se tady stala vůbec první, do které vstoupily německé strany.¹²²

¹¹⁹ VAŠEK, Richard; „Račte to podepsat libovolnou šifrou.“ *Prezident Masaryk jako anonymní publicista (1918-1935)*; Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2018, s. 136-137.

¹²⁰ STAŠEK, Antal. *Boj o Masaryka*. Praha: Čin, 1926, s. 32.

¹²¹ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 566.

¹²² KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 390-391.

Počítalo se také s účastí národních demokratů, kteří však hlásali své nacionalisticky laděné heslo „*Němci do vlády, my do revoluce*“. Národní demokracie tedy do vlády přímo neusedla, ale jejich obvyklé resorty byly po tento čas obsazeny nestraničnými odborníky.¹²³

Kromě stranických ministrů totiž vláda disponovala i několika odborníky/úředníky. Premiér Jan Černý si ponechal post ministra vnitra, Karel Engliš ministerstvo financí a svůj stálý post ministra zahraničí si ponechal i Edvard Beneš.¹²⁴

Celkově již devátá vláda Československa, známá také jako panská koalice, byla jmenována 12. října 1926. Prezident Masaryk byl nadšený zejména z účasti Němců. Hned druhý den napsal Švehlovi dopis začínající slovy: „*Kolego Švehlo, pořád vidím ty Němce před sebou: báječná věc a pěkná! A jak jsem rád, že nejsem sám, že jste se věci ujal tak vážně a dobře – provedeme to a úspěšně!*“.¹²⁵

¹²³ ČECHUROVÁ, Jana. *Česká politická pravice. Mezi převratem a krizí*. Vyd. 1. Praha: NLN, 1999, s. 50-51.

¹²⁴ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování, a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 391.

¹²⁵ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 61.

4. Prosinec 1926 – Duben 1927: Tiskový boj o Masaryka

S novým rokem mnoho listů hodnotilo ten předešlý a vyhlíželo k úkolům roku 1927. Shodovaly se v důležitosti aktu prezidentské volby. Ferdinand Peroutka ve svém shrnutí s názvem *Staré a nové* konstatuje, že rok 1926 byl více „*rozháraný a neutěšený*“ než všechny předchozí. Za obzvláštní hanbu minulého roku označuje to: „*že to byl rok prvního organizovaného útoku proti Masarykovi*“. Z toho usuzuje, že situace v republice musí být dobrá a stabilní, neboť „*v době skutečného nebezpečí nemohly by si žádné vrstvy národa dopřátí hříšný luxus takového otevřeného nepřátelství. Lidé mají roupy jen tehdy, vede-li se jim celkem dobře*“. Peroutka také vyhlíží fungování nové vlády, kterou Němci označují jako manželství z rozumu. „*V roce 1927 tedy uvidíme průběh onoho manželství z rozumu*“.¹²⁶

Konec se zdál být i otázkám o možných kandidátech na prezidenta. Benešovo postavení bylo slabé, proto se o další prezidentské období opět ucházel sám Masaryk. Dalším jménem spojovaným s kandidaturou byl i Karel Kramář, který ale nedisponoval širším politickým vlivem a v souboji s Masarykem by nejspíše šel do předem prohraného boje. Jediným možným protikandidátem s největší politickou mocí byl předseda vlády Antonín Švehla. S jeho kandidaturou se spekulovalo zejména v souvislosti s plánem Milana Hodži nahradit Švehlu ve vedení agrární strany. Švehla měl být podle tohoto plánu „uklizen“ do prezidentského křesla a Hodža měl převzít vedení nejsilnější československé strany.¹²⁷ Švehla však svou kandidaturu ihned po návratu z léčebné dovolené ostře odmítl. Na schůzi agrárního klubu měl podle Peroutky na toto téma sdělit: „*Presidentem... jest a bude T. G. Masaryk. Kdo je proti tomu, zaslouží pár facek, a já jsem ochoten mu je sám dát*“.¹²⁸ Toto Švehlovo pevné rozhodnutí se bezesporu stalo klíčovým v následující prezidentské volbě. Pokud by totiž kandidoval, byla by Masarykova pozice velmi nejistá. Takto Masaryk získal velmi důležitého spojence a ústřední osobu v režírování Masarykova znovuzvolení. Švehla tedy začal intenzivně vyjednávat se zástupci ostatních stran se snahou sjednotit je pro

¹²⁶ Lidové noviny. roč. 35; 1. 1. 1927, č. 1, s. 1.

¹²⁷ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 128.

¹²⁸ Přítomnost. roč. 5; 16. 11. 1928, č. 45, s. 709.

Masarykovu volbu. Proti ní však stály především dvě strany – Národní demokracie a Hlinkova ľudová strana.¹²⁹

4.1. Konec roku 1926 a interview Masaryka pro Národní listy

Již na konci roku 1926 a začátkem roku 1927 v tisku vznikly dvě velké kauzy spojené s prezidentem Masarykem a diskusí o prezidentově roli a postavení. První se týkala interview Masaryka s redaktorem Národních listů Josefem Penížkem. V ústředním tiskovém orgánu národních demokratů se měl 1. ledna objevit rozhovor s prezidentem republiky, ale nakonec se tak nestalo. Interview mělo být vyžádáno přímo od redakce Národních listů, ta však tuto verzi odmítala.¹³⁰

Masaryk rozhovory redaktorům poskytoval celkem často. Koncem roku s ním interview udělal například i agrárnický či sociálně-demokratický tisk. K. Z. Klíma proto ve svých *Poznámkách z týdne* uvádí, že o tu čest udělat s prezidentem Masarykem interview se uchází „mnoho časopisů a pan prezident rád vyhovuje bez ohledu na politickou barvu listu“. Nezveřejnění rozhovoru s Penížkem pak přisuzuje tomu, že „*Orgán Kramářův nepovažuje za čest nechat mluvit presidenta*“. Masaryk podle něj dokáže mluvit ke všem stranám a nenechá se vtáhnout do jakékoliv stranickosti. Národní listy, respektive Národní demokracii, pak napadá označením „*ta malá nenávisťná sekta, za kterou mluví Kramářův list, nenašla po celou dobu správného poměru k presidentu osvoboditeli*“.¹³¹

Masaryk sám se měl o úmyslu Národních listů neotisknout poskytnutý rozhovor dozvědět již na Štědrý den 1926. Sám měl zaznamenáno, že Penížka poslala redakce. Později nechal toto interview opsat a kopie poslat Čapkovi se Švehlou, aby bylo jasné, o co v rozhovoru šlo. Hradní kancléř Přemysl Šámal se pak ještě prostřednictvím Jaroslava Preisse pokoušel

¹²⁹ KLÍMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 129.

¹³⁰ Večer. roč. 14; 7. 1. 1927, č. 4, s. 2.

¹³¹ Lidové noviny. roč. 35; 3. 1. 1927, č. 2, s. 1.

přesvědčit Kramáře alespoň o dodatečný otisk interview. Preiss však Kramáře doma nezastihl a navrhl, aby rozhovor otiskly jiné noviny.¹³²

Po svém návratu do Prahy sám redaktor Penížek uveřejnil svoji verzi o rozhovoru s prezidentem, který měl proběhnout 17. prosince 1926. Redakce Národních listů se interview s Masarykem prý nijak nedomáhala, ani Penížek o něj nežádal. Naopak byl sám pozvaný 12. prosince funkcionářem hradní kanceláře na rozmluvu s prezidentem. Nabídku přijal váhavě a s několika podmínkami, protože Národní listy dlouhodobě odmítají interview s hlavou státu, neboť se podle nich mohou dotknout prezidentovy nutné nadstranickosti. Hovor s prezidentem pak měl probíhat: „*Za volné rozpravy – jen o tuto běželo – vyskytly se vzájemné otázky a odpovědi, jak je v lidské mluvě samozřejmo*“. Zprávy z hradní kanceláře však zněly jinak a část Penížkova interview byla následně zveřejněna v listech Demokratický střed a Národní osvobození.¹³³

Na Penížkovo prohlášení reagoval odborový přednosta prezidentovy kanceláře Josef Schieszl, který měl být oním, kdo redaktora oslovil. S Penížkem se měl setkat v kavárně na Václavském náměstí a on sám mu měl sdělit, že chce požádat prezidenta o interview do novoročního čísla Národních listů. Schieszl se ho dotázal na souhlas redakce a odpověď měla být kladná. S redaktorem se poté nějakou dobu neviděl a kvůli mnohým žádostem o rozhovor s prezidentem byl nucen za Penížkem osobně zajít. Ten měl mít interview již připravený i s několika otázkami. Dne 14. prosince Schieszlovi zavolaal a sdělil mu, že redakce Národních listů s rozhovorem a jeho uveřejněním souhlasila. O nějakých podmínkách a výhradách však prý Penížek nemluvil.¹³⁴ Na tuto reakci napsaly Národní listy, že sice odporuje výpovědi redaktora Penížka, ale je zřejmé, že prezidentská kancelář měla na rozhovoru zájem.¹³⁵

Při této kauze se rozpoutala debata, zda by prezident republiky měl vůbec poskytovat rozhovory do novin. Luďácký list Slováček se vyslovil pro rozhovory s prezidentem jen při nějaké významné události, ale poskytovat časté rozhovory prý „*skor poškozduje autoritu p.*

¹³² POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 133.

¹³³ *Národ*. roč. 67; 7. 1. 1927, č. 4, s. 2.

¹³⁴ *Lidové noviny*. roč. 35; 8. 1. 1927, č. 11, s. 1.

¹³⁵ *Národ*. roč. 67, 8. 1. 1927, č. 5, s. 2.

prezidenta“ a že „*Menej bolo by viac*“.¹³⁶ Lidovecký Pražský večerník konstatoval, že pokud se rozhovory s prezidentem týkají kulturních či filozofických otázek, není třeba jakékoliv cenzury. Souhlasí však s luďáky a národními demokraty, že častá interview ubližují prezidentské autoritě.¹³⁷ Na diskusi samozřejmě reagoval i Karel Kramář článkem *K otázce projevů prezidenta republiky*. V něm Kramář souhlasí s tím, že se rozhodně vyslovil proti uveřejnění rozhovoru a žádal redaktora Penížka, aby o tomto jeho rozhodnutí informoval i prezidentskou kancelář ještě před návštěvou. Zachoval by se tak i kdyby prezident pěl chválu na jeho stranu, neboť stanovisko o tom, že by měl být prezident nad stranami, zastává již od počátku republiky. Prezidentské povznesení nad stranické boje považuje za „*nutnou oběť pro blaho státu*“. Podle jeho představ by měl prezident veřejně mluvit „*jen to, co schválila vláda, resp. ministerský předseda, který sám a jediný odpovídá za projevy prezidentovy*“. Každý prezidentův rozhovor by měl být tedy před uveřejněním schválen ministerským předsedou, který by za něj nesl zodpovědnost a prezident by zůstal mimo diskusi.

Kramář také argumentuje zahraničními státníky, kteří rozhovory novinám prakticky vůbec neposkytují a že by to tak mělo platit i v našich poměrech, kde „*Jsme, bohužel, dosud společensky a politicky hodně nevychovaní*“. Rozhovory prezidentovy pak podle Kramáře vedou k přirozenému odporu všech dotčených, kteří se kritice ani nemohou řádně bránit, neboť kritika prezidentových projevů je „*pretoriány prezidenta republiky*“ odsuzována jako „*crimen laesae majestatis*“. Tento postoj shledává paradoxním i v tom, že sám Masaryk vždy platil za „*apoštola bezohledné kritiky a příkladem, jak se mohou kácet i nejsvětější modly!*“. Na závěr pak prohlásil, že pokud jde o autoritu hlavy státu, mělo by prezidentovo zasahování do denních politických sporů přestat. „*Vždyť čím vzdálenější zůstane všedních našich bojů a rozmíšek, tím větší bude jeho autorita, které mladý náš stát tolik potřebuje!*“.¹³⁸

Karel Kramář se zde dotkl veřejného vystupování prezidenta Masaryka. Ten se po válce z úřadu prezidenta nemohl přímo vyjadřovat v tisku, protože mu to nedovolovalo formální vymezení prezidentských pravomocí. Byl proto limitován na poskytovaná interview. Masaryk toto omezení ale často obcházel publikováním anonymních či šifrovaných komentářů a

¹³⁶ Slovák. roč. 9; 5. 1. 1927, č. 3, s. 4.

¹³⁷ Národ. roč. 67; 5. 1. 1927, č. 4, s. 2.

¹³⁸ Národní listy. roč. 67; 9. 1. 1927, č. 8, s. 1.

článků, kterými se vyjadřoval k aktuálním sporům či politickým aférám.¹³⁹ Velmi často ve svých anonymních člancích reagoval na Karla Kramáře a jeho stranu. Jejich střety byly často vyhocené, ale držely si určitou úroveň vzájemného respektu.¹⁴⁰

Na Kramáře reagoval Karel Čapek ve svém článku *Zvláštní manýry*. Argumentoval tím, že interview Penížka s prezidentem bylo známo několika redakcím i stranám ještě před jeho uskutečněním. Položil tedy otázku „- proč tedy dr. Kramář včas neoznámil nebo nedal oznámit kanceláři presidenta republiky, že on a jeho redakce mají zásadní námitky proti tomu, aby president státu utrácel svou autoritu v denním tisku? Bylo víc než dost času zařídit věci tak, aby k interview vůbec nedošlo. Byla-li tu ta zásada, kterou se dr. Kramář ohání, pak nejprostší zdvořilost žádala nepřipustit, aby hlava státu byla zbytečně obtěžována a mařila čas hovorem, který byl předem určen k potlačení“. Tuto kauzu pak označuje za „ošklivý kousek; lidově řečeno, bylo to nastrojeno tak, aby hlava státu nalítla a pár uličníků si mnulo ruce“.¹⁴¹

Celou aféru pak shrnuje i Ferdinand Peroutka článkem *Lže se*, kde v úvodu píše „V našem veřejném životě začíná to důkladně smrdět lží“. V celém případě se jedná o to, zda je pravděpodobnější, že Penížek chtěl interviewovat Masaryka či zda Masaryk Penížka. Vývoj debaty shrnuje v kolech: „První kolo: pan Penížek, hrdina této aféry, tvrdí, že od presidenta nechtěl interviewu; kabinetní kancelář tvrdí, že jej chtěl. Druhé kolo: pan Penížek: nechtěl jsem; kabinetní kancelář: chtěl jsi. Třetí kolo: na mou duši, nechtěl jsem; - na mou duši, chtěl jsi“. Podle Peroutky je jasné, že jedna ze stran lže a může lhát bezpečně, protože soukromý rozhovor „je jako had na skále a nezanechává stop“. Sám naznačuje, že uhodnout, která ze stran lže, není tak těžké, ale uznává, že lid musí být zmaten, protože „třikrát za sebou snad přec jen není možno lhát“.¹⁴²

¹³⁹ VAŠEK, Richard; „Račte to podepsat libovolnou šifrou.“ *Prezident Masaryk jako anonymní publicista (1918-1935)*; Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2018, s. 13.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 82.

¹⁴¹ Lidové noviny. roč. 35; 16. 1. 1927, č. 26, s. 1.

¹⁴² Přítomnost. roč. 9; 20. 1. 1927, č. 2, s. 17.

4.2. Silvestrovská aféra

Tiskovou roztržku kolem Penížkova interview ale brzy přehlušila další, mnohem „skandálnější“ kauza spojená s Masarykem. V tisku se objevila již 5. ledna, kdy listy Národní politika a Moravský večerník otiskly krátkou zprávu o tom, že Masaryk strávil Silvestr u spisovatele Karla Čapka. Na večírek měl dorazit i herec Vinohradského divadla Smolík oblečený za Apače, který byl posléze zadržen tajnou policií a až po prezidentově intervenci propuštěn.¹⁴³ Dva dny poté se Pražský večerník pozastavuje nad tím, jak se prezident „*vinou okolí dostává do nepříjemné situace*“. V tomto článku s názvem *Tak to přece být nemělo* se také poprvé objevuje zpráva o určitém politickém pamfletu, který měl být prezidentovi předveden.¹⁴⁴ Proti těmto zprávám se postavil například orgán sociálních demokratů Právo lidu, který označil tyto informace za „*Klepy o panu prezidentovi*“.¹⁴⁵

Dne 18. ledna 1927 se v Národních listech a později i v Pražském večerníku objevily informace o detailnějším průběhu oslavy Silvestru ve vile Karla Čapka. Zpráva vyšla v poznámkové sekci ve článku s názvem *Opravdu manýry z Hulvátova*. Článek začínal reakcí na Čapkovu odpověď Karlu Kramářovi ohledně prezidentova interview a Čapkova reakce byla označena jako „*zvláštní manýra publicistiky*“. Následovala část o „*zvláštních manýrách p. Karla Čapka*“. Čapek měl ve své vinohradské vile uspořádat na Silvestra „*veselý a zábavný večer*“, na který byl pozván i prezident a ten pozvání přijal. Na Čapkův Silvestr měl podle zpráv dorazit i jeden herec v přestrojení za Apače, který měl být později zadržen tajnou policií. Měla se zde také hrát karikatura „*O králi Sobiášovi*“ od Vratislava H. Brunnera, která je pamfletem na dr. Kramáře. Karel Čapek se podle Práva lidu ohradil, že žádná komedie O králi Sobiášovi neexistuje a na jeho silvestrovské zábavě zaspívali tři králové koledu, která za onu komedii měla být považována. Na herce v kostýmu Apače měl Čapek reagovat tím, že herec vinohradského divadla Smolík přišel jen v kostýmu venkovského hostinského ze hry „*Na cizích luskách*“, kterou Vinohradské divadlo zrovna hrálo. Národní listy podle

¹⁴³ Moravský večerník. roč. 6; 5. 1. 1927, č. 4, s. 2

¹⁴⁴ Pražský večerník. roč. 9; 7. 1. 1927, č. 5, s. 2

¹⁴⁵ Právo lidu. roč. 36; 13. 1. 1927, č. 10, s. 4

autora¹⁴⁶ reagovaly mlčením i přesto, že podle jejich informací měli tři králové představovat „*dra Šmerala, ministra Šrámka a dra Kramáře*“. Autor se poté dotazuje, zda by této „*psiny*“ měla být přítomna hlava státu. Článek poté končí výzvou přímo na Čapka: „*Pan Karel Čapek, který si bere patent na poučování všech lidí, by teď alespoň měl vážně – ne humoristicky jen – vyložit, jaký vlastně jeho Silvestr byl, a co při svém dlouhém vztahu s prezidentem považoval za nejvhodnější, právě jemu přednésti*“.¹⁴⁷

Následující den přinesl večerník národních demokratů další podrobnosti o Čapkově silvestrovské oslavě článkem *Silvestrovská zábava v Hulvátově* s podtitulem *Referát poněkud opožděný, ale charakterisující „mravy“ výkvětu levého bloku*. Byla připomenuta Čapkova věta, kterou použil ve své odpovědi Karlu Kramářovi ohledně prezidentova interview: „*bylo to nastrojeno tak, aby hlava státu nalítla a pár uličníků si mnulo ruce*“. Toho se však měl nyní dopustit i Karel Čapek svojí oslavou. Hlavním představením večera měla být „*tříkrálová scéna*“, kterou Národ popsals jako „*nekulturní sprostota*“. První z králů měl být Karel Kramář, který měl mít věrně sestřižené vousy, vlasy sčesané nahoru, na hlavě papírovou korunu a vystupoval jako „*nacionální zabedněnec*“ s několika frázemi o nacionalismu a slovanském idealismu. Další měl být komunistický Bohumír Šmeral v roli krále, který osvobodí chudý lid od kapitalismu a klerikalismu. Po komické stránce měl mít nejmenší úspěch, ale jeho slova se prý velmi dotkla srdcí několika přítomných. Posledním „*černým vzadu*“ měl být předseda lidovců Šrámek. Ten měl předříkat několik náboženských traktátů a při tom dělat obzvlášť směšné grimasy. Národ poté odsuzuje toto „*uličnictví v Čapkově vile*“, kde byla zesměšněna osobnost Karla Kramáře mimo jiné i tím, že k němu byl přidružen bolševik Šmeral, jehož výroky „*jako by vycházely přímo ze srdce přítomných*“. Účastníci tohoto večírku se prý pak tímto „*rozchází se všemi slušnými lidmi v republice, ať už patří té či oné straně*“.¹⁴⁸

Národní listy využily toho, že nikdo z účastníků Silvestru zatím zprávy nedementoval a dne 20. ledna přidaly další doplnění. Jedním ze tří králů totiž nakonec neměl být Šmeral, ale předseda vlády Antonín Švehla. Zesměšněním Švehly podle nich celá aféra dostala daleko větší závažnosti: „*není vyloučeno, že vzroste v aféru velmi povážlivou. Jisto je, že vážné kruhy*

¹⁴⁶ Článek nebyl podepsán, což posléze vedlo k označení autora jako „anonym z Národních listů“

¹⁴⁷ Národní listy. roč. 67; 18. 1. 1927, č. 17, s. 3

¹⁴⁸ Národ. roč. 67; 19. 1. 1927, č. 18. s. 1.

politické se o ní zajímají stejně vážně jako kriticky“. Celou kauzou se dokonce zabývala i schůze poslanců a senátorů strany Národní demokracie, která posléze nad touto zprávou vyslovila „nejhlubší politování“.¹⁴⁹

Ludácký Slovák se brzy připojil ke kritice a rozhořčení ze zpráv o Čapkově Silvestru. Na rozdíl od Národních listů byl Slovák nejvíce pohoršen pasáží, kde měl být zesměšňován Msgre. Šrámek, a tedy potažmo katolické strany a jejich představitelé. Článkem *Čo sa ešte nestalo* ze dne 22. ledna si ludácký list klade otázku, jak je možné, že něčemu takovému mohl být přítomen prezident republiky: „*Keď robí karikatúru a sosmešňuje cirkevný výkon praobyčajný Pepík zo Žižkova, na to si poctivý človek odpluje. Ale, že sa môže týmto pepictvom baviť pán prezident, to už nikto nevie pochopiť*“. Hlavní kritiku tedy článek vede nikoliv proti Čapkovi, ale přímo proti Masarykovi, který měl „*zakázat toto sosmešňovanie, on je prezidentom nielen pepických uličníkov, ale ohromnej väčšiny katolíckého ľudu*“.¹⁵⁰

Masaryka se vzhledem k okolnostem zastalo i komunistické Rudé právo. Článkem *Veselý Silvestr pana presidenta a jeho smutné následky* označilo prezidenta za „chudáka“, který se ani nesmí zasmát těm, kteří s jeho souhlasem řídí politiku státu: „*Je ta buržoasie nevděčná!*“.¹⁵¹

S kritikou a dohady pokračovaly kromě Národu i listy jako Čech či Pražský večerník. Karel Čapek a účastníci silvestrovské zábavy vydali odpověď ve dvou prohlášeních, která posléze rozeslali různým redakcím. Zprávy Národu označili za „*lež slovo za slovem*“ a odsoudili tendenci těchto „*falešných zpráv*“. Pod prohlášením byli podepsáni: „*MUDr. Jar. Adlof, Josef Čapek, spisovatel, dr. Karel Čapek, spisovatel, K. Z. Klíma, redaktor, Josef Kodíček, spisovatel, Josef Kopta, spisovatel, dr. František Kubka, spisovatel, dr. František Langer, spisovatel, Karel Poláček, spisovatel, inž. Boh. Příkryl, Vasil K. Škrach, dr. Vlad. Vančura, spisovatel*“. Druhé prohlášení bylo od herce Vinohradského divadla Františka Smolíka, ve kterém odmítl zprávy o jeho údajném zatčení tajnou policií: „*Nebyl jsem ani zatčen, ani*

¹⁴⁹ Národ. roč. 67; 20. 1. 1927, č. 15, s. 2.

¹⁵⁰ Slovák. roč 9; 22. 1. 1927, č. 17, s. 3.

¹⁵¹ Rudé právo. roč. 8; 22. 1. 1927, č. 18, s. 8.

*nikým zadržen, ani jsem nebyl v kostýmu apače a vůbec jsem s nikým žádné nedorozumění neměl. Podivuji se, jak mohly býti takové fantastické a nepravdivé zprávy uveřejněny“.*¹⁵²

Ve stejný den Karel Čapek zaslal redakci Národních listů humornou opravu článku *Silvestrovská zábava v Hulvátově*, kterou posléze uveřejnil večerník *Národ*. Oprava vypadala následovně: „*Není pravda, že dr. Karel Čapek uspořádal ve své vile silvestrovský večer, nýbrž je pravda, že se v jeho rodinném domku sešlo na Sylvestra několik přátel, jako každého pátku. (...) Není pravda, že představitel dra Kramáře byl maskován věrně, nýbrž je pravda, že vůbec nebyl maskován věrně. Není pravda, že autor napsal mu roli, v níž vystupoval jako nacionální zabeďněnec a pronášel duté, omšelé a smích vzbuzující fráze o nacionalismu, kterými byla zesměšňována národní myšlenka a slovanský idealismu, nýbrž pravda jest, že v této roli toho večera nevystupoval a podobných řečí nevedl. (...) Není pravda, že dr. Šmeral byl uveden na scénu jen proto, aby urážka dra Kramáře byla surovější, nýbrž je pravda, že nebyl vůbec uveden na scénu. Není pravda, že „černým vzadu“ byl ministr mons. Šrámek, nýbrž je pravda, že ministr mons. Šrámek nebyl vůbec přítomen“.*¹⁵³

Karel Čapek poté i konečně přímo odpověděl v Lidových novinách článkem *Jak to bylo*. Na jeho otázku Karlu Kramářovi ohledně prezidentského interview mu odpověděl „v *Národních Listech* někdo, kdo se zapomněl podepsat“ zprávami o jeho silvestrovském večírku. Předně Čapek nechápe, co má toto „silvestrovské povídání“ dělat s otázkou na Kramáře, proč nedal prezidentské kanceláři předem vědět nezajem o interview s prezidentem. V druhém bodě vyvrátil informace „anonyma z *Národních Listů*“ o zatčení i kostýmu herce Smolíka. V další části se obrací k bodu, kde ho „ten anonym“ žádá, aby vysvětlil, jaký vlastně jeho Silvestr byl. Čapek na to odpověděl: „*Tedy děkuji za optání: bylo to docela pěkné; bylo nás víc než tucet spisovatelů, redaktorů a jiných milých lidí; tři králové z našich nejlepších a nejváženějších herců odříkali a zazpívali krátkou koledu, která se líbila všem hostům, ať byli kterékoliv strany nebo víry, - ale u všech všudy, co je komu do toho?*“. Poté se přímo obrací na autora z *Národních listů* a jeho počínání označuje za vrchol nevychovanosti, když takto zasahuje do jeho soukromí: „*vy ubohý anonyne, což opravdu nemáte ponětí, co se sluší a co je dovoleno?*“. Ohrazuje se proti tomu, že by si on i jeho hosté dovolili před prezidentem něco,

¹⁵² *Rovnost*. roč. 43; 22. 1. 1927, č. 21, s. 2.

¹⁵³ *Národ*. roč. 67; 22. 1. 1927, č. 17, s. 1.

co by porušilo úctu k němu. Čapek dodává, že Masaryka i jeho hosty veřejnost zná a „*kdopak zná vás, vy nečistý a bezejmenný Nikdo i s vaším rovnocenným anonymním kolegou z klerikálního Večerníku?*“. Koledu ze silvestrovské oslavy prý Čapek klidně zveřejní, ale ne na nátlak „*nějakých anonymů*“. ¹⁵⁴

Podle záznamů prezidentské kanceláře měla mít koleda podobu asi takovou: Kašpar, Melichar a Baltazar na úvod zavtipkovali, že monarchie již jaksí vyšla z módy. Kašpar řekl: „*My to děláme ještě po starém, kdo chceš být králem, staň se Kašparem*“. Melichar na to: „*Řekněte sami, jak mám dělat pána, když za mnou není žádná politická strana?*“ a nakonec Baltazar: „*I my si můžem zahrát na veliké pány, že už nejsme králi, nýbrž vůdci strany*“. ¹⁵⁵

Čapek se pak ještě ve svém článku obrací přímo na Kramáře s dotazem, zda se nestydí za svůj vlastní tisk. Čapek označuje zprávy Národních listů za lži, což dokazuje zvláštní změnou v údajném složení tří králů, a i přesností jejich výroků: „*Tak co, pánové: jednoho dne víte, jaké výroky tam dr. Šmeral činil, a druhý den oznamujete, že to nebyl dr. Šmeral, nýbrž Švehla. Co tedy s těmi výroky? Kde jste je vzali? Měl snad Švehla roli krále, který chce osvobodit chudý lid od kapitalismu a klerikalismu? A měl-li jinou roli, odkud jste si, prosím, vycucali roli a výroky dr. Šmerala?*“. Čapek poté reagoval i na schůzi poslanců Národní demokracie a vyjádřil „*nejhlubší politování nad tím, že i vy strkáte nos do cizích věcí*“. Nakonec dodává, že by se nezabýval tak malichernou záležitostí, pokud by nebyla spojena s pomluvami kolem prezidenta Masaryka: „*Kdepak se konečně zastaví tohle ohavné fízlovství? Co se těm lidem ještě bude hodit, aby štváli proti Masarykovi? (...) Ale ve jménu veškeré cti žádám toto: nemluvit dále v této věci o presidentu republiky!*“ ¹⁵⁶

Pražský večerník však trval na právu do soukromí prezidenta zasahovat a argumentoval tím, že se před válkou Masarykův list Čas často pletl do rodinných či soukromých věcí arcivévod

¹⁵⁴ Lidové noviny. roč. 35; 23. 1. 1927, č. 39, s. 2.

¹⁵⁵ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 137.

¹⁵⁶ Lidové noviny. roč. 35; 23. 1. 1927, č. 39, s. 2.

Ferdinanda: „*Noviny v tomto případě silvestrovském využily pouze staré realistické metody Masarykovy*“.¹⁵⁷

Došlo ještě k mnoha výměnám mezi Čapkem a tiskem národní demokracie či katolických stran. Josef Čapek v Přítomnosti hovořil o vybudování určité „*jednotné fronty*“ složené ze stran národně-demokratické, lidové a republikánské¹⁵⁸. Ta se projevila již při aféře generála Gajdy a nyní opět „*při Velikém Tažení proti silvestrovským Třem králům Karla Čapka*“. Poté pokládá otázku, do jaké míry je soukromí Čapkova domu záležitostí politickou, když o ní hovoří politické tiskoviny. Josef Čapek konkrétně jmenuje Národní listy, Národ, Čecha, Pražský večerník a Lidové listy, kteréžto listy neváhají zasahovat nejen do soukromí, jen aby pošpinily prezidenta republiky.¹⁵⁹

Právo lidu vidělo v celé aféře jen příležitost Masarykových odpůrců znechutit prezidenta natolik, aby si řekl: „*A od této společnosti já se mám dát volit za čtvrt roku jako president? Jejich hlasy mají mne na jaře také udělat presidentem?*“.¹⁶⁰

Účastník Čapkova Silvestru František Kubka později ve své knize *Mezi válkami* na tuto aféru zavzpomínal. Silvestr 1926 připadal na pátek, proto se Karel Čapek rozhodl setkání pátečníků přesunout na večer a oslavit nový rok v „*pátečnické*“ společnosti. S prezidentem Masarykem dorazil i syn Jan. Nikdo prý netušil, co si pro ně Čapek připravil. O půlnoci přistoupili k Masarykovi tři muži s papírovými korunami a s Čapkem jako nápovědou začali zpívat koledu o třech králích, která končila blahopřáním Masarykovi do nového roku. Vystupující měli být herci Vydra starší, František Smolík a Jaroslav Vojta. Skutečně měli zobrazovat Kramáře, Šrámka a Švehlu: „*Kramář měl dlouhou a řídkou bradku, Švehla držel v dlani zelnou hlávku jako říšské jablko, Šrámek byl v černém a s náprsenkou, na které byl nalepen název katolického deníku Čech*“. Masaryk měl vystupujícím potřást rukou, ukázat na „*Šrámkovu*“ náprsenku a zeptat se: „*Ten, Čech, ještě vychází?*“. Poté si hosté připili a herci odešli. Hned druhý den měla Prahu zaplavit řada pověstí o Čapkově oslavě. Mluvílo se o

¹⁵⁷ Pražský večerník. roč. 9; 24. 1. 1927, č. 19, s. 1.

¹⁵⁸ *Josef Čapek později ve článku uvádí, že se jedná jen o křídlo republikánské strany, která reprezentuje agrární Večer

¹⁵⁹ Přítomnost. roč. 4; 27. 1. 1927, č. 3, s. 33.

¹⁶⁰ Právo lidu. roč. 36; 30. 1. 1927, č. 25, s. 7.

večírku s „*opilou orgií*“, kde tancovaly „*nahaté ženštiny*“. U Čapka podle pověstí neproběhla taková oslava poprvé a dříve se takové měl účastnit i „*známý doktor K., sňatkový podvodník a nepřímý pachatel vraždy na americké občance Vörösmartyové v Tatrách*“. Pomluvy a dohady pokračovaly i po vydání společného prohlášení a celá aféra trvala „*aspoň měsíc a možná i dva*“. Tato kampaň úplně uhasla až s odjezdem Masaryka do zahraničí.¹⁶¹

Masaryka samotného postihla koncem ledna žaludeční nevolnost, která měla být podle profesora Syllaby a dr. Maixnera důsledkem „*rozčilení z novinových útoků*“. Informován měl být o tom i Švehla.¹⁶²

4.3. Únorové doznívání afér a nové spekulace

Aféra kolem Silvestrovského večírku pokračovala i v únoru, ale postupně se z tisku vytrácela. Za určitým mezník by se dal označit 31. leden, kdy Karel Čapek prostřednictvím svého advokáta dr. V. Boučka podal návrh na trestní stíhání odpovědných redaktorů listů, které ve stanovené době neodvolaly nepravdivé informace o Silvestru v jeho domě. Konkrétně to byl redaktor Antonín Janoušek z Čecha a J. K. Strakatý z Národu.¹⁶³

V tisku se objevilo i několik karikatur, které zesměšňovaly jednu či druhou stranu konfliktu. Národ přinesl karikaturu s názvem *Beseda po silvestrovské besedě*, kde byl zobrazen Karel Čapek, František Langer a Josef Kodíček s narážkou na Langerovu hru *Periferie*, kde se postavy bavily o periferii, kde se používají „*šťavnaté nadávky*“ a tato periferie má být „*periferií Levého Hulvátova*“.¹⁶⁴ V Lidových novinách pak například vyšla karikatura Josefa Čapka s názvem *Státnické starosti v karnevalu*, kde dvojice mužů pozoruje tři karnevalové masky a jeden z nich se ptá, zda náhodou jedna z nich nekarikuje dr. Kramáře, protože „*to by potom náš klub poslanecký a senátorský musil neprodleně a vzápětí co nejrozhodněji jakož i*

¹⁶¹ KUBKA, František. *Mezi válkami: Masaryk a Beneš v mých vzpomínkách*. Praha: Svoboda, 1969, s. 66-68.

¹⁶² POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 138.

¹⁶³ KAPOUN, Václav. *Silvestrovská aféra Karla Čapka*. Praha: Melantrich, 1992, s. 63.

¹⁶⁴ Národ. roč. 25; 26. 1. 1927, č. 25, s. 2.

*nejrozhořčeji protestovati a zakročiti!*¹⁶⁵ Za nejhrubší by se dala označit báseň Antonína Sovy s ilustracemi Ondřeje Sekory nesoucí název *Svině*. Karel Kramář zde byl představený jako „*Pan otec Odbytý*“, který se staral o svini (zřejmě symbol tisku národních demokratů), jenž měla vlastnost „*na cizím se octnout a rýti a rýti svým rypákem vše, co lze pokácet, očmuchat, poslintat, zobracet*“.¹⁶⁶

Klesající zájem o silvestrovské téma vedl k tomu, že aféru postupně přebírala menší periodika či týdeníky. Dlouho se jí zabýval týdeník *Přítomnost*, kde vyšly i tři satirické detektivní příběhy parodující metody tisku národních demokratů.¹⁶⁷ Od 27. února pak vycházela v Lidových novinách na pokračování *Skandální aféra Josefa Holouška*, kde Karel Čapek umělecky shrnul prožitky předchozích dnů.¹⁶⁸

Debaty kolem okolí hlavy státu přehlušila diskuse o fungování nové vlády, před kterou stálo mnoho reforem. Venkov označoval budoucí měsíce jako velkou politickou kampaň, „*kteřá zvláště nabude památnosti druhou volbou presidenta naší republiky*“.¹⁶⁹

Spekulace o volbě prezidenta se objevovaly jen v menších periodicích a nevyvolaly větší zájem tisku. Komunistická Rovnost například přinesla zprávu, podle které se ministr zahraničí Beneš vzdá svého ministerského křesla ihned po prezidentské volbě.¹⁷⁰ Lidovecký Český západ zase Beneše obviňoval z bídne církevní politiky, která je zapříčiněna jeho vnitropolitickými (prezidentskými) ambicemi.¹⁷¹ Článek o lidovcích v *Přítomnosti* také zachycuje zmínku, podle níž má Šrámek stejnou vůli vládnout jako Švehla, a proto lidovci přijali „*se sladkou tváří kyselou hru Masarykovy prezidentské volby*“.¹⁷²

¹⁶⁵ Lidové noviny. roč. 35; 5. 2. 1927, č. 64, s. 3.

¹⁶⁶ Lidové noviny. roč. 35; 13. 2. 1927, č. 78, s. 15.

¹⁶⁷ KAPOUN, Václav. *Silvestrovská aféra Karla Čapka*. Praha: Melantrich, 1992, s. 64.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 79.

¹⁶⁹ Venkov. roč. 22; 22. 2. 1927, č. 44, s. 1.

¹⁷⁰ Rovnost. roč. 43; 25. 2. 1927, č. 55, s. 4.

¹⁷¹ Český západ. roč. 20; 18. 2. 1927, č. 8, s. 2.

¹⁷² Přítomnost. roč. 4; 17. 2. 1927, č. 6, s. 81.

Zajímavou spekulaci přinesla v únoru také fašistická Říšská stráž. Ta za nového prezidenta navrhovala Aloise Jiráka v článku *Alois Jirásek, budoucím prezidentem republiky*. Prezident Masaryk se podle nich stejně již několikrát zmínil, že dál kandidovat nechce a jeho nástupce Beneš nepřichází v úvahu. Jako druhou volbu by po Jiráskovi viděli Antonína Švehlu. Národní osvobození na tuto zprávu reagovalo tím, že mistr Alois Jirásek se již sám vzdal své politické činnosti a kandidatura Antonína Švehly je nemožná vzhledem k prohlášení agrárnícké strany. Tento článek pak hodnotilo: „Bezmezná zášť fašistů proti Masarykovi jde tak daleko, že neštítí se zneužiti ani jména všem nám drahého Mistra Aloise Jiráka, jen aby mohla štvát“.¹⁷³

Národní listy se v tomto období vrátily ke kauze Jiřího Stříbrného, prostřednictvím které útočily na ministra Beneše i na prezidenta Masaryka. Například článkem *Dvě otázky*¹⁷⁴ přímo adresují prezidentskou kancelář s otázkou, zda je pravdou, že Václav Klofáč byl u prof. Trýba ve jménu prezidenta a ministra zahraničí. V druhé se pak dotazují, zda bude senátor Klofáč zbaven funkce místopředsedy pod tíhou těchto závažných faktů.¹⁷⁵

4.4. Masaryk v zahraničí

Předvolební agitace a tiskové kampaně byly v plném proudu, z čehož nejvýrazněji vynikal tisk národních demokratů. Masaryk ve zmíněném interview pro Prager Tagblatt odpověděl, že nastávající prezidentské volba není jeho věcí, a proto se rozhodl před jejím konáním odjet na dovolenou do zahraničí. Chystal se navštívit památná místa, které dosud nenavštívil – Egypt, Palestinu a Řecko.¹⁷⁶

Před odjezdem ještě publikoval v Přítomnosti svůj anonymní článek *Kampaň proti ministru Benešovi* pod podepsanou šifrou Č. Zde se krátce zabýval tiskovou kampaní proti Benešovi,

¹⁷³ Národní osvobození. roč. 4; 3. 2. 1927, č. 10, s. 1.

¹⁷⁴ Národní listy zveřejnily fakta, podle kterých se měl senátor Václav Klofáč zbavit Jiřího Stříbrného s pomocí zfalšované lékařské zprávy od profesora Trýba. Klofáč měl před Trýbem zdůraznit, že na věci mají velký zájem i prezident Masaryk a ministr Beneš.

¹⁷⁵ Národní listy. roč. 67; 17. 2. 1927, č. 47, s. 1.

¹⁷⁶ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 139.

kteřou utnul až návrat ministra zahraničí z dovolené a jeho výstup v zahraničním výboru Národního shromáždění.¹⁷⁷

Dne 6. března se měl Masaryk účastnit hostiny pořádané Jaroslavem Preissem, kde měl Karel Čapek opět riskovat recitací několika politizujících básniček.¹⁷⁸ Své narozeniny¹⁷⁹ Masaryk strávil ještě v Praze. O dva dny později odjel z Wilsonova nádraží spolu s dcerou Alicí, její sekretářkou, lékařem Maixnerem a sekretářem Kučerou směrem do Bernu. Další cesta vedla přes Ženevu, Marseille a památná místa v Provence. Dne 23. března poté skupinka odjela po moři do Egypta.¹⁸⁰

Masaryk udržoval na svých cestách korespondenční spojení s Antonínem Švehlou. První dopis Masaryk Švehlovi odeslal již 13. března ze Ženevy. Zde popisoval svou účast na schůzi Rady Společnosti národů, kde se setkal s osobnostmi jako Briand, Chamberlain či Stresemann¹⁸¹. Švehlovi dále sdělil poznatky týkající se mezinárodní situace a zmínil, že ministra zahraničí Beneše všichni účastníci chválili. Nechápe tedy, „*jak doma lidé mohou tak urputně brojit proti němu a tím zeslabovat vlastní stát*“. Na konci dopisu Masaryk zmiňuje, že si prezidentské poselství připraví již na cestě a vrátí se nejspíše 27. května.¹⁸²

Na domácí tiskové scéně se mezitím opět otevřela debata o Gajdově aféře, ve které největším tématem zůstávala role prezidenta Masaryka.¹⁸³ Národní listy také zachytily několik spekulací o tom, které strany zřejmě budou Masaryka v nadcházející volbě volit. Již 2. března vydaly článek *Bylo jednáno s komunisty, aby volili Masaryka?*, ve kterém zachycují informace o

¹⁷⁷ Přítomnost. roč. 4; 3. 3. 1927, č. 8, s. 124.

¹⁷⁸ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 128.

¹⁷⁹ 7. března 1927 oslavil Masaryk 77. narozeniny

¹⁸⁰ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 139-140.

¹⁸¹ Aristide Briand byl francouzským socialistickým politikem a šestinásobným premiérem Francie; Neville Chamberlain byl britským politikem za Konzervativní stranu a později také premiérem; Gustav Stresemann byl německý liberální politik a dlouholetý ministr zahraničí, kterému byla spolu s Aristidem Briandem roku 1926 udělena Nobelova cena míru

¹⁸² BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 108-109.

¹⁸³ Národ. roč. 67; 8. 3. 1927, č. 66, s. 2.

údajném vyjednávání s komunistickou stranou, za účelem jejího získání pro Masarykovu volbu.¹⁸⁴ V polovině března si pak všimaly počátečního zájmu německého regionálního tisku o prezidentskou volbu. Německé strany se podle autora chystají co nejvíce vytěžit ze situace, kdy jejich hlasy mohou rozhodnout o znovuzvolení Masaryka. Národ pak odpovídá, že pokud by německé strany Masaryka volily, nestal by se jejich dlužníkem, nýbrž „*Němci jsou dlužníky Masarykovými...*“. Byla zde připomenuta velká podpora Němců i jejich vstupu do vlády ze strany Masaryka: „*Zásluhou Masarykovou dostali Němci tolik mandátů v parlamentě, že mají lepší zastoupení nežli – Češi...*“. Spekulaci o „obchodu“ s hlasy tedy nakonec označují „*hrubou beztaktností*“.¹⁸⁵ Očekávání, že by Masaryka volily i německé strany, sdílel například i deník Čech.¹⁸⁶

Lud'ácký list Slovák 10. března vyhlížel jarní zasedání Národního shromáždění, které mělo být zahájeno 15. března. Mimo úkoly reformní se také vyjádřil k prezidentské volbě. Slovák vypočítává dle zákona o volbě, že musí proběhnout někdy koncem května, ale pozastavuje se i nad tím, že otázka protikandidáta „*sotva bola ešte nad'hodená*“. Očekává se, že Masaryk bude zvolen velkou většinou, ale podle nich znovuzvolení „*nepojde tak hladko*“. Stranám, které chtějí změnu by nemělo být jedno, kdo na sedm let usedne do prezidentského křesla a měly by usilovat o to, aby vedení státu bylo v „*harmonickom súlade s programom občianskeho bloku*“. Masaryk totiž podle zákona může být prezidentem až do smrti, „*ale nemusí byť*“. Tento článek znamenal první větší tiskovou úvahu o tom, zda by se prezidentem neměl stát kandidát pouze občanských vládních stran.¹⁸⁷

I přes tyto náznaky, které přinášely hlavně tiskoviny národních demokratů a lud'áků, byl levicový tisk přesvědčen o jistém Masarykově znovuzvolení. Lidové noviny dokonce psaly o zvolení většinou, „*jaké ještě v parlamentě nebylo*“.¹⁸⁸ Tisk agrárníků byl čím dál více vzdálen podobných tiskových debat a sdílel pouze formální informace o přípravách na prezidentskou

¹⁸⁴ Národ. roč. 67; 2. 3. 1927, č. 50, s. 1.

¹⁸⁵ Národ. roč. 67; 18. 3. 1927, č. 64, s. 1.

¹⁸⁶ Čech. roč. 52; 15. 3. 1927, č. 62, s. 6.

¹⁸⁷ Slovák. roč. 9; 10. 3. 1927, č. 56, s. 1.

¹⁸⁸ Lidové noviny. roč. 35; 15. 3. 1927, č. 134, s. 1.

volbu. Za tímto přístupem byl s velkou pravděpodobností Antonín Švehla, který podobné tiskové polemiky ohledně volby neschvaloval.¹⁸⁹

Březen roku 1927 také přinesl do tiskového prostoru další velmi čtené periodikum, které se ihned zapojilo do předvolení debaty. Jiří Stříbrný chtěl po svém vyloučení ze strany národních socialistů založit vlastní tiskový orgán, kde by šířil postoje své nové strany.¹⁹⁰ Již v listopadu 1926 vyšel Stříbrného Polední list. Čtenářsky úspěšnější se však stal až Večerní list, jehož první číslo vyšlo právě 19. března 1927.¹⁹¹

Ve stejném měsíci také v menší míře došlo k obnovení diskuse o otázce pravosti Rukopisů. Inicioval ji přírodovědec František Mareš, který svou přednášku pro mladou generaci Národních demokracie později publikoval v knize *Vědecké metody realismu, zvláště v otázce Rukopisů*. Mělo jít o jakýsi pokus pomoci Národní demokracii v ideovém boji proti Masarykovi. Větší odezvy se však diskusi nedostalo.¹⁹²

4.5. Je Masaryk kandidátem všenárodním?

Dne 3. dubna vydal Slovák článek se spekulací, že dojde ke změně v křesle ministra zahraničí. Mělo totiž dojít k dohodě, podle níž bude Masaryk zvolen prezidentem, ale nechá se ve svém úřadě zastupovat Edvardem Benešem jako náměstkem podle §61 ústavní listiny. Tím se měl uvolnit resort ministra zahraničí, o který měli velký zájem agrárníci a do kterého by se nejspíše dostal Milan Hodža. Tyto spekulace označil autor téměř za hotové, neboť „*prezident Masaryk s mravnou satisfakciou – svojím vyvolením – sa už vraj uspokojil a išlo mu len o umiestnenie Benešovo*“.¹⁹³

¹⁸⁹ KUČERA, Karel. *K pozadí třetí prezidentské volby TGM*, in: *Masarykův sborník X*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2000, s. 133.

¹⁹⁰ Slovanská strana národně socialistická

¹⁹¹ VYKOUPIIL, Libor. *Jiří Stříbrný. Portrét politika*. Vyd. 1. Brno: Matice Moravská, 2003, s. 141.

¹⁹² POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 144-145.

¹⁹³ Slovák, roč. 9; 3. 4. 1927, č. 76, s. 1.

Dále se v tisku objevoval spor mezi pravicovým a levicovým tiskem ve věci, které ze stran je vlastně Masaryk kandidátem. Debatu zahájil tisk luďáků a brzy se přidal i lidovecký Pražský večerník. Do opozice se vůči nim postavily listy Právo lidu a České slovo. Národní listy se pochopitelně přidaly na stranu katolických stran a levici vyčetly, že právě její časté zneužívání Masarykova jména „vyvolává dojem, že *president Masaryk je kandidátem stran socialistických*“.¹⁹⁴

V tuto dobu ještě nebylo zcela jasno, který den se bude volba prezidenta konat. Ještě 15. dubna se počítalo, že posledním možným dnem je dle zákona 27. květen, kdy Masarykovi vyprší prezidentské období. Čtvrtek 26. dubna byl však sváteční, a proto se s volbou počítalo na středu 25. května. Prezident Masaryk se měl podle tehdejších informací vrátit totiž již 24. května.¹⁹⁵ Definitivní změna termínu přišla až začátkem května, kdy se na společné poradě předsednictva obou sněmoven stanovil termín prezidentské volby na 27. květen.¹⁹⁶

Otázka prezidentské volby se také stala hlavním tématem veřejné schůze Mladé generace Československé Národní demokracie, která se konala 20. dubna na Střeleckém ostrově. Na schůzi si vzala řeč Božena Viková-Kunětická, ale nedokončila ji. Celá schůze byla rozpuštěna přítomným policejním úředníkem poté, co se řečnice po několikáté kriticky dotkla osoby prezidenta Masaryka. Přerušena měla být poté, co citovala blíže neznámého školského pracovníka, který řekl, že by dobře zapůsobilo, kdyby školní děti zahajovaly vyučování hromadným: „*Ve jménu tatíčka Masaryka...*“. Tisk národních demokratů rozpuštění odsoudil a obhajobu shrnul Národ článkem *U nás se nesmí jednati o nejdůležitější ústavní otázce!* V něm bylo hájeno právo každého občana na diskusi ohledně prezidentské volby. Celá debata měla probíhat za vysoké účasti a v úplném poklidu. Policejní úředník měl až do svého zásahu zůstat klidný.¹⁹⁷

Řeč, kterou měla přednést Viková-Kunětická, poté ale druhý den otiskly Lidové noviny. Ve své řeči se nejprve zastavuje u první prezidentské volby, která se podle ní „*měla se konati*

¹⁹⁴ Národ. roč. 67; 6. 4. 1927, č. 95, s. 2.

¹⁹⁵ Večerní list. roč. 1; 15. 4. 1927, č. 24, s. 2.

¹⁹⁶ Lidové noviny. roč. 35; 6. 5. 1927, č. 229, s. 2.

¹⁹⁷ Národ. roč. 67; 21. 4. 1927, č. 92, s. 1.

plebiscitem“, tak aby rozhodl sám národ a následně pochybuje o tom, zda by tehdy profesor Masaryk volbu vyhrál. Před válkou prý proti němu stála většina stran a při něm byla jen „malá sekta, shromážděná kolem Času“. Také vzpomínala, jak Masaryk v Rusku zpíval píseň *Hej, Slované* a poté: „*Když se vrátil Masaryk do republiky, zmizelo Hej Slované, zmizí snad ještě Kde domov můj?, aby mohli zpívat také Maďaři a Němci. (Výkřiky: A židé)*“. Řečnice dále kritizuje blízké osobnosti Masaryka jako Boučka, Herbena či Meissnera za doprovod smíchu, potlesku a výkřiků. V souvislosti s Ruskou revolucí se pak stupňuje i prvek antisemitismu. Nakonec přímo cituje školního inspektora, který měl navrhnout onen hromadný pozdrav školních dětí „*jménem tatička Masaryka*“ a naznačila k tomu pokřičování. V ten moment měl zasáhnout policejní komisař a schůzi rozpustit pro „*nepřetržité invektivy proti prezidentovi republiky*“.¹⁹⁸

Masaryk počátkem dubna odcestoval z Egypta do Palestiny, kde navštívil město Jeruzalém.¹⁹⁹ Odtud poslal 12. dubna další dopis Švehlovi, ve kterém mu shrnuje své dojmy z Egypta i Palestiny, ale také zmiňuje, že zprávy z domova nemá, „*ale i to je zpráva*“.²⁰⁰

Masarykova návštěva Jeruzaléma měla ale ohlas v domácím tisku a vyvolala jednu menší aféru, za kterou opět nesli odpovědnost spíše Masarykovi podporovatelé než odpůrci. Dne 20. dubna napsal do Českého slova bývalý spolupracovník listu Čas redaktor Gamma²⁰¹ článek o Masarykově cestě po Palestině. Gamma zde Masaryka nazval mladším bratrem Ježíše Krista, neboť oba spojuje životní úděl: „*Kristus musel vypít hořký kalich židovský, Masaryk český*“. Článek vyvolal samozřejmě ostrou reakci u katolických listů. Lidovecký Pražský večerník jej nazval „*bezpříkladnou blasfemií*“ a dále uvádí, že minulá volba Masaryka byla pro katolíky velkým sebezapřením. Dochází i k varování, že po tomto článku k Masarykově volbě dojít nemusí. Stříbrného Večerní list pak tento případ hodnotil jako další nemotorný akt realistů, který velmi ztížil Masarykovo postavení. Posléze však dodává, že je špatné dávat Masarykovi

¹⁹⁸ Lidové noviny. roč. 35; 22. 4. 1927, č. 203, s. 2.

¹⁹⁹ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 142.

²⁰⁰ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 110.

²⁰¹ Gustav Jaroš; pseudonym Gamma

zodpovědnost za daný článek.²⁰² Velmi ostrou reakci vydal i luďácký Slovák, který se hned v úvodu kriticky opřel přímo do Masaryka: „*Masaryk za prispenia šťastnej náhody a slobodomurárskych lóží čosi vykonal, ale ani zďaleka nezaslúži si to, aby bol na roveň stavany so Spasiteľom ľudstva Ježišom Kristom*“. Na konci je pak reakce na Gammu, který píše, že i po 2000 letech Kristus stále žije: „*Áno, on žije, bude žiť, ale Masaryk zomre a jeho filozofia s ním!*“.²⁰³

Nutno podotknout, že Gammův článek odsoudily i listy sympatizující s Hradem. K. Z. Klíma ve svém článku *Volební špalír* Masarykovým odpůrcům vyčítá, že prezidentovi dávají za vinu „*zbrklý článek náboženského blouznivce, jenž nedávno zázračně uzdravoval lidi a teď srovnává Masaryka s Kristem*“.²⁰⁴ Proti článku se vymezil i přednosta hradní kanceláře Schieszl, který ale také odsoudil nedávné útoky dalšího dávného Masarykova spolupracovníka Jana Herbena proti předsedovi vlády Švehlovi.²⁰⁵

Jan Herben mimo to vydal také předvolební brožuru s názvem *Doživotní prezident republiky*, kterou začíná slovy: „*Do nedávna žila většina národa v tom přesvědčení, že T. G. Masaryk je prezidentem naší republiky doživotním*“. Herben zde připomíná Masarykův triumf z roku 1918 a jeho světovou proslulost. Zaznamenává ale také změnu, která měla naplno přijít s létem roku 1926 a vyvolat útoky Masarykových domácích nepřátel. Dodává přesvědčení, že pokud by volba prezidenta nezáležela na Národním shromáždění, ale na celém československém lidu, „*nebylo by v republice presidentské otázky*“ a Masaryk by se stal prezidentem doživotním.²⁰⁶

Dne 15. dubna měla být hradní kanceláři koncipována zpráva pro Masaryka ohledně přípravy presidentské volby. Mělo v ní být zachyceno, že se vytváří opozice proti Masarykově volbě, v jejímž čele měli stát ministr Hodža a František Sís. Ti měli získávat poslance proti

²⁰² Večerní list. roč. 1; 21. 4. 1927, č. 28, s. 1.

²⁰³ Slovák. roč. 9; 21. 4. 1927, č. 88, s. 4.

²⁰⁴ Lidové noviny. roč. 35; 24. 4. 1927, č. 207, s. 1.

²⁰⁵ Národ. roč. 67; 25. 4. 1927, č. 95, s. 2.

²⁰⁶ HERBEN, Jan. *Doživotní prezident republiky*. Praha: Zemský ústř. spolek jednot učít., 1927, s. 3. a 30-31.

Masarykovi zejména z řad národní demokracie, lidovců, luďáků či agrárníků. Nicméně zpráva odhadovala, že Masarykovo zvolení je přinejhorším v druhém kole jisté.²⁰⁷

Masaryk po obdržení zprávy napsal další dopis Švehlovi, tentokrát z Athén, který začíná informací, kde se „*Hodža kamarádi se Sísem*“ a následuje již citovaná pasáž o „*hochštaplerech v postavení vysokém*“. Co se týče prezidentské volby Masaryk očekával, že bude zvolen „*slušně, tj. v prvním volení; kdyby musila být volba druhá a dostal bych pak většinu malou, seškrabanou a tudíž nahodilou, bych volby nepřijal*“. Masaryk dále uvádí, že je vnitřně urovnaný a volba mu „*spánku nekali*“. Na konci dopisu pak zvažuje návratu až 27. května ráno, ale spíše uvažuje o příjezdu dva dny předem.²⁰⁸

„*Boj o Masaryka začíná...*“ byla počáteční slova článku v deníku Bohemia, ve které autor tvrdil, že již skončil mír v otázce volby, který uzavřel Švehla s koaličními stranami. Tento mír měly narušit strany stojící proti Masarykovi. Národní listy ale ihned reagovaly tvrzením, že projevy občanského tisku byly „*pouze odpovědí na projevy tisku socialistického*“.²⁰⁹

První stranou, která se veřejně postavila proti Masarykově zvolení, byla strana slovenských luďáků. Dne 24. dubna článkem *Sme na prahu prezidentských volieb!* sdělili své postavení vůči volbě. Masaryka označili jako exponenta levého bloku, který si v převratovém chaosu uchvátil vládu nad státem. Dále měl vyhlásit otevřený boj proti katolicismu. Části článku byly následně cenzurovány.²¹⁰ O dva dny později však Slovák přichází s dalším článkem *Hledá se prezident!*. Zde veřejně dokládá, že z důvodů zmíněných v cenzurovaném článku, nebudou jejich poslanci a senátoři „*hlasovat na dnešního kandidáta Tomáše Masaryka*“.²¹¹

Koncem dubna přišla se svým stanoviskem i strana komunistická. Již dříve se k ní měly obrátit strany socialistické, aby podpořila Masarykovu volbu. Politbyro KSCŘ rozhodlo, že komunisté budou volit Masaryka pouze v druhém kole, pokud proti němu bude stát kandidát

²⁰⁷ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, s. 132.

²⁰⁸ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 111.

²⁰⁹ *Národ*. roč. 67; 22. 4. 1927, č. 110, s. 2.

²¹⁰ *Slovák*. roč. 9; 24. 4. 1927, č. 91, s. 1.

²¹¹ *Slovák*. roč. 9; 26. 4. 1927, č. 92, s. 1.

občanských vládních stran.²¹² Na schůzi z 28. dubna zaujala strana nové stanovisko. Strana se přímo stavěla proti státu „*měšťácké demokracie*“, a proto se rozhodla při volbě demonstrovat nesouhlas s tehdejší politikou státu. V důsledku toho komunisté postaví svého vlastního kandidáta. Zůstalo však stanovisko, že by pro Masaryka volili v užší volbě, kdyby stál proti občanskému kandidátovi, „*abychom zvolení krajně reakčního kandidáta znemožnili*“. Nic toto stanovisko však nezměnilo na tom, že pro komunisty byl Masaryk „*zástupcem buržoasie*“, ale uvádí, že za Masaryka by přeci jen nedošlo k takovým věcem, jaké buržoasie chystá. V souvislosti s buržoazií jmenují konkrétně tři jména – Kramář, Šrámek či Švehla.²¹³

²¹² KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, s. 130.

²¹³ Rovnost. roč. 43; 30. 4. 1927, č. 118, s. 1.

5. Květen 1927 a prezidentská volba

„*Vstupujeme dnes v měsíc presidentských voleb*“. Tak otevírá svou stať *Masarykova většina* Jaroslav Stránský dne 1. května v Lidových novinách. Volba by podle něj mohla být „*radostnou manifestací národního a státního úspěchu*“, kdyby byl doživotní kandidát Masaryk opět zvolen „*slavnou většinou*“. Stránský však předvídá, že místo toho budou volbu předcházet „*trapné neslušnosti a pletichy*“. Proti Masarykovu zvolení stojí již otevřeně luďácký tisk. Národní demokraté tento postoj svěřují prý zatím jen svým „*pražským práčatům*“ a lidovci mluví o volbě s „*tisícovou opatrností*“. Tyto postoje prý volbu Masaryka nijak vážně neohrožují, ale vnáší do veřejného života neklid. Dále Stránský vypočítává, že v případě postavení kandidáta vládní koalice, by se koalice stejně nevyhnula užší volbě. Nestane se tak ale i z důvodu, že prezidentská volba zřejmě není součástí koaliční smlouvy a luďáci se tímto postojem sami vystavili mimo vládní koalici. Pokud by hlasy Masarykovi nedali ani národní demokraté, opustil by je podle Stránského „*poslední zbytek rozvahy*“ a ztratili by výraznou část voličstva. U lidovců si je jistý, že hlasy Masarykovi odevzdají, protože jednájí z věci „*chladného rozpočtu stranického a koaličního*“. U agrárníků, živnostníků, sociálních demokratů a národních socialistů počítá s volbou pro Masaryka. Pro tyto strany to bude volba „*věcí srdce i státnické rozvahy*“. U německých stran očekává hlasy pro Masaryka ve věci „*politické zralosti a kázně*“. Otázkou podle Stránského zůstává jen, v jakém kole bude Masaryk zvolen, potřebou většinu má však již jistou: „*Masarykova většina nevládne, Masarykova většina jest*“.²¹⁴

Lidovecká strana se rozhodla se svým veřejným rozhodnutím čekat až na den prezidentské volby. Nicméně v tisku panovaly spekulace, jak zmínil již Stránský výše, že se Šrámkova strana zachová státoctvorně a Masaryka zvolí. Luďácký Slováček i deník Čech ale v tomto směru vyvíjely na lidovce velký tlak. Slováček citoval Bohumila Staška, člena Šrámkovy lidovecké strany, který na shromáždění pražských katolíků na Královských Vinohradech sdělil, že se strana bude řídit zájmy státu, národu a svou státoctvornou politikou. Při volbě ale musí mít strana zajištěno, že budoucí hlava státu bude vnímat rovnoprávně všechna náboženská vyznání. Toto tvrzení luďácký list považuje za důkaz, že lidovci Masaryka volit budou, protože hodlají zůstat ve vládě a „*budú volit' za prezidenta kohokol'vek, bez ohľadu na to, či*

²¹⁴ Lidové noviny. roč. 35; 1. 5. 1927, č. 220, s. 1.

zaujmy katolicizmu bude hájit, alebo nie“. Slovák zde dokonce i hovoří o jisté dohodě Šrámka a Mičury, kde se zavazují, že lidovci budou hlasovat pro Masaryka.²¹⁵

Národní demokraté se nejvíce zaobírali prohlášením komunistů, ve kterém sdělují, že budou volit Masaryka proti občanskému kandidátovi. Pro tisk národních demokratů to byl jasný důkaz, že se v otázce prezidentské volby vytvořila určitá „*socialisticko-komunistická fronta*“, která občanské většině diktuje zvolení Masaryka. Ten je tedy kandidátem tohoto „*socialisticko-bolševického bloku*“, který jej sjednotil pro svou prezidentskou volbu. Postavení komunistického kandidáta pak Národ vnímá jako určitou „*psinku*“, kterou ale nikdo ani sami komunisté „*nebudou vážně pojímat*“.²¹⁶

Seriózní debaty ohledně prezidentských voleb mírně odlehčil článek Večerního listu Jiřího Stříbrného s názvem: *Kdo chce na prezidentský stolec po Masarykovi. „Prezidentka Božena*“. Těžké hledání Masarykova protikandidáta měl přehlušit nový uchazeč o prezidentský stolec – paní Božena Kalašová z Bubenče. Dne 3. května měly poslanecké kluby obdržet od paní Boženy listy, kde se jim navrhla jako nová prezidentka. Ve svých 49 letech prý „*získala velmi značnou znalost lidí a světa a osvojila jsem příslušný přehled a schopnosti starat se o republiku*“. Stříbrného list udělal z této údajné žádosti senzaci a snažil se o nové kandidátce vyhledat více informací. Zjistil, že paní Božena ve svém bytě v Bubenči vede samotářský život a „*již dvacet let se soudí s mužem*“. Podle popisu měla být silná, statná, „*vypadá tak nanejvýš na čtyřicítku*“ a je „*velmi pobožná*“. O přijetí jejího návrhu poslaneckými kluby Večerní list dále nic neví, ale k národním socialistům prý měla přijít se zvláštní nabídkou. Žádala o zastupování poslankyně Fráni Zemínové a nabídla se, že „*pojede hned na Slovensko upevnit Kľofáčovy posice*“. Celý článek pak končil větou: „*To není prosím vtip*“.²¹⁷ O dalším osudu „prezidentky Boženy“ se pak dozvídáme o dva dny později opět z Večerního listu, který informoval, že Božena Kalašová byla hned v den její návštěvy poslanecké sněmovny „*vyslechnuta policií a dopravena do ústavu pro duševně choré*“.²¹⁸

²¹⁵ Slovák. roč. 9; 1. 5. 1927, č. 97, s. 3.

²¹⁶ Národ. roč. 67; 3. 5. 1927, č. 102, s. 1.

²¹⁷ Večerní list. roč. 1; 5. 5. 1927, č. 40, s. 1.

²¹⁸ Večerní list. roč. 1; 7. 5. 1927, č. 42, s. 2.

S květnem také přišlo osmé výročí úmrtí generála Štefánika.²¹⁹ I toto dokázala opozice, zejména pak luďácký Slovák, použít proti Masarykovi. Ten například připomenul vzpomínky francouzského generála Janina, který uvádí, jak Štefánik odmítl post velitele armády, neboť Masaryk již přijal titul nejvyššího velitele armády. Slovák to komentoval slovy: „*Ako vidno, profesor Masaryk sa už vtedy považoval za nepostrádateľného*“.²²⁰ Ke kauze se přidaly i noviny národních demokratů s článkem *Senzační zpráva o smrti generála Štefánika*, kde se zabývají svědectvím 27letého Michala Lechta, který měl vidět, jak bylo letadlo s generálem sestřeleno. Ten samý svědek pak psal prezidentské kanceláři i samotnému prezidentovi, aby byl ve věci vyšetřování vyslechnut. Nejprve byl odmítnut kvůli Masarykově zaneprázdněnosti, až později²²¹ byl vyslechnut po výhrůžce, že se obrátí na francouzské úřady. Celá tato kauza tedy vyvolala otázky, které se přímo týkaly i Masaryka.²²² Účast samotného Masaryka v této katastrofě nikdo veřejně nezmínil, Slovák však nepochyboval o úmyslném sestřelení a žádal odpovědi. Masaryk se tak těsně před volbou stal součástí velmi citlivého tématu.²²³

5.1. Vznik týdeníku *Fronta* – „největší kanon proti Masarykovi“

Počátkem května se v prostoru občanského tisku kritizujícího Masarykovu volbu objevil silný spojenec. Karel Horký, který již na sklonku roku 1926 vystoupil proti Masarykovi a Čapkovi se svou statí *Masaryk Redivivus*, začal vydávat týdeník *Fronta*. První číslo vyšlo 6. května 1927 a vydavatelem bylo Zemědělské knihkupectví A. Neubert. Horký později vzpomínal, že prezidentská volba nebyla hlavním důvodem k založení *Fronty*, ale výrazně její vznik urychlila, v čemž se rozcházel s Viktorem Dykem. S tím se na spolupráci domluvil již v lednu 1927, aby mohli založit už přes rok plánovaný časopis. Spjoval je společný boj a kritika prezidenta Masaryka, Edvarda Beneše, Hradu a osvoboditelské legendy. Společný byl také přátelský vztah k občanským stranám, zejména agrárikům a národním demokratům. U

²¹⁹ 4. května 1919

²²⁰ Slovák. roč. 9; 14. 5. 1927, č. 108, s. 1.

²²¹ Říjen 1926

²²² Národ. roč. 67; 19. 5. 1927, č. 116, s. 1.

²²³ Slovák. roč. 9; 24. 5. 1927, č. 116, s. 1.

financování zrodu Fronty tak stál například agrárník Josef Vraný. Týdeník také podporoval Milan Hodža, u kterého se tento zájem mohl pojit se snahou prosadit Švehlu jako prezidenta. Kromě Horkého a Dyka se na obsahu Fronty podílel také Lev Borský, František Schwarz či Ferdinand Kahánek.²²⁴

Po roce se ke vzniku Fronty vrátila i Peroutkova Přítomnost, která s tímto týdeníkem vedla největší diskusi. Fronta byla podle Přítomnosti založena „*podnikavým mužem pravice*“, který zůstal dále anonymní a měla sloužit jako „*rámě a ústa*“ tehdejší výbojné pravice, která měla zájem na obsazení všech vysoce postavených míst. V prezidentských volbách pak měla být „*největší kanon proti Masarykovi*“. Když byl poté Masaryk znovu zvolen, Fronta zatrpkla s vědomím, že „*hlavní úkol jejího života se nezdařil*“.²²⁵

Týdeník Fronta se hned v prvním čísle vyjádřil k například nedávné aféře novináře Gammy a jeho článku o Masarykovi a Ježíšovi. To Karel Horký označil za „*nešťastné a nevkusné zježšování presidenta*“.²²⁶ I přesto však Horký později Gammu přizval do svého týdeníku, aby ukázal, že je to časopis otevřený novinářům jakékoliv politické orientace.²²⁷

Z osobností kolem Fronty se nejostřeji proti Masarykovi stavěl Lev Borský. Tvrdil, že Masarykovo znovuzvolení není v zájmu státu. Neviděl důvodů z pohledu domácí či zahraniční politiky, a ani z pohledu zásluh o státní samostatnost.²²⁸

Ferdinand Peroutka ve svém týdeníku Přítomnost uveřejnil dvojdílný článek nazvaný *Několik Masarykových nepřátel*. První díl vyšel 19. května a druhý o týden později, tedy 26. května, těsně před prezidentskou volbou. Peroutka se zde zabývá právě novým týdeníkem Fronta a lidmi kolem něho. Tento nový podnik má podle něj „*obstarávati společné zájmy konzervativní domácnosti*“, ve které figurují národní demokraté, klerikálové, agráři a jeden muž, „*který má livrej závodu Jiřího Stříbrného*“. Tím měl být bývalý novinář Českého slova

²²⁴ FILÍPEK, Štěpán. *Karel Horký – Rytíř ulice. Život a dílo novinářského buřiče*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2015, s. 447-466.

²²⁵ Přítomnost. roč. 5; 21. 6. 1928, č. 24, s. 369-370.

²²⁶ Fronta. roč. 1; 6. 5. 1927, č. 1, s. 15.

²²⁷ FILÍPEK, Štěpán. *Karel Horký – Rytíř ulice. Život a dílo novinářského buřiče*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2015, s. 465.

²²⁸ Fronta. roč. 1; 13. 5. 1927, č. 2, s. 18.

Kahánek, který se jako původně socialista hodil Frontě na boj proti socialismu. Podle zatím dvou vyšších čísel Fronty Peroutka odhaduje, že jejím úkolem je: „*aby to, co v Národě, Večeru a Lechu říkají lidé, jejichž styl zaslouží pětku, skládali zde do lepších a okrasnějších vět muži, kteří si mohou činit nárok na dvojku, pokud se stylu týká*“. Kolem Fronty se pak podle Peroutky sešlo několik starších Masarykových nepřátel a pár jedinců, kterým je jedno proti komu vystupují. Podle jejich tvrzení každý, kdo jde za Masarykem, činí tak pouze kvůli penězům a výhodám, ale ten, kdo jde proti němu, činí tak z idealismu: „*Mužik, který vynáší nočník u klerikálů nebo agrárníků, činí tak z přesvědčení; ale Karel Čapek má rád Masaryka, protože potřebuje, aby byl zván do Lán a aby jeho dramata šla lépe na odbyt*“. Peroutka toto tvrzení přirovnává k situaci, kde by platilo, že „*manželství s krásnými ženami se uzavírají pro peníze, kdežto s ošklivými z lásky*“.

Dále se Peroutka zaměřil na „ocenění“ Jana Herbena, které napsal sám Horký k Herbenově sedmdesátým narozeninám.²²⁹ Na Herbenově příkladu jde podle Peroutky dobře vidět, že nenásleduje Masaryka kvůli zisku „*úřádku ani korytka*“, ale pro jeho přesvědčení. Karla Horkého označuje za „skvělého“ psychologa, když pozoruje, že Herben Masaryka oslovuje „profesor Masaryk“ místo „president Masaryk“ a že to má být jistá „*tichá, tichouninká Herbenova msta*“. Peroutka pak ironicky varuje před Horkým, který kdyby narazil na několik starých lidí hrajících karty a počítající na krejcary, považoval by to za „*tichou, tichouninkou pomstu na republice a skrytý projev příchyllosti k Rakousku*“. Peroutka ale dále pokračuje vážně a říká, že pracovat pro Masaryka není žádná idyla: „*Masarykovo přátelství bývá drsné*“. Mnoho lidí však za ním stojí, protože ho srovnávají s těmi, kdo stojí proti němu. Tato práce pak není šťastná, ale nutí „*k denním hádkám s hlupáky*“:

Nakonec se zabývá článkem Lva Borského ze druhého čísla Fronty, kde Borský tvrdí, že ohlasy Masaryka v zahraničí jsou jen diplomatickou zdvořilostí a republika ve skutečnosti trpí od ciziny nedůvěrou či posměchem. Jedinou cestou je podle Borského nevolit Masaryka. Přes pokoru k osobnosti Borského Peroutka tuto kritiku přirovnává k situaci, kdy „*vosková figurína z kadeřnického závodu může vytýkat kolemjdoucímu živému člověku, že vypadá strnule a neživě*“. Borského pak označuje za člověka, který se stal „*postrachem evropské*

²²⁹ 7. května

diplomacie“, když zavzpomínal na jeho kariéru velvyslance v Římě a jeho kontroverzní názory.²³⁰

V pokračování ze dne 26. května se Peroutka zastavuje nad článkem Horkého o moci peněz, ze kterého má být zřejmé, že proti „boháčům“ Masarykovi a Benešovi stojí „*fronta čestné a ideové chudoby*“. Podle Peroutky je tvrzení, že je směr Masarykův směrem boháčů a jeho pozice zajištěna jen penězi, pouhá komedie. Horký také tuto svoji frontu označuje za nekonjunkturální. Zde Peroutka namítá, že jediná konjunktura v republice je konjunktura protimasarykovská a „*sama Fronta není leč kvítkem z luhů této konjunktury*“. Konjunktura masarykovská došla k změnám a Horký sám je toho příkladem: „*dokud ještě byla jakási masarykovská konjunktura, musil se pan horký držet v soukromí a byl tišší než voda a nižší než tráva*“. Nakonec Peroutka konstatuje, že s ideami Fronty, Horkého či Borského si už nějak poradí, ale vyvstává zde problém, jak zabránit zneužívání slov a jejich významu.²³¹

5.2. Stanoviska stran před volbou

Jak již bylo řečeno, první stranou, která veřejně vyjádřila své stanovisko k volbě, byla Hlinkova ľudová strana, jenž se postavila proti Masarykově znovuzvolení. S blížící se termínem volby pak i další strany prostřednictvím tisku sdílely svá stanoviska. Dne 5. května agrárnický Venkov přinesl rozhodnutí předsednictva Republikánské strany, na kterém se shodlo předchozí den po obsáhlém výkladu Antonína Švehly. Jednomyslné usnesení mělo členům Národního shromáždění uložit, aby „*volili v nastávající volbě za presidenta republiky opětovně nynějšího presidenta T. G. Masaryka*“.²³² Tímto prohlášením byly definitivně zničeny spekulace o možné Švehlově kandidatuře. Účastník schůze si poznamenal Švehlova slova takto: „*abych nezapomněl. Budeme volit presidenta. No my nepěstujeme tatičkování, ale*

²³⁰ Přítomnost. roč. 4; 19. 5. 1927, č. 19, s. 289-291.

²³¹ Přítomnost. roč. 4; 26. 5. 1927, č. 20, s. 308-310.

²³² Venkov. roč. 22; 5. 5. 1927, č. 106, s. 4.

*také žádné zlomyslnosti. Nám jde o republiku a republika potřebuje Masaryka. A tak budeme volit Tomáše Garrigue Masaryka“.*²³³

Švehla jako předseda vlády dal tímto i signál k dalším stranám v koalici. Slovák to označil za terorizování občanských stran, „*ktoré nemajú mnoho chuti voliť za prezidenta sociálneho demokrata a obrpokrokára*“. Lud'ácký list dále odmítal stanovisko, že pokud by celá koalice nevolila pro Masaryka, znamenalo by to její konec a dále trval na hlasech proti.²³⁴

Brzy po agrárnících se začaly k volbě pro Masaryka přihlašovat i další strany. Dne 10. května se pro Masaryka vyslovila strana sociálních demokratů,²³⁵ následující den vydaly stejné stanovisko strany národních socialistů a živnostníků. Němečtí sociální demokraté se taktéž vyjádřili kladně pro Masaryka, pokud proti němu bude stát reakcionářský kandidát.²³⁶ Němečtí agrárníci ohlásili 12. května postup v souladu se stranami koalice, a tedy odevzdání hlasů Masarykovi.²³⁷ Strany lidovců a národních demokratů se rozhodly své stanovisko sdílet až při samém dni prezidentské volby.

V polovině května byla také odhalena identita komunistického protikandidáta. Neučinila tak sama komunistická strana, nýbrž sociálně demokratické Právo lidu, které se blíže neznámým způsobem dozvědělo, že Masarykovým sokem bude komunistický senátor Václav Šturc. Tato volba byla překvapivá, neboť Šturc v této době rozhodně již nepatřil mezi vůdčí představitele strany. Právo lidu pak tuto volbu označilo za „*nevážnost k volebnímu aktu a staříckému soudr. Šturcovi*“. Komunisté tuto poznámku obrátili proti sociálním demokratům, kteří sami volí podobně starého Masaryka²³⁸ a upřednostňují „*měšťáka*“ před marxistou a posledním žijícím zakladatelem sociálně demokratické strany.²³⁹

²³³ DOSTÁL, Vladimír. *Antonín Švehla. Profil československého státníka*. Vyd. 2. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990, s. 149.

²³⁴ Slovák. roč. 9; 7. 5. 1927, č. 102, s. 1.

²³⁵ Lidové noviny. roč. 35; 11. 5. 1927, č. 238, s. 2.

²³⁶ Lidové noviny. roč. 35, 12. 5. 1927, č. 240, s. 3.

²³⁷ Bohemia. roč 100; 13. 5. 1927, č. 113, s. 1.

²³⁸ Masaryk byl o 8 let starší než Václav Šturc

²³⁹ Rovnost. roč. 43; 14. 5. 1927, č. 132, s. 3.

Masaryk byl pro komunisty „*kandidátem spojené buržoasie*“. Kolem jeho volby trvá podle nich již přes rok boj spojený například s fašismem, rozbíjení národní demokracie či sokolským sletem. O prezidentské křeslo pak dlouhodobě zápasí tři osoby, kterými mají být „*zástupce kapitálu velkoagrárního Švehla, representant kapitálu bankovního a průmyslového Kramář a ochránce kapitálu obojího a oblíbenec městské maloburžoasie Masaryk*“. V pozadí boje má poté stát i Msgr. Šrámek. Rozhodnutí Švehly nekandidovat odůvodňují svým prohlášením, že by v případě nasazení občanského kandidáta hlasovali v užší volbě pro Masaryka. Tím měla být Švehlova šance ztracena, a nakonec se spokojil s obratem hlasovat „*pro tatička Masaryka*“, ale „*tím alespoň odstřelil svého druhého konkurenta Kramáře*“. Masarykovo zvolení tedy označují za jisté, protože za ním stojí jednotný „*měšťácký blok*“, kterému pomáhají i socialistické strany.²⁴⁰

V posledních dnech před volbou se ještě objevila poslední výzva pro postavení Karla Kramáře jako protikandidáta. Učinila tak Národní rolnická jednota na shromáždění v Praze dne 15. května i za přítomnosti samotného Kramáře. V prohlášení stála výzva národním demokratům pro předložení návrhu na kandidaturu dr. Kramáře, který „*za války byl našemu celému národu vůdcem v jeho vnitřní revoluční práci*“ a jeho zvolení by bylo „*v zájmu československého národa a naší republiky*“.²⁴¹ Lidové noviny prohlásily, že takové usnesení nemohlo vzniknout bez Kramářova vědomí. S konečným usnesením pak, podle informací redakce Lidových novin, čekají národní demokraté až na vyjádření strany lidové.²⁴² Lidové listy však druhý den odpověděly na výzvu pro Kramářovu kandidaturu již v samotném názvu článku *Pozdě*.²⁴³

Za zájmy národních demokratů nejvýrazněji vystupoval senátor Viktor Dyk. Ten v tomto období završil touto agitací svůj rozchod s Masarykem, když ho označil za kandidáta levice a odpůrce národně demokratické koncepce. Podpořil jako protikandidáta dr. Kramáře a sdílel i své zklamání z Masaryka článkem *Naše stanovisko k prezidentské volbě* z 21. května v časopise *Demokrat*: „*Třeba jsme se před válkou nehlásili k jeho (Masarykově) straně, třeba*

²⁴⁰ Rudé právo. roč. 8; 27. 5. 1927, č. 113, s. 1.

²⁴¹ Ráno: Pondělník Národních listů. roč. 67; 16. 5. 1927, č. 20, s. 1.

²⁴² Lidové noviny. roč. 35; 17. 5. 1927, č. 249, s. 2.

²⁴³ Lidové listy. roč. 6; 18. 5. 1927, č. 128, s. 1.

*se naše stanoviska politická lišila, vítali jsme všichni prezidenta Masaryka při jeho vstupu na půdu domácí jako národního prezidenta a jako prezidenta státní konsolidace a nebylo naší vinou, že ani tím, ani oním se nestal“.*²⁴⁴

Agrárnický tisk zůstal stranou tiskových polemik, ale velmi podrobně informoval o technických či jiných přípravách na prezidentskou volbu. Dne 6. května informoval Večer o nutných úpravách prostor poslanecké sněmovny, kde se měla volba konat a kde nebyla kapacita míst, která by mohla pojmout všech 450 členů Národního shromáždění. Při obvyklém provozu zde bylo k dispozici 336 sedadel, tedy o 36 více než byl počet poslanců. Pro členy senátu se proto musely donést nové lavice a ty rozmístit do volného místa. Galerie měla být pro volbu přístupná veřejnosti s kapacitou 334 míst na sezení a 180 na stání. O tyto místa se očekával velký zájem.²⁴⁵ Vedle těchto míst byla ještě připravena diplomatická lóže s kapacitou 50 míst a lóže novinářská, která měla být přístupná jen pro stálé výkonné parlamentní zpravodaje. Připravovala se též květinová výzdoba celého prostoru.²⁴⁶ Dále se připravoval i rozhlasový přenos, ve kterém měly zaznít projevy předsedy poslanecké sněmovny Malypetra a následný prezidenta republiky.²⁴⁷ Prezidentské volbě měla být přítomna také hradní stráž, která bude tvořit slavnostní špalír pro příchod prezidenta do budovy.²⁴⁸

V průběhu příprav novinami prolétla informace, že se ve školách nebude v době volby učit. Tato informace byla však ministerstvem školství vyvrácena, naopak později ministerstvo vyzvalo ředitelství všech škol k seznámení studentů s volebním aktem a aby „*byly žactvu podle stupně duševní vyspělosti vyloženy příslušné předpisy ústavní listiny*“.²⁴⁹

Jednou z mála veřejných výzev agrárního tisku byla výzva k důstojnosti při volebním aktu. Volbu považovali za „*výsostní akt státní*“, při kterém jako při každé volbě dochází

²⁴⁴ TOMESŠ, Josef. *Viktor Dyk a T. G. Masaryk. Dvojí reflexe češství*. Vyd. 1. Praha: NLN, 2009, s. 78.

²⁴⁵ Dne 22. května Venkov veřejnost informoval o naplnění kapacity všech míst pro veřejnost

²⁴⁶ Večer. roč. 14; 6. 5. 1927, č. 106, s. 1.

²⁴⁷ Večer. roč. 14; 23. 5. 1927, č. 120, s. 2.

²⁴⁸ Večer. roč. 14; 24. 5. 1927, č. 121, s. 1.

²⁴⁹ Večer. roč. 14; 25. 5. 1927, č. 122, s. 2.

k agitaci a střetávání názorů, ale je potřeba, aby všichni účastníci k aktu přistoupili: „*bez rozdílu politických vyznání a odstínů s onou důstojností, jak tomu je i v jiných republikách světa (...) Jestliže kdy platí úsloví, že svět se na nás dívá, pak je to v těchto chvílích*“. Tato „*jednota v důstojnosti*“ totiž má prý reflektovat politickou zralost i zralost celého národa.²⁵⁰

Karel Čapek dne 15. května vydal v nedělních Lidových novinách stat' s názvem *Cit v politice*. Reagoval v něm na prohlášení, se kterým přišel jistý klerikální list, totiž že „*v politice sentimentalita neplatí*“. Čapek článek porozuměl tak, že by v politice neměl platit respekt ani vděčnost k určité osobě, což v podstatě znamená „*Jaképak ohledy na Masaryka*“. Podle tohoto „*prasečího zachrochtání*“ tedy mohlo být v politice dovoleno všechno a volání po slušnosti, spravedlnosti či právu by se mohlo odbýt tím, že je to „*sentimentalita*“. Čapka dále zaráží, že pokud tedy v politice sentimentalita neplatí, proč před parlamentními volbami představitelé politických stran řečnili o Bílé hoře, nacionalismu, staletém útisku národa či o matičce církvi: „*Pročpak jste tedy před půldruhým rokem chytali své voliče na samé city?*“. Dále sdílel názor, že by si přál, aby se v politice méně sentimentálně „*řečňovalo a balamutilo*“, ale také aby platila určitá tichá sentimentalita spojená s mravy, loajalitou, dobrou vůlí a celkově slušnou lidskou úrovní. V politice vládne především rozum, který by ale podle Čapka měl cit pouze regulovat a „*nikoliv jej vykopnout ze dveří*“.²⁵¹

5.3. Korespondence Masaryka a Švehly těsně před volbou a Masarykův návrat

Začátkem května byl Masaryk na cestě domů. Dne 5. května dorazil do Marseille, kde trávil nějaký čas u dcery Olgy. Svůj návrat do vlasti definitivně naplánoval na ráno 25. května.²⁵²

Během tohoto období došlo ještě k několika korespondenčním výměnám mezi Masarykem a Švehlou. Dne 7. května psal Masaryk Švehlovi o svém plánovaném návratu, podle něhož by z Francie odjel 23. května a 25. dorazil do Lán. Do Prahy by pak přicestoval 26. května večer

²⁵⁰ Večer. roč. 14; 24. 5. 1927, č. 121, s. 1.

²⁵¹ Lidové noviny. roč. 35; 15. 5. 1927, č. 246, s. 1.

²⁵² POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 144-145.

„*potichu*“, aby do poslední chvíle nenarušil volební agitaci. Na konci dopisu ještě zmínil, že pozoruje domácí tisk a doufá, že Švehlu „*ta volební motanice*“ neznechutí.²⁵³

Antonín Švehla 12. května odpovídal na Masarykův dopis z Jeruzaléma²⁵⁴ i druhý z Athén.²⁵⁵ Masarykovy dojmy z domácího vývoje agitace označil za neodpovídající zcela skutečnosti a dodal: „*Volba je mým úkolem – a já jsem zdrav*“. Ten den také již rozeslal pozvání na 27. květen a s časem Masarykova příjezdu souhlasil.²⁵⁶

Dne 15. května Masaryk poslal Švehlovi další dopis, ve kterém se blíže věnoval svým dojmom z domácího tisku: „*klerikálové a mlado(češi)*²⁵⁷ *jsou výslovně proti mně a pan Vraný mě taky nemá v lásce*“. Socialistům se prý hodí jako „*zbraň proti tak zvané pravici*“. Jistý si je podporou sociální demokracie, ale mezi „*klofáčovci*“²⁵⁸ se najde několik jeho odpůrců. Tento boj proti jeho osobě pak vnímá jako pokračování boje předválečného. Komentoval i článek Gammy a jeho následnou odezvu: „*klerikálové ve svých plátcích žalují na mě, že Herben, Gamma a moji prý stoupenci řekli to a to; proti mně přímo nic nemají*“. Celkově vzato pak Masaryk těmto lidem rozumí, ale občas jej „*ten Kocourkov zlobí a rozhořčuje*“. Poté v dopise dokonce navrhuje Švehlovi svou rezignaci na post prezidenta a dodává dvě podmínky jeho znovuzvolení – vládní strany, které budou volit proti němu, nemohou zůstat ve vládě a jeho volba musí proběhnout již v prvním kole: „*prezidentským poškrabkem nebudu*“.²⁵⁹

Poslední dopis před návratem odeslal Masaryk 17. května, kdy odpověděl na Švehlův dopis z 12. května. Znovu v úvodu sdělil, že sleduje domácí tisk a politoval Švehlu, že musí mít spoustu „*práce a nepříjemností*“. Poté pozval Švehlu do Lán k obědu na den svého příjezdu,

²⁵³ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 112.

²⁵⁴ Odeslán Masarykem 12. dubna

²⁵⁵ Odeslán Masarykem 22. dubna

²⁵⁶ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 113.

²⁵⁷ Myšleno Národní demokracie

²⁵⁸ Národní socialisté

²⁵⁹ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 113-114.

tedy 25. května. Přiznal, že občas upadá do horší nálady, ale když pozoruje problémy zahraničí, cítí nutnost „*vydržet na svém místě*“ a tuto povinnost cítí i kvůli domácí kontinuitě. Svůj návrh na rezignaci přičítá také této špatné náladě. Uznává dále, že chápe touhu některých stran mít svého prezidenta, ale stejně jako on by i tyto strany měly „*podřídít svou náladu rozumu*“. Znovu tedy opakuje, že vládní strany, které by hlasovaly proti jeho zvolení, nemohou ve vládě zůstat. V dodatku pak vyslovil pochyby nad jeho prezidentským poselstvím a zda ho vůbec přenášet, když o volbě již bylo „*diskuse mnoho*“ a ta by mohla pokračovat výklady o jeho slovech a jejich smyslu. Navrhuje tedy určitou ceremonii doplněnou filmem²⁶⁰, což by mělo říci „*neméně, než říkání. Ne?*“.²⁶¹

Masarykův návrat se odehrál přesně podle jeho plánu a ve středu 25. května se na lánském nádraží znovu setkal s předsedou vlády Antonínem Švehlou.²⁶²

5.4. Volba Československého prezidenta

V pátek dne 27. května přišel den volby prezidenta a s ním také oficiální rozhodnutí strany národních demokratů. Protože nikam nevedly snahy o prosazení společného občanského kandidáta, který by reprezentoval sněmovní většinu, rozhodla se strana nevolit Masaryka. Prezident Masaryk šel podle nich jinou cestou, než tradiční národní a slovanskou politikou, která „*byla hlavním smyslem všeho našeho boje za svobodu*“ a nedržel se své potřebné nadstranickosti. Dodali pak, že na rozhodnutí neměl žádný vliv Masarykův osobní vztah vůči jejich straně. Velkou roli však hrála prezidentova orientace doleva a podpora od všech levicových stran a v neposlední řadě jeho tiskové projevy. Národní demokracie se z těchto důvodů usnesla, že „*znovuzvolení dr. T. G. Masaryka není ve státním zájmu, a že dr. T. G. Masaryk nemůže být kandidátem Čsl. Národní demokracie na úřad prezidenta republiky*“.²⁶³

²⁶⁰ O volbě 1927 byl natočen film s názvem *Volba prezidenta republiky* firmou Elekta-journal, ale Národním filmovém archivu se nedochoval

²⁶¹ BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta (ed.). *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, s. 115.

²⁶² POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 144.

²⁶³ Národní listy. roč. 67; 27. 5. 1927, č. 145, s. 1.

Venkov pak v ranním vydání vysvětluje zdrženlivost agrárního tisku i strany v posledních týdnech: „*Netatíčkovali jsme, nelichotili jsme, ani jsme neházeli kamením*“, ale snažili se nalézt řešení, které „*by bylo pro stát a národ nejlepším*“. Kvůli několika absencím se bude volba účastnit asi 430²⁶⁴ členů Národního shromáždění a Venkov tvrdí, že Masaryk získá potřebné tři pětiny a bude zvolen již v prvním kole. Nakonec agrární list znovu vyzývá zachovat „*takt a důstojnost za všech okolností*“.²⁶⁵

Lidové noviny konstatovaly, že se všichni tisk shoduje na jistém zabezpečení Masarykovy volby již na první, maximálně druhé kolo. Lidovci si nechali své rozhodnutí pro sebe až do začátku volby. Nejisté bylo i stanovisko luďáků, u kterých se stále nevědělo, zda odevzdají bílé lístky či se na schůzi vůbec nedostaví. Bílé lístky se rozhodla odevzdat Národní demokracie, která se tímto podle Lidových novin osamostatnila mezi českými stranami a ocitla se na jedné frontě s „*desperátními skupinami německých hakenkrajclerů*²⁶⁶ a *komunistů*“. Národní demokracie se tímto podle nich dostává do „travnější“ pozice než slovenští luďáci. Viktor Dyk má svou kampaň stavět na argumentu, že za Masaryka roste komunismus, ale podle Lidových novin Masaryk svým poměrem k dělnictvu výrazně přispěl k tomu, že „*komunismus v těžkých dobách nestal se nebezpečím pro stát*“. S Masarykovým znovuzvolením počítaly podle informací Lidových novin i zahraniční listy z Francie či Jugoslávie.²⁶⁷

Ranní Lidové noviny také popsaly atmosféru v Pražských ulicích. Již od rána měl v Praze panovat „*živý ruch*“ a bylo vyvěšeno mnoho praporů. Nebe sice bylo zataženo, ale ani to nemohlo „*pohasit slavnostní náladu těchto barev*“. Již v 9 hodin měl být prostor před Rudolfinem plně obsazený. Bylo zde přítomno i několik venkovských škol, které zřejmě spojily výlet do Prahy s touto významnou státní událostí. Masarykovo znovuzvolení měla

²⁶⁴ Nakonec se schůze účastnilo 434 členů Národního shromáždění; konkrétně 273 poslanců z celkového počtu 299 a 138 senátorů z celkového počtu 150

²⁶⁵ Venkov. roč. 22; 27. 5. 1927, č. 125, s. 1.

²⁶⁶ Německá národní strana

²⁶⁷ Lidové noviny. roč. 35; 27. 5. 1927, č. 268, s. 1.

oznámit střelba 21 dělových ran a počítalo se, že tato událost se oslaví „*velkolepým způsobem manifestačním*“.²⁶⁸

Výzdobu ke slavnostnímu aktu blíže přiblížil i Venkov. Dekorace uvnitř sněmovny měl schvalovat její předseda Malypetr a sněmovní tajemník dr. Říha. Tribuna, před kterou bude prezident skládat slib, byla ozdobena tmavočerveným závěsem vroubeným zlatými třásněmi se zlatě vyšitým státním znakem. Podobně byl ozdoben i stolec předsednictva. Slavnostně bylo vyzdobeno i okolí budovy. Filozofická fakulta byla ověncena girlandami, na Právnické fakultě vlály prapory. Po vykonané volbě měl ministerský předseda odjet na Hrad, aby zvoleného prezidenta doprovodil se slavnostním průvodem do Národního shromáždění. Malý průvod měly doprovázet dva čestné oddíly jezdeckého pluku. Před sněmovnou měl být postaven 5. pěší pluk T. G. Masaryka jako čestná rota a další delegace důstojníků, rotmistrů a jiných mužstev. Průběh volby měl být pak také vysílán rozhlasem.²⁶⁹

Den po volbě přinesly Lidové noviny podrobný popis celého volebního aktu. Kolem 10 hodiny se začaly prostory sněmovny plnit. Členové stran lidové ukončili svou schůzi, ale stále úředně neoznámili svoje stanovisko, přestože trvalo přesvědčení, že budou hlasovat pro Masaryka. Velmi zaneprázdněný byl poštovní úřad sněmovny, který zajišťoval novinářům meziměstská spojení a také telefonické spojení s cizinou pro dotazy ohledně průběhu volby. Poslanci a senátoři převzali při vstupu příslušné obálky k hlasování a usedli na svá místa. Až na několik výjimek byli členové Národního shromáždění oblečeni v černém. Národní socialisté se dostavili s červenobílými karafiáty a němečtí sociálové s chrpami. Jednou z výjimek byl komunistický senátor Rezčup, který měl být oblečen v bílém podkarpatském kroji. Jediný Masarykův protikandidát, komunistický senátor Šturc, seděl ve třetí komunistické lavici. Kolem 11 hodiny se ozval zvonek a síň se naplnila. Přicházejí ministři a místopředsedové obou sněmoven. O deset minut později se dostavuje i ministerský předseda Antonín Švehla a schůze tím mohla být zahájena.²⁷⁰

²⁶⁸ Tamtéž, s. 1.

²⁶⁹ Venkov. roč. 22; 27. 5. 1927, č. 125, s. 3.

²⁷⁰ Lidové noviny. roč. 35; 28. 5. 1927, č. 269, s. 2.

Vedení schůze se ujal předseda poslanecké sněmovny Jan Malypetr a podle oficiálního záznamu započala v 11:13. Ihned po zahájení se začaly ozývat výkřiky komunistických poslanců, kteří protestovali za uvězněného poslance Sedorjaka.²⁷¹ Různé pokřikování „*Fuj! Hanba!*“ se poté od komunistických poslanců ozývalo po celou dobu schůze. Malypetr úvodem zmínil program schůze a zmínil patřičné odstavce ústavy, podle kterých měla být volba vykonána. Poté uvedl seznam členů Národního shromáždění, kteří byli z účasti omluveni. Kvůli nemoci se schůze nemohli účastnit poslanci Siegel a Leibl a senátor Macků. Dovolena byla udělena poslancům Schäferovi, dr. Šmeralovi, Mondokovi, dr. Sternovi, Zoufalému, Hakenovi a Kubickovi. Bylo také připomenuto náhlé úmrtí poslance německých národních socialistů Josefa Patzela, při kterém se členové Národního shromáždění postavili, aby zesnulému projevíli úctu.²⁷²

Po úvodních náležitostech se mohlo přistoupit k volbě. Z prezenční listiny byla zjištěna přítomnost 273 poslanců z celkového počtu 299 a 138 senátorů z počtu 150, přičemž se znovu ozvaly výkřiky za zatčeného Sedorjaka. Potřebná přítomná nadpoloviční většina však byla splněna a schůze byla tedy způsobilá k vykonání volby. Každý člen Národního shromáždění dostal hlasovací obálky se svým jménem. Tato obálka obsahovala bílý hlasovací lístek a obálku pro první volbu, růžový lístek a obálka pro případnou druhou volbu a modrý lístek s obálkou pro užší, tedy třetí volbu. Tyto lístky a obálky již podepsány nebyly, aby byla dodržena anonymita hlasování. Hlasující měli na příslušný lístek napsat jméno kandidáta bez dalších poznámek a vložit jej do nezalepené obálky stejné barvy. Úseky sněmovny pak obcházeli zapisovatelé s příslušným zřízencem, který nesl volební urnu. Do různých bloků a částí sněmovny byli pro sběr hlasů vybráni senátor dr. Krouský, Prause, dr. Procházka, Kalčok a poslanci Dubický, dr. Petersilka, Bečko a Ježek. Ti poté obešli své bloky a vyvolávali členy Národního shromáždění, aby odevzdali své hlasy.²⁷³

Po sebrání všech hlasů se přistoupilo ke sčítání, čímž byli pověřeni poslanec Dubický a senátor dr. Krouský. Z celkového počtu 434 přítomných bylo odevzdáno 432 platných lístků.

²⁷¹ Komunistický poslanec Sedorjak byl nějaký čas před volbou vydaný poslaneckou sněmovnou pro různé delikty a v čase volby byl ve vězení

²⁷² Stenoprotokol schůze Národního shromáždění 27. května 1927. [on-line]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1925ns/psse/stenprot/001schuz/s001001.htm>

²⁷³ Tamtéž

Z nich bylo sečteno 104 prázdných, 54 pro Václava Šturce a 274 pro T. G. Masaryka. Potřebná třípětinová většina byla 261 hlasů, proto mohl být hned v prvním kole Masaryk znovu zvolen prezidentem Československé republiky. Toto prohlášení vyvolalo bouřlivý potlesk, volání slávy a také odchod zástupců stran komunistické, německé národní či německé národní socialistické. Malypetr mohl tedy zvoleného prezidenta oficiálně pozvat na schůzi, aby před Národním shromážděním vykonal slib. Schůze byla pak přerušena na půl hodiny.²⁷⁴

Ve chvíli, kdy byl ve sněmovně vyhlášen výsledek, byla na budově vztyčena mohutná státní vlajka a za zvuku státních hymen bylo dělostřelectvem na Petříně vystřeleno 21 čestných ran. Při těchto ranách vylétlo z vojenského letiště Kbely 15 letadel, která poté kroužila nad poslaneckou sněmovnou a Pražským hradem. Po výstřelech ministerský předseda Švehla odjel automobilem se sekčním šéfem předsednictva ministerské rady Bartošem směrem na hrad, aby o výsledku informoval prezidenta. Přítomné vojsko mu přitom vzdalo čest a přítomný dav mu provolal slávy.²⁷⁵

Masaryk mezitím čekal na výsledek volby. Od jedenácti hodin se k němu přidal i Karel Čapek. Ten později tento okamžik zaznamenal krátkým článkem *U pana presidenta*. Kolem hradu se měly uzavřít kordóny vojska a kolem prezidenta panoval klid. Masaryk měl opravovat nějaký svůj rukopis a být „velmi svěží a oživený“. Za dva dny po návratu byl zcela obeznámen se situací a událostmi, které se v jeho nepřítomnosti udály. Po oznámení výsledku hlasování si ihned opakovat průběh nadcházejícího vystoupení ve sněmovně a Čapek obdivoval jeho bezprostřední zájem o budoucnost: „*To, čemu my ostatní říkáme „historická událost“, je pro něho článkem v řetězu povinností*“.²⁷⁶ Výsledek se měl Masaryk dozvědět ve 12:12 od tajemníka Kučery.²⁷⁷

Kolem 12:25 Švehla dorazil na hrad, kde byl také přítomný „několikatisícový“ dav. U prezidenta Masaryka strávil asi čtvrt hodiny a poté oba vyjeli kočárem zpět do Národního shromáždění. Doprovázeli je například i kancléř dr. Šámal či náčelník vojenské kanceláře

²⁷⁴ Tamtéž

²⁷⁵ Venkov. roč. 22; 28. 5. 1927, č. 126, s. 3.

²⁷⁶ ČAPEK, Karel. *Hovory s TGM*. Vyd. 1. Praha: Československý spisovatel, 1990, s. 399.

²⁷⁷ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 137.

generál Čeček. Před průvodem i za ním pak jela i čestná jízdní četa. Cestou měli být zdraví „nesčtým obecnstvem“.²⁷⁸

Podle zápisu přestávka schůze trvala od 12:14 do 13:08. kdy do síně vešel zvolený prezident T. G. Masaryk spolu s ministerským předsedou Antonínem Švehlou a dalším průvodem. Předseda sněmovny Malypetr prezidenta uvítal a uvedl, že jeho opětovná volba je: „výrazem naší úcty i vděku a je zároveň projevem důvěry ve Vaši přísnou spravedlnost a nestrannost, od níž může všechno obyvatelstvo i v budoucnosti vždy očekávat stejně laskavou péči a blahovůli“. Po dalších několika slovech předsedy Malypetra byl Masaryk vyzván k vykonání slibu, kdy měl přísahat „na svou čest a svědomí, že budete dbáti blaha republiky i lidu a šetřiti ústavních a jiných zákonů“. Masaryk tak učinil přiložením pravé ruky na ústavní listinu Československé republiky a vyslovením „Slibuji“. Poté došlo k provolání slávy, potlesku a prezident Masaryk opustil síň v opět doprovodu Švehly, Malypetra a dalších.²⁷⁹

Poté co Masaryk s průvodem vyšel z Rudolfiny opět ven, velitel stráže zavelel: „K počtě zbraň“ a začaly hrát státní hymny doprovázeny opět 21 výstřely z Petřína. Pak spolu se Švehlou a ministrem národní obrany vykonal Masaryk přehlídku čestné roty. Po přehlídce usedl už jen se Švehlou do kočáru taženého párem běloušů a za zvuku fanfár ze Smetanovy Libuše odjeli zpět na hrad.²⁸⁰

²⁷⁸ Venkov. roč. 22; 28. 5. 1927, č. 126, s. 3.

²⁷⁹ Stenoprotokol schůze Národního shromáždění 27. května 1927. [on-line]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1925ns/psse/stenprot/001schuz/s001001.htm>

²⁸⁰ Venkov. roč. 22; 28. 5. 1927, č. 126, s. 3.

6. Ohlasy po volbě

Ještě v den volby byl ve večerních hodinách promítán film z prezidentské volby. Byl hraný ve 12 pražských kinech a podle Večerního listu obecenstvo „*aklamovalo bouřlivě a nadšeně jeho promítání*“. Film měl zaznamenat snímky z volby i prezidentovu triumfální cestu Prahou.²⁸¹

Většina novin podala zprávu o ohromné účasti lidu a velkých oslavách po celé Československé republice. Národní osvobození o tom referovalo článkem *Praha jásá s podtitulem Ohromný průvod pražského lidu na Hradčanské náměstí*.²⁸² Lidové noviny pak opět velmi podrobně vylíčily oslavy výsledku volby, a to nejen v „*Masarykově Praze*“. V podvečer 27. května mělo prostranství Václavského náměstí naplnit až 30 tisíc lidí. Ohromný dav se poté přesunul na Hradčanské náměstí, které měl také zcela naplnit. Průvod mělo doprovázet asi osm kapel. Po nějaké době měl nadšený dav pozdravit mávajícím šátkem sám Masaryk z jednoho okna pravého křídla hradu. Po 20 hodině se ujali projevů zástupci stran sociálně-demokratické, národních socialistů, národní strany práce a také několik legionářů. Po projevech znovu zazněly státní hymny a dav se začal rozcházet. Ve čtvrt na devět pak Masaryk odjel z hradu, což mnohé z obecenstva neodradilo, aby na Hradčanském náměstí zůstali ještě do pozdních nočních hodin. Zajímavou informaci přinesly Lidové noviny o pokusu fašistů narušit klidný průběh manifestace, který se ale nakonec nezdařil, když se fašisté zalekli „*množství lidu a jeho nadšení*“.²⁸³

Jak dále Lidové noviny informovaly, velké oslavy se konaly i na mnoha místech republiky – v Brně, Hradci Králové, Pardubicích, České Skalici, Chrudimi, Olomouci, Prostějově, Jihlavě, Třebíči, Bratislavě či Užhorodě. Většina oslav probíhala podobným způsobem. Lidé se shromažďovali na náměstích, vyvěšovali státní vlajky, hrály hudební sbory, probíhaly projevy starostů, kteří jménem měst a obcí blahopřáli znovuzvolenému Masarykovi.²⁸⁴ Několik měst

²⁸¹ Večerní list. roč. 1; 28. 5. 1927, č. 61, s. 2.

²⁸² Národní osvobození. roč. 4; 28. 5. 1927, č. 147, s. 1.

²⁸³ Lidové noviny. roč. 35; 28. 5. 1927, č. 269, s. 4.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 4.-5.

také finančně odměnilo novorozence, kteří přišli na svět v tento den. Například v Plzni dostal každý novorozenec od města 1000 korun, které pro něj byly uloženy až do jeho dospělosti.²⁸⁵

Noviny zaznamenávaly i ohlasy ze zahraničí. Francouzský tisk komentoval volbu pozitivně s ohledem na dobré vztahy s Masarykem a jeho historii z působení zde za světové války. List *Petit Parisien* okomentoval výsledek jako splněné přání „*přátel Československa a zejména Francie, kde prezident Masaryk těší se co největší úctě a co nejoddanějším sympatiím*“. Le Journal pak Masaryka označil „*živým symbolem neodvislosti*“. Podobně vřelé byly i ohlasy z Británie. Times blahopřály Masarykovi s nadějí, „*že tento moudrý evropský státník ještě bude dlouho zachován svému úkolu, jímž jest zabezpečení základů národního rozvoje jeho země a dokončení všeobecného usmíření střední Evropy, které pojal do svého srdce*“. Bělehradský list *Vreme* pozdravoval prezidenta s nadšením a označil jej za „*jednoho z nejupřímnějších a nejvřelejších přátel jugoslávského národa*“. Vídeňský *Neue Freie Presse* pak Masarykovu volbu vnímal jako „*moment uklidňující*“ i v souvislosti s Mussoliniho působením v Itálii. Další Rakouský list *Reichspost* pak podotkl, že Masarykovo zvolení bylo umožněno hlasy německých vládních stran, což dokládá Masarykovu snahu o rovnoprávnost německého národa.²⁸⁶ Brzy se objevila také blahopřání zahraničních prezidentů, která došla například z Francie²⁸⁷, Rakouska, Lotyšska, Polska či Řecka.²⁸⁸

Ačkoliv se na velkých oslavách shodovala většina tiskovin, opoziční listy tvrdily něco jiného a přijetí Masarykova znovuzvolení na některých místech popisovaly jako chladné či slabé. Jako například komunistická *Rovnost*, která napsala, že Praha zvolení prezidenta uvítala „*celkem bez většího vzrušení*“ a jeho jízda městem „*nebyla předmětem žádných mimořádných ovací*“.²⁸⁹ Luďácký *Slovák* pak podobně hodnotil i situaci v Bratislavě, kterou stejně jako Prahu „*nechal chladno znovuzvolenie prof. dr. T. G. Masaryka*“.²⁹⁰

²⁸⁵ Večerní list. roč. 1; 28. 5. 1927, č. 61, s. 1.

²⁸⁶ Tribuna. roč. 9; 28. 5. 1927, č. 123, s. 1.

²⁸⁷ Venkov. roč. 22; 29. 5. 1927, č. 127, s. 2.

²⁸⁸ Venkov. roč. 22; 31. 5. 1927, č. 128, s. 2.

²⁸⁹ Rovnost. roč. 43; 28. 5. 1927, č. 146, s. 2.

²⁹⁰ Slovák. roč. 9; 28. 5. 1927, č. 119, s. 1.

Velkým tématem se ihned po volbě stal velký počet 104 odevzdaných prázdných lístků. Z Hlinkovy strany odevzdali bílé lístky všichni. U národních demokratů neuposlechli stranického stanoviska čtyři členové. Bílé lístky odevzdali také němečtí nacionalisté a nacisté. Zbýlých 30 prázdných lístků bylo od jednotlivců z maďarských a německých křesťanských sociálů, německých živnostníků, a snad i od agrárníků a lidovců.²⁹¹

6.1. Hodnocení volby a přepočítávání hlasů

Karel Čapek, v podstatě hlavní tiskový mluvčí prezidenta Masaryka, shrnul své čerstvé dojmy článkem *Po volbě* již 28. května. Nechtěl v něm hovořit o velkém okamžiku, protože neexistují velké okamžiky a velké je jen to „*co se jimi uzavírá, nebo co z nich přichází*“. Den volby byl stejný jako ostatní a všichni jen „*bez nejistoty a horečky*“ očekávali třetí zvolení Masaryka prezidentem. To ostatně Čapek považuje za samozřejmou a prostou věc, ale právě tyto věci označuje za „*nesmírně a nepochybně potřebné*“. Dál rozvádí myšlenku, že Masaryka nezvolili jen poslanci, ale celý lid, takže jejich podíl na volbě je veliký. Bez důvěry a uznání by totiž dokonce ani Švehla „*nemohl býti státníkem, kdyby nečerpal z bezejmenného širokého úvěru, za který spoluručí většina z nás*“. Tato většina, kromě extremistů z obou konců politického spektra, se tedy podle Čapka zaručila „*svým souhlasem tuto volbu*“. Tento souhlas byl vyslovený i Němci, kteří tímto „*složili závazek občanství a spolupráce*“. Nakonec tedy nechtěl pozdravit jen prezidenta Masaryka, ale i každého neznámého občana, který „*svým rozšafným rozumem a dobrou vůlí pomohl k tomuto úspěchu*“. Dnešek označuje za den úlevy, ale se zítřkem očekává návrat k práci. Nakonec přidává i víru do budoucnosti, která je „*v rukou nás všech, nejen v rukou těch, kdo budou vládnout*“.²⁹²

Agrárnický Venkov naplnil výsledek „*největším uspokojením*“ hlavně z průběhu volby. Zamyslel se nad srovnáním s prezidentskou volbou roku 1920 a konstatoval: „*Za sedm let – jaký pokrok, jaké uzrání! Pokrok ve věci i formě!*“. Minulá volba byla prý jakási „*improvisace*“, ale tato volba již byla připraveným a promyšleným státním aktem. Tím

²⁹¹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Vyd. 3. Praha: Libri, 2017, s. 404

²⁹² Lidové noviny. roč. 35; 28. 5. 1927, č. 269, s. 1.

nechtějí nijak snižovat předešlou volbu, ale spíše poukázat na vyspělost, kterou dokázali získat za pouhých sedm let: „*dopracovali jsme se již k obřadu, který se stane tradicí*“.²⁹³

Luďácký tisk oproti tomu konstatoval, že jejich stanovisko boje proti Masarykovi získalo „*sympátií celej tej verejnosti, o ktorú sa naša strana opiera*“. Dokládají k tomu dopis z Moravy od manželky továrníka a rolníka, které jim společně napsaly, že přes úzkost z výsledku volby k nim vzhlíží „*katolický lid moravský s nelíceným obdivem a vděčností*“. Svým hlasem proti Masarykovi měli luďáci podle dopisu neohroženě obhájit stanovisko „*katolické a slovanské*“ a dále, že zmíněné manželky litují, „*že vůdcové naší lidové strany nerozhodli se jíti s Vámi*“. Hlinkova strana totiž nejvíce kritizovalo rozhodnutí Šrámkových lidovců, kteří při volbě nakonec pro Masaryka volili. Luďáci se pak prohlásili za zástupce Slovenska, a proto si republika zvolila prezidenta bez „*hlasov Slovenska*“.²⁹⁴

Postoj Hlinkovy strany nezbudil v ostatních tiskovinách větší odezvu. Pronikla do něj však úsměvná informace o jednom z neplatných hlasovacích lístků, který měl patřit lidovci Ferdišovi Jurigovi. Ten měl odevzdat obálku nápadně tlustou, a proto se jí poslanec Dubický rozhodl otevřít. Uvnitř našel prázdný hlasovací lístek a čtyřikrát přeložený tiskopis. Na přední straně měl být modrý obrázek s několika zbojníky s titulem: „*Slovenská bojovná Vo vacovském väzení roku 1917 složil dr. Ferdiš Juriga. Napev bretonský z francúzkej revolucie*“. Uvnitř byly také noty s textem a několika karikaturami. Několik exemplářů této písni se později dostalo i ministerskému předsedovi Švehlovi, který měl při dlouhém čekání na sečtení hlasů dokonce texty číst.²⁹⁵ Druhý z neplatných hlasů měl také patřit členovi Hlinkovy strany. Jeho obálka obsahovala pohlednici s českým lvem, který požíral Slovensko.²⁹⁶

Celkem pochopitelně se na výsledek volby díval odlišně také tisk národních demokratů. Ten se zaměřil na fakt, že byl Masaryk zvolen v prvním kole jen díky 13 hlasům a navíc, jak již říká sám podtitulek, „*byl volen čtyřmi stranami německými*“. Národ dále konstatuje, že pokud

²⁹³ Venkov. roč. 22; 28. 5. 1927, č. 126, s. 1.

²⁹⁴ Slovák. roč. 9; 28. 5. 1927, č. 119, s. 1.

²⁹⁵ Lidové noviny. roč. 35; 28. 5. 1927, č. 269, s. 2.

²⁹⁶ Večerní list. roč. 1; 28. 5. 1927, č. 61, s. 2.

by se volby účastnilo všech 60 komunistů, nebyl by Masaryk v prvním kole zvolen. Dalším překvapením je vysoký počet prázdných hlasovacích lístků, kterých bylo o 20 více, než je počet členů stran, které oznámily nehlasování pro Masaryka. Někteří členové stran, které Masaryka volily, tedy museli jít proti rozhodnutí strany, což podle Večera „*působilo deprimujícím dojmem na stoupence Masarykovy kandidatury*“. Výsledek však nepokládá za překvapivý, protože byl v podstatě rozhodnutý v moment, kdy se pro Masaryka vyslovili agrárníci a později tak učinili i lidovci: „*Plným právem možno říci, že prezident Masaryk zůstává prezidentem z dobré vůle Švehlovy a Šrámkovy*“. Socialistické strany si podle nich prosadily „*svého muže*“ jen za pomoci tří občanských stran – republikánské, lidové a živnostenské. Agrárníci se pak spíše jen podřídili rozhodnutí Švehly, který „*sám ještě nechce být prezidentem republika a jiného politika stran občanských rovněž nechce připustiti k úřadu presidenta státu*“. Další, komu by měl Masaryk děkovat za znovuzvolení, jsou Němci, kterých se měl Masaryk od počátku republiky zastávat, někdy až na „*škodu vládnoucího národa československého*“. Celkový počet německých hlasů byl 75, což Národ vnímá i jako výstrahu před „*stranickým přístupem presidenta republiky*“.²⁹⁷

Ve stejném čísle reaguje Národ i na článek sociálně demokratického Práva lidu s názvem *Vítězného presidenta*. Socialisté v něm mimo jiné poukazují na to, že výsledek ukazuje nefunkčnost vládní koalice, která by bez socialistických stran sama nezvládla zvolení Masaryka. Národ tento postoj prý již předpokládal a předpokládá i snahy socialistů o vstup do vlády. Nakonec dodává: „*Občanské strany, které vynutily volbu Masarykovu, mají se nač těšit*“.²⁹⁸

Jestliže levicový tisk vnímal výsledek jako nefunkčnost vládní koalice, úplně opačně jej vykládal protihradní tisk. Ten v tom naopak viděl selhání hradní moci. Týdeník Fronta označil výsledek jako „*výhru s hořkou pachutí porážky*“. Viktor Dyk pak tvrdil, že prezident byl zvolen „*ze Švehlovy a boží milosti*“, čímž narážel na rozhodnutí předsedy lidovců Šrámka hlasovat pro Masaryka.²⁹⁹

²⁹⁷ Národ. roč. 67; 28. 5. 1927, č. 146, s. 1.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 1.

²⁹⁹ Fronta. roč. 1; 3. 6. 1927, č. 5. s. 65-66.

V již smířlivějším tónu se k volbě vyjádřil i dr. Kramář svou statí *Proč jsme nehlasovali pro presidenta T. G. Masaryka*. V té obhajoval postoj své strany, které nikdy nešlo o nic jiného než o „*prospěch národa a státu*“. Národní demokracie prý vždy bojovala proti nepřátelům Slovanstva a pro dobro československého národa. Poválečný návrat Masaryka vítala a byla připravena společně pracovat na budování státu: „*Bohužel brzo se ukázalo, že naše srdečnost byla velmi jednostranná*“. Masarykův postoj k vývoji státu se brzy rozešel s představami národních demokratů. Kramář sice uznává, že přiblížení Masaryka k socialistům umožnilo, aby celá strana sociálně demokratická „*nepropadla komunismu*“, to mu ale nedávalo právo „*býti nespravedlivým k druhým*“. Masarykův kritický postoj k Národní demokracii, i kvůli zásluhám při tvoření státu, pak označuje Kramář za „*nezaslouženou nelásku*“. Pokud by volba byla potvrzena stranami, „*proti kterým pod jeho jménem bylo tolik útočeno*“ byla by to „*nepřavda a faleš*“. Kramář rozhodně neoznačuje Masaryka za kandidáta stran socialistických, a ani ony na toto označení nemají podle něj právo. Volba byla však doprovázena určitou „*nepřirozeností*“, která by se hodila ke všemu jinému, „*jen ne k tomu, aby vytvořila naši československou tradici*“. Takové komplikované poměry Národní demokracie nechce, protože sama postupuje „*prostě a přímo*“. Proti Masarykovi nemají nic osobního, ale neshodují se v jeho politice vnitřní i zahraniční. Záruku stability také nevidí v tom, když volba prezidenta nejvíce uspokojí opoziční strany. Toto všechno jde proti zásadám národně demokratické strany: „*A proto své hlasy Masarykovi dáti nemůžeme!*“.³⁰⁰

Karel Kramář a jeho strana se ihned po volbě stala středem útoků hradního i levicového tisku. I přesto, že nebyla jedinou stranou, která proti Masarykovi hlasovala prázdnými lístky, byla kritizována nejvíce. Kromě novin sociálních demokratů a národních socialistů, které proti občanským stranám zahájily „*socialistický teror*“³⁰¹, stanuly v čele této kritiky hlavně Lidové noviny. Ty přinášely zprávy o odchodech několika členů Národní demokracie ze strany v reakci na její postoj při volbě prezidenta.³⁰² Dále publikovaly několik karikatur namířených proti národním demokratům. Mezi nimi například dvě karikatury Josefa Čapka – *Fronta všech front*, ve které muž říká druhému: „*Tak jsme proti němu byli všichni: Germáni, maďaroni, bolševici, Římané a my, integrální Češi, a pak se řekne, že národ chce*

³⁰⁰ Národní listy. roč. 67; 29. 5. 1927, č. 147, s.1.

³⁰¹ Národ. roč. 67; 30. 5. 1927, č. 148, s. 2.

³⁰² Lidové noviny. roč. 35; 31. 5. 1927, č. 275, s. 1.

*Masaryka!*³⁰³ či *Prázdné lístky čili rozpačitá otázka*, ve které se baví muž z redakce se sekretářem strany a jeden se ptá: „*a prosím vás, pane kolego, pro koho jsme tedy vlastně byli?*“.³⁰⁴ I Peroutkova *Přítomnost* publikovala *Pět posic dr. Kramáře při volbě presidenta*, kde je zobrazen Kramář jak nejprve sedí s rukama v kapsách, poté vstává, utírá si slzy do kapesníku, zatíná pěsti a nakonec odchází.³⁰⁵

Nutno podotknout, že tisk národních demokratů, ačkoliv ne v takové míře, na tyto útoky pohotově reagoval. Odpovídal například básní: „*Tož s volbou presidentovou, hrát se bude stará s novou? Vládu míti pravice? Prezidenta levice?*“.³⁰⁶

S odstupem jednoho týdne přinesl Ferdinand Peroutka shrnutí volby článkem *Účty z presidentské volby*. Ten v *Přítomnosti* začíná slovy: „*Masaryk je tedy opět presidentem a několik lidí patrně ochuraví zánětem žlučníku*“. Z velkého předvolebního boje nakonec podle něj nic nebylo a věc byla rozhodnuta již se Švehlovým rozhodnutím na konci roku 1926: „*Když ustoupí vévoda, ustoupí jeho garderoba s ním*“. Od té doby byla diskuse o různých protikandidátech „*pouhou fantasií*“. Kramář dal v této věci přednost své reputaci, když se rozhodl neangažovat ve „*věci předem ztracené*“. Předseda lidovců Šrámek si jako „*čtverák*“ dovolil vůči Kramářovi zlomyslnost, když definitivní rozhodnutí ponechal až na poslední možnou chvíli. Komunistická kandidatura byla podle Peroutky pouhým sčítáním hlasů komunistů, „*na které nikdo nebyl zvědav, protože každý i bez toho ví, kolik poslanců a senátorů komunisti mají*“. Zastavuje se i nad zprávou fašistické Říšské stráže, která přinesla informaci, že by senátor Viktor Dyk kandidaturu neodmítl. Peroutka to stručně komentuje: „*Aby humor docela nevymřel*“. Celý boj nebyl podle něj vedený proti Masarykově kandidatuře, ale proti jeho autoritě a budoucí památce.³⁰⁷

Peroutka dále v Masarykově znovuzvolení nevidí něco extrémně přelomového, neboť stát nemůže řídit jediný muž a Masarykova moc bývá velmi přeceňována. Masaryk sám působí

³⁰³ Lidové noviny. roč. 35; 30. 5. 1927, č. 272, s. 3.

³⁰⁴ Lidové noviny. roč. 35, 1. 6. 1927, č. 276, s. 7.

³⁰⁵ Přítomnost. roč. 4; 2. 6. 1927, č. 21, s. 335.

³⁰⁶ Národ. roč. 67; 28. 5. 1927, č. 123, s. 2.

³⁰⁷ Přítomnost. roč. 4; 2. 6. 1927, č. 21, s. 321.

hlavně jako autorita reprezentativní, nikoliv vládnoucí. Jediné, v čem je podle Peroutky Masaryk opravdu „nenahraditelný“, je zahraniční politika. V bojích o Masaryka šlo především o zamezení pomatení národního úsudku a pomíchání národních hodnot. Nezvolený Masaryk v opozici by podle Peroutky možná i „získal více moci a byl by pánům snad nepříjemnější než Masaryk jako prezident“. Ale o Masaryka prý vůbec nešlo, nýbrž o „abstraktní zásadu pravdy“.³⁰⁸

Poté se Peroutka zaměřil blíže na důvody argumentace proti Masarykovi z různých politických stran. Lidová strana má vedle katolických důvodů proti Masarykovi hlavně vzpomínky na Pittsburskou dohodu. Stojí sami proti československé jednotě, ale „politicky perversní však jest, jestliže s lidáky proti Masarykovi sympatizuje národní demokracie, která právě československou jednotu hlásá na plná ústa“. Česká lidová strana před volbou pak hrozivě zaváhala a zdůrazňovala, že kdyby Masaryka nechtěla volit, tak jej nevolí. To Peroutka přirovnal k muži, který chodí po mostě a říká, že kdyby chtěl skočit dolů, tak skočí: „Pak neskočí a jde domů“. Národní demokracii nakonec označuje za „pravou sběrnou protimasarykovství“ a reaguje na článek dr. Kramáře. Ten prý začal boj proti „odpornému byzantismu“, když on sám ze svého kultu osobnosti „dal učiniti opěrný pilíř své strany“. Dále Peroutka reaguje i na protimasarykovské argumenty, zejména Viktora Dyka a Lva Borského. I tato fronta podle něj získala v prezidentské volbě jistý úspěch a sice tím, „že si vybojovala právo psát o Masarykovi hrubě a drze“.³⁰⁹

S větším odstupem volbu zhodnotil i Karel Horký a označil ji za „Pyrrhovo vítězství“. Souhlasil s tvrzením, že Masaryk byl zvolen jen ze Švehlovy dobré vůle. Pochyboval dále, že by Masaryk na prezidenta kandidoval i počtvrté a tím mu hrozila „pohroma nějakého dalšího vítězství“. Švehla pak podle něj z projevů „poražených vítězů“ musí již litovat, koho nechal vyvolit na dalších sedm let a k tomu dodává několik citací z útoků levicového a prohradního tisku. Všimá si hlavně ostré reakce tisku na Karla Kramáře: „Prostě všichni, kdož po 27. květnu považovali za výhodné kopnout do dra Kramáře, jsou přes noc slavní“. Tito „advokáti

³⁰⁸ Tamtéž, s. 322.

³⁰⁹ Tamtéž, s. 323-324.

Pyrrhů“ by si pak podle Horkého nepřáli slyšet řeč některých prázdných lístků, která by byla možná čestnější a vážnější „*nežli mluva vítězů z 27. května*“.³¹⁰

6.2. Reflexe volby z Masarykova pohledu

Hradní kancléř Přemysl Šámal měl několik dní po volbě Masarykovi sdělit, co se dozvěděl o pozadí volby od Jaroslava Preisse. Karel Kramář prý doufal, že Masaryk nebude zvolen v prvním kole, a proto se velmi snažil, aby bílých hlasovacích lístků bylo odevzdáno co nejvíce. Před Preissem měla dokonce Kramářova žena prohlásit, že žádný poctivý člověk by Masaryka nevolil. Sám Kramář ale prý již dlouho tušil, že by Masaryk ve volbě nekandidoval, pokud by měla být rozhodnuta až v druhém kole.³¹¹

Masaryk za několik týdnů nechal publikovat své poselství po prezidentské volbě, které přednesl 11. června předsednictvu obou komor Národního shromáždění. V něm se začátek zamyslel nad prezidentskou přísahou a komu že prezident vlastně ony slova slibuje. Zdá se mu, že nejspíše lidu, který je zastoupený poslanci a senátory. Dále se vrací ke svým nedávným cestám a k zamyšlení nad starými národy, jejichž kultura přetrvala i rozpad států. Vedlo ho to i k otázce, co zabezpečuje národům jejich rozvoj a trvání. Komenský například největší váhu přikládal náboženství a mravnosti a jeho kritika se podle Masaryka může použít „*v mnohém i dnes*“. Problémy nového moderního státu hodnotí jako složité a mnohotvárné, což dokládá i rostoucí počet politických stran. I když uznává, že demokracie má své vady, je teprve ve svých začátcích a posílí ji jen rostoucí vzdělanost. Vzdělání, politická uvědomělost a veřejnost jednání jsou pak „*zárukou demokracie*“, z čehož vychází i současný zvýšený nárok na žurnalistiku. Demokracie se pak musí uplatnit nejen uvnitř, ale také v zahraničí, kde by měla „*vytlačit násilnost a lež*“. Co se týče budování státu, je republika podle Masaryka na dobré cestě: „*ted' běží o dokončení stavby a vhodné a praktické zařízení uvnitř*“. Národní

³¹⁰ HORKÝ, Karel. *Mluva Pyrrhů*, in: *Výlety do politiky*. Praha: Josef Springer, 1931, s. 57-69.

³¹¹ POLÁK, Stanislav. *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou VI. (1919-1937)*. Vyd. 1. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2012, s. 145-146.

shromáždění jej znovu zvolilo na jeho „těžký úřad“, ve kterém bude moci dostát svým povinnostem jen „shodou a spoluprací“.³¹²

Dále dodává pochopení, že politické a sociální převraty rozohnily „fantazii a utopismus“ a našlo se pár ctižádostivých „politických a hospodářských dobrodruhů“. Věří však, že se většina občanů se svým rozumem nedá „mýlit hesly sebevlastenečtější předstíranými“. Váží si prý nespokojenosti, ale odmítá nespokojenost nekritickou, utopickou a dobrodružnou, kterou tvoří lidé, kteří chtějí získat více, než získali s novým státem. Vyzývá dál tedy k politice rozumné a poctivé: „pořádek a práce!“. Nakonec zvažuje možnost vyjádřit se na některé „zjevy při prezidentské volbě“, ale raději se prý přidrží Ježíšových slov: „Kdo přiložil ruku svou na pluh, necht' neohlíží se nazpět“.³¹³

S několikaměsíčním odstupem se ke stanovisku Národní demokracie při prezidentské volbě vrátil Karel Kramář na zastupitelstvu strany 12. listopadu 1927. Otázka volby prý ve straně vzbudila „vzrušení“, a proto chce stanovisko strany znovu objasnit. Opakuje již zmíněný ideový rozpor mezi prezidentem a jeho stranou. Rozdílné názory na různé prvky vnitřní i zahraniční politiky „vyvolaly jistý antagonismus“, který se při volbě přirozeně uplatnil. Kdyby prý byla volba prohlášena za otázku koaliční, byla by se strana národních demokratů podřídila většině. To se však nestalo. Dodává však, že rozhodně nechová negativní stanovisko k výsledku volby, neboť: „Ať je kdokoliv zvolen presidentem republiky, pro nás je hlavou státu“. Kramářova strana si však přeje, aby nebyla otřesena autorita hlavy státu případně zatažení do sporů všedního života. Toto nebezpečí tu vidí, když některé strany a směry „zneužívají hlavy státu i jeho jména jako štítu pro své vlastní nedostatky a jako nástroje pro svou stranickou agitaci“. Dále dodává, že by si přál, aby nebylo bráno za hřích proti prezidentovi, hájit program a politiku národně-demokratické strany a nakonec doufá, že „bude diskuse o této věci v naší straně zakončena“.³¹⁴

Masaryk měl na tuto Kramářovu řeč připravenou reakci, která však nakonec nebyla v tisku publikována. Na argument o programovém antagonismu odpovídá Masaryk, že o něm nikdo

³¹² MASARYK, Garrigue Tomáš. *Cesta demokracie III. Projevy – články – rozhovory 1924-1928*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 207-209.

³¹³ Tamtéž; s. 210-211.

³¹⁴ Národní listy. roč. 67; 13. 11. 1927, č. 313, s. 1.

z národních demokratů veřejně nejednal. Místo toho vedli již od roku 1919 proti Benešovi a Masarykovi „*pusté štvaniče*“ na schůzích i v tisku. Kramář měl jako předseda strany možnost proti stranické žurnalistice zakročit, ale neudělal to. Volba podle Masaryka nebyla o programovém antagonismu, protože pak by musel Kramář vysvětlit, jak se dostal „*do jedné linie s komunisty a nacionálními Němci*“. Je prý známé, že strana národních demokratů proti prezidentské volbě agitovala u luďáků i agrárníků. Dokonce měla probíhat snaha uplatit jisté poslance a senátory, aby hlasovali proti Masarykovi. K poznámce o pozitivním přístupu k prezidentovi Masaryk potvrzuje: „*Ano, pozitivně špatně jako před volbami*“. O věci zneužívání prezidentovy osoby se pak ptá, zde je prezident „*tak slabý a neprozíravý, že se dává zneužívat?*“. To, že některé strany zneužívají jeho jména, je pak záležitostí těchto stran, ne prezidenta.³¹⁵

Tuto nezveřejněnou odpověď doplnil Masaryk ještě několika poznámkami. V otázce programové rozepře argumentuje tak, že prezident přece nemůže „*mít programy všech stran*“. Kramář prý podle něj zapomíná na dvě věci. První je, že léta „*nechal třískat do Beneše a do Masaryka*“ a druhou, že ve volbě nešlo jeho straně o její či Masarykův program, nýbrž o „*demagogii, o hlasy, o získání hlinkovců atd.*“.³¹⁶

Masaryk s více jak roční pauzou zavzpomínal na prezidentskou volbu svým anonymním článkem *Gentlemanství v politice*, který publikoval v Českém slově pod jménem J. Hran. Vzpomínku spojil s událostí, kdy vítěznému americkému prezidentovi Hooverovi po volbě jako první gratuloval jeho protikandidát. V prezidentských volbách v Československu roku 1927 měl být Masarykovým protikandidátem Karel Kramář, byl ovšem kandidátem „*jen tak naslepo*“. Kramář měl být několik dní před volbou rozhodnut, že bude hlasovat pro Masaryka, ale František Sís a jeho „*spolušpekulantí*“ Kramáře přemluvili, že může být zvolen sám, a proto vystoupil proti Masarykově kandidatuře. Masaryk pak nakonec v článku konstatuje, že se v domácí politice gentlemanství ještě nedaří a demonstroval to na příkladě Kramářova staršího výroku „*Pan Bůh zaplat' za fašismus!*“.³¹⁷

³¹⁵ MASARYK, Garrigue Tomáš. *Cesta demokracie III. Projevy – články – rozhovory 1924-1928*. Vyd. 1. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1994, s. 211-212.

³¹⁶ Tamtéž, s. 212.

³¹⁷ České slovo. roč. 20; 23. 11. 1928, č. 274, s. 1.

Masaryk se ihned po znovuzvolení začínal zabývat otázkou svého nástupnictví v prezidentském křesle. Švehlovi měl prozradit, že jediní dva pro něj možní kandidáti jsou on a Beneš. Masaryk rozhodnutí nechal na Švehlovi, který ale na svou kandidaturu musí připravit svou stranu. Švehlovi se ale nechtěla opustit agrární strana a také nechtěl být pouhou výplní mezi Masarykem a nastupujícím Benešem. Sám Antonín Švehla doufal, že za následujících sedm let, nebude muset padnout otázka Masarykova nástupnictví, neboť ten bude zcela jistě zvolen i počtvrté.³¹⁸

³¹⁸ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad II. Kdo po Masarykovi? (1926-1935). Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*. Vyd. 1. Praha: Tomáš Krsek, 2017, s. 142-143.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na tiskovou reflexi prezidentské volby z roku 1927. Pomocí dobového tisku a literatury jsem se pokusil zmapovat a popsat nejvýraznější témata mediálního prostoru, která se dotýkala přímo Masaryka či agitovala v předvolební debatě ve prospěch určité strany.

Z dobových tiskovin se nejvíce tématem prezidentské volby zabývaly *Lidové noviny*, ke kterým stály v opozici listy národních demokratů *Národní listy*. Tento hlavní spor doplňoval tisk ostatních politických stran, který se buď přidal k jednomu směru, nebo zůstal neutrálním jako například agrárnický *Venkov*.

K dokreslení pohledu prezidenta Masaryka jsem využíval edice pramenů jeho korespondence s předsedou vlády Švehlou či jeho článků v edici *Cesta demokracie*. Využil jsem také vzpomínkových a jiných tištěných pramenů jako například *Hovory s TGM* od Karla Čapka či *Mezi válkami* od Františka Kubky.

Z odborné literatury jsem pracoval s tituly zabývající se politickými dějinami v období První republiky jako byl dvojdílný *Boj o Hrad* od Antonína Klimka, *Kdo mířil na Hrad* od Jany Čechurové či *České země v éře První republiky* od Zdeňka Kárníka. K zmapování struktury dobového politického i nezávislého tisku jsem využil kolektivní studie *Dějiny českých médií, Dějiny českých médií 20. století* či *Politické strany I. díl (1861-1938)*. K významnějším aktérům jako byl Tomáš Garrigue Masaryk či Antonín Švehla jsem doplnil informace z vydaných biografii. U prezidenta Masaryka jsem poté využil i práce a články zabývající se například jeho anonymní publicistikou „*Račte to podepsat libovolnou šifrou*“, formováním prezidentských pravomocí *Prezident Republiky československé* či jeho vztahem k novinářským osobnostem jako byl Karel Čapek či Viktor Dyk.

Téma prezidentské volby naplnilo mediální prostor již několik měsíců před volbou. Největší pozornosti tisku se v tomto předvolebním období dostalo Silvestrovské aféry, která byla spojována nejen s útokem na prezidentovo soukromí, ale také na mravní jednání osobností kolem něho. Dalším tématem byl spor o právo prezidenta veřejně vystupovat a vyjadřovat se k domácí politické situaci bez schválení předsedy vlády. Prezident Masaryk byl také spojován s aférami kolem Jiřího Stříbrného a generála Gajdy, které se také několikrát promítly do tiskové debaty. Spor s prezidentem vedly také noviny katolické, ze kterých se zejména

slovenský ľudácký list postavil do předních pozic boje proti znovuzvolení Masaryka. Na obranu a agitaci pro Masaryka se nejvýrazněji postavil blok redaktorů kolem Karla Čapka a Ferdinanda Peroutky, jejichž hlavním cílem byl po celé období tiskový boj proti Karlu Kramářovi a národně-demokratickému tisku. Ten nakonec z tohoto předvolebního zápasu odešel na straně poražených, ale tisková rozepře mezi ním a Masarykovým blokem tím neskončila.

Ve své práci jsem se zaměřil na zejména předvolební tiskovou agitaci prezidentské volby. Do budoucna by bylo nicméně zajímavé zmapovat její následné dopady a do jaké míry ovlivnila vývoj tiskového zápasu mezi levicí a pravicí. Tento mediální boj nezačal a ani neskončil prezidentskou volbou roku 1927, která byla spíše jedním z jeho vrcholných období, a proto by si možná také zasloužil podrobnější výzkum. Ten by mohl být zaměřený na hlavní představitele zápasu, jeho vývoj či právě významné politické události, které tento zápas vyostřily. Ze studie Richarda Vaška a záznamů prezidentské kanceláře pak získáváme menší zprávy o tom, jak se Masaryk snažil zasahovat i do složení redaktorů určitých nezávislých periodik. To by mohla být další cesta výzkumu v oblasti Masarykova působení. Z hlediska prezidentských voleb by možná bylo podnětné podrobit výzkumu vývoj tohoto volebního aktu, jak se měnila ceremonie volby a její přípravy či jak probíhaly následné oslavy.

Seznam použitých pramenů a literatury

Edice pramenů

- BÍLEK, Jan, KOKEŠOVÁ, Helena, QUAGLIATOVÁ, Vlasta, SWIERCZEKOVÁ, Lucie, ed.; *Korespondence T. G. Masaryk – Karel Kramář*; Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2005. ISBN 80-86495-33-7
- BROKLOVÁ, Eva, QUAGLIATOVÁ, Vlasta, ed.; *Korespondence T. G. Masaryk – Antonín Švehla*; Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012. ISBN 978-80-86142-44-9
- MASARYK, T. G.; *Cesta demokracie III. Projevy – články – rozhovory 1924-1928*; Praha: Ústav T. G. Masaryk, 1994. ISBN 80-901478-4-4

Vzpomínky a tištěné prameny

- ČAPEK, Karel; *Hovory s TGM*; Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0170-X
- HERBEN, Jan; *Doživotní prezident republiky*; Praha: Zemský ústř. spolek jednot učit., 1927
- HORKÝ, Karel; *Masaryk redivivus? Několik otázek k otázkám Karla Čapka*; Praha: A. Neubert, 1926
- HORKÝ, Karel; *Mluva Pyrrhů*, in: *Výlety do politiky*; Praha: Josef Springer, 1931
- KUBKA, František; *Mezi válkami. Masaryk a Beneše v mých vzpomínkách*; Praha: Svoboda, 1969
- STAŠEK, Antal; *Boj o Masaryka*; Praha: Čin, 1926

Noviny a časopisy

- *Čech: politický týdeník katolický*; Praha: Antonín Schmitt, 1927
- *České slovo: ústřední orgán Československé strany národně sociální*; Praha: Melantrich, 1927

- *Český směr: deník Československé strany národně socialistické na českém západě*; Plzeň: Lidové tiskařské, vydavatelské a nakladatelské družstvo, 1927
- *Český západ: ilustrovaný týdeník křesťansko-sociální*; Plzeň: Antonín Havelka, 1927
- *Deutsche Zeitung Bohemia*; Praha: Andreas Haase, 1927
- *Fronta*; Praha: Karel Horký, 1927
- *Lidové listy: ústřední orgán Československé strany lidové*; Praha: Československá akciová tiskárna, 1927
- *Lidové noviny*; Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 1926-1927
- *Moravský večerník*; Olomouc: Josef Friedl, 1927
- *Národ: Národní listy – večerník*; Praha: Julius Grégr, 1926-1927
- *Národní listy*; Praha: Julius Grégr, 1926-1927
- *Národní osvobození*; Praha: Pokrok, 1927
- *Náš kraj: časopis čs. soc. dem. strany dělnické XIV. župy pro Ostravsko, Slezsko, Valašsko a Lašsko*; Moravská Ostrava: Župní výk. Výbor soc. dem. čs. strany dělnické, 1927
- *Prager Tagblatt*; Praha: Heinrich Mercy, Praha 1926-1927
- *Právo lidu: časopis hájící zájmy dělníků, maloživnostníků a rolníků*; Praha: Ladislav Pavel, 1927
- *Přítomnost*; Praha: František Borový, 1927-1928
- *Pražský večerník*; Praha: Československá akciová tiskárna, 1927
- *Rovnost: deník Komunistické strany v Československu*; Brno: Rovnost, 1927
- *Rudé právo: ústřední orgán Komunistické strany v Československu*; Praha: Antonín Zápotocký, 1927
- *Slovák*; Bratislava: Novinářský a nakladatelský spolok uč. spoločnosti, 1927
- *Tribuna*; Praha: Středočeská knihtiskárna a akciová společnost v Praze, 1927
- *Večer: lidový deník*; Praha: Rolnická tiskárna, 1927
- *Večerní České slovo*; Praha: Melantrich, 1927
- *Večerník Práva lidu*; Praha: Ladislav Pavel, 1927
- *Večerní list: ústřední orgán strany slovanských socialistů*; Praha: Jiří Stříbrný, 1927
- *Venkov: ústřední list Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu*; Praha: Novina, 1927

Odborná literatura a články

- BEDNAŘÍK, Petr, JIRÁK, Jan, KÖPPOVÁ; *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*; Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8
- BROKLOVÁ, Eva; *Prezident Republiky československé. Instituce a osobnost T. G. Masaryka*; Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2001. ISBN 80-86495-07-8
- ČECHUROVÁ, Jana; *Česká politická pravice. Mezi převratem a krizí*; Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-264-2
- ČECHUROVÁ, Jana; *Kdo mířil na Hrad? 35 neúspěšných kandidátů na funkci československého prezidenta*; Praha: Albatros, 2022. ISBN 978-80-7662-266-1
- DOSTÁL, Vladimír; *Antonín Švehla. Profil československého státníka*; Praha: Státní zemědělské nakladatelství Praha, 1990. ISBN 80-209-0128-0
- FILÍPEK, Štěpán; *Karel Horký – rytíř ulice. Život a dílo novinářského buřiče*; Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2425-1
- KÁRNÍK, Zdeněk; *České země v éře První republiky. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*; Praha: Libri, 2017. ISBN 978-80-7277-563-7
- KLIMEK, Antonín; *Boj o Hrad 1. Hrad a Pětka. Vnitropolitický vývoj Československa 1918-1926 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*; Praha: Tomáš Krsek, 2017. ISBN 978-80906242-4-5
- KLIMEK, Antonín; *Boj o Hrad 2. Kdo po Masarykovi? Vnitropolitický vývoj Československa 1926-1935 na půdorysu zápasu o prezidentské nástupnictví*; Praha: Tomáš Krsek, 2017. ISBN 978-80906242-5-2
- KONČELÍK, Jakub, VEČEŘA, Pavel, ORSÁG, Petr; *Dějiny českých médií 20. století*; Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8
- KOVTUN, Jiří; *Masarykův triumf. Příběh konce velké války*; Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0283-0
- KUČERA, Karel; *K pozadí třetí prezidentské volby TGM*, in: *Masarykův sborník X. 1996-1998*; Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2000. ISBN 80-902659-8-7
- KUKLÍK, Jan; *Příběh československé ústavy 1920. Příprava a přijetí ústavní listiny*; Praha: Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4541-4
- MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol.; *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004. 1. díl: Období 1861-1938*; Brno: Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-178-X

- POLÁK, Stanislav; *T. G. Masaryk. Za ideálem a pravdou. 6. díl (1919-1937)*; Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2012. ISBN 978-80-86142-41-8
- PROTIVA, Josef; *Karel Čapek a T. G. Masaryk: přátelství spisovatele a prezidenta*, in: *Masarykův sborník XIII. 2004-2006*; Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-86495-40-X
- TOMEŠ, Josef; *Viktor Dyk a T. G. Masaryk. Dvojí reflexe češství*; Praha: Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-309-4
- VAŠEK, Richard; *„Račte to podepsat libovolnou šifrou.“ Prezident Masaryk jako anonymní publicista (1918-1935)*; Praha: Academia, 2018. ISBN 978-80-200-2943-0
- VYKOUPILOV, Libor; *Jiří Stříbrný. Portrét politika*; Brno: Matice Moravská, 2003. ISBN 80-86488-11-X

Internetové zdroje

- <https://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/001schuz/s001001.htm>
- <https://www.psp.cz/eknih/1920ns/psse/stenprot/001schuz/s001001.htm>
- <https://www.psp.cz/eknih/1925ns/psse/stenprot/001schuz/s001001.htm>
- https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html
- https://www.czso.cz/documents/10180/20536230/4219rr_1.pdf/5584c20d-0629-4c0b-979d-1fc7f7831941?version=1.0
- https://www.czso.cz/documents/10180/20536230/4219rr_2.pdf/852c3823-dc8e-42e6-af74-413e6339561c?version=1.0